

VYTAUTAS MAČERNIS

PRAEINANČIAM PASAULYJE PRAEISIŲ

POEZIJA

IŠ PROZOS IR STRAIPSNŲ

JAUNIAUSIAS KLASIKAS

Lietuvių literatūroje buvo ir anksti ją apleido nemažas būrys talentingų, jaunų iš gyvenimo išėjusių rašytojų. Bet tik Vytautas Mačernis, teišgyvenęs dvidešimt trejus metus, yra lietuvių literatūros klasikas, viena iš centrinių figūrų XX amžiaus vidurio literatūros istorijoje. Vardas, įeinantis į lietuvių literatūros lobyną.

Nepriklausomos Lietuvos, jos gimnazijų humanitarinės dvasios, jaunosios ateitininkuos idėjų augintinis. Žemaičių bajorų ainis, didelės sodybos, lietuvių polio, vaikas, iš prigimties supratęs vėjo, lietaus, seno sodo kalbą. Turėjęs kalbos jausmą, stiprią kalbinę vaizduotę. Savo Šarnelėje mąstęs žemaitiškai, bet sąmoningai jautęs lietuvių bendrinės kalbos svarbą, ėjęs jos keliu, turtinges žodyną, laikęsis prozodijos normų. Susietas su jam paskirtąja vieta didelės traukos, grįžimo ir galutinio pasilikimo prasmės.

Išėjęs iš Lietuvos su savo kartos broliais žemininkais(išeivijoje rūpintasi Mačernio poetiniu palikimu, jis pristatytas ir programinėje antologijoje „Žemė“, rašyti ir skelbti atsiminimai). Pasilikęs nelaisvoj Lietuvoje, prisiėmęs savo dalį netinkamumo, nutylėjimo, ignoravimo. Tik 1970 metais Vytautas Kubilius sudarė rinktinę „Žmogaus apnuoginta širdis“, parašė komentarus ir tam laikui išsamų įvadą. Gyvą Vytauto Mačernio atminimą išlaikė jo artimi draugai Pranė Aukštikalnytė-Jokimaitienė, Gediminas Jokimaitis, Eugenijus Matuzevičius, Kazys Umbrasas. Žemaičių Kalvarijoje medžiagą apie poetą rinko kraštotyrininkas Konstantinas Bružas.

Vytautas Mačernis gimė 1921.VI.5 Šarnelėje, netoli nuo ypatingos Žemaitijos vietos- Žemaičių Kalvarijos. Autobiografinė maniera aštuoneilių cikle „Canto“ poetas pasakys:

*Jis gimė Žemaitijos vidury, gal kiek labiau į šiaurę,
Dailiam ūkely, netoli nuo Varduvos krantų,
Birželio pradžioje, bet dieną drėgną, niaurią
Ir, rods, sekmadieny, pačiu vidurdienio laiku,
Kai buvo motinos kančių pripildęs pilną taure
Per daugel nemigo ir siaubo valandų.
(Žmogaus tokia istorija visa:
Iš skausmo gimęs- miršta vėl skausme.)*

Ypatingo gimimo atšvaitas- erdvės vidury, tai yra, centre. Šventu laiku- sekmadienio vidurdienį. Šekspyriškas apibendrinimas- iš skausmo į skausmą. Ankstyvojo Vytauto gyvenimo mįslė- nemylėjo motina, atrodo, numarinusi mergytę ir vėl laukusi dukters. Bet mylėjo senolė iš motinos pusės, svarbiausias kūdikystės ir vaikystės žmogus, žmonių santykius dažnai sunku paaiškinti- juk gali būti taip, kad kartu gyvenusios senosios prisirišimas prie kūdikio kiek atšaldė motiną. Bet ji suprato, kad šitas jos vaikas didelėje šeimoje(iš trylikos išaugo šeši broliai ir sesuo) yra kitoks, tarsi ir ne jos. Visų šeimos vyrų, pradėdant tėvu Vladislovu ir baigiant jauniausiu Antonijum, mirtys tragiškos. Poetiniai Vytauto gabumai iš motinos pusės, iš tėvo- polinkis į aristokratizmą, jautrus ambicingumas. Iš tėvo giminės ir džiovos grėsmė- šios klastingos ligos pradžia Vytautui buvo diagnozuota dar Sedos progimnazijoje.

1939m Vytautas Mačernis baigė Telšių Vyskupo Motiejaus Valančiaus gimnaziją, bet ne humanitarinio, o tikslųjų mokslų profilio. Nebuvo mokęsis lotynų kalbos ir dėl to turėjo keblumą, kai Kauno universitete pasirinko studijuoti anglų kalbą ir literatūrą. Su fakultetu persikėlė į Vilniaus universitetą, porą semestrų dar studijavo anglistiką, mėgo deklamuoti anglakalbius poetus, ypač Edgarą Allaną Poe, vėliau perėjo į filosofiją. Dalyvavo „Šatrijos“ draugijoje, susipažino su teise

studijavusia Brone Vildžiūnaite, buvo sutarę kurti šeimą, bet Bronės iniciatyva planus atidėjo. Bronei parašyti svarbiausi Vytauto laišakai, svarbiausi jo dvasinių išgyvenimų, pakilimų ir krizių, kūrybos psichologijos liudininkai. Draugų ir profesorių Vilniuje buvo pastebėtas kaip talentingas filosofas ir poetas. Autoritetingiausiai Vytauto Mačernio poeziją įvertino Vincas Mykolaitis-Putinas.

1943m Vilniaus universitetas okupacinės valdžios buvo uždarytas. Vytautas Mačernis grįžo į Šarnelę, per likusį jam laiką trumpai kur teišvažiudavo.

1944-ųjų rudenį, artėjant frontui, kankinasi abejodamas- likti ar trauktis. Šarnelėje glaudėsi keli nuošalesnės vietos ieškoję menininkai- tarp jų Juozas Miltinis, iškart pajutęs Vytauto talentą, Vaclovas Blėdis, Donatas Banionis. Su Donatu išsirengė į kelią. Buvo pasiėmęs rankraščius, didžiausią savo turtą. Žemaičių Kalvarijoje jį kliudė atsitiktinio sviedinio, vienintelio skriejusio ta kryptimi, skeveldra. Sukniubo vežimėlyje sužalota galva. Nukirsta vyšnios šaka, nukritę akiniai. Sužeistas arkllys pats įsuko į pažįstamą Jurkų kiemą. Kitą dieną buvo skubinai palaidotas Žvyrinėlyje, kalnelyje, kurį, kaip pasakota kaimynų, savo kapui buvo pasirinkęs Vytauto tėvas. Prasidėjo kitas gyvenimas- poezijos, poezijoje. Dalis rankraščių pražuvo, sušuto paauglės sesers užkasti klojime, kai rusų kareiviai ten įsirengė lauko virtuvę. Išliko kiek autografų, bičiulių nuorašų. Sudaryti Vytauto Mačernio poezijos kanoną dar tebėra problemiška.

Eilėraščius rašantys ir poezijos atnaujinimo programą kuriantys bičiuliai laikė Vytautą lyg ir savo centru. 1942-ųjų vasarą Kazys Bradūnas iš savo Kiršų parašė bendrą laišką Vytautui ir geriausiam jo bičiuliui Pauliui Jurkui; iš laiško matyti, kad buvo gavęs paštu Vytauto eilėraščių. „Vytauto „Šešėlis“ (kitaip Vytauto „Portretas“) tikrai mačerniškas. Ir aš jį, kaip toki, vertinu. Paskaitai ir jauti, kad tai originalu, kitur niekur neskaityta, kažkaip nauja. Darosi žmogui smagu, gera ir nesinori ieškoti kokių nors formalinių kabliukų ir kitų smulkmenų“. K. Bradūnas išvalgiai pastebėjo Vytauto Mačernio poezijos esmę- ji veikia bendru matymo-mąstymo išpūdžiu, kokios smulkmenos (jų eilėraščiuose yra likę) neatrodo svarbios, skaitančio sąmonė tiesiog nelinkusi į jas gilintis, juolab jų ieškoti. Žemininkų programa prasidėjo nuo Vytauto Mačernio ir E. Jurkaus pokalbių Šarnelėje ir žemaičių Kalvarijoje, rutuliojosi studijų universitetuose metais; žvalgytasi į tautosaką, į senąsias dainas (Vytautas Mačernis su K. Bradūnu balsingi, gražiai dainuodavę), dailininkus arsininkus, jų atsinaujinusių grafiką. Ieškota ir pavadinimo, užsimintas ir vitalizmas. Mąstydamas apie Žemaitę, interpretuotą Donato Saukos, Marijus Šidlauskas pastebės: „Juk be žemaitiško vitališkumo ir mūsų „amžinas aukštaitiškas gaudumas“ (Jonas Strielkūnas) darosi toks opus ir laikinas“, žemaitiškasis vitališkumas, paties Vytauto Mačernio reflektuotas straipsnyje „žemaitiškas charakteris mene“, sudaro vieną iš jo pasaulėvokos atramų, susieinančių su prigimto, itin savito kraštovaizdžio poetika ir su egzistencijos filosofija.

Vytauto Mačernio poezija subrendo didžiųjų istorinių kataklizmų laiku, kai Lietuva neteko Klaipėdos, galiausiai ir nepriklausomybės, bet su skaudžiom iliuzijom jos jaunos jėgos dar plūstelėjo į Vilnių, į istorinę savo sostinę, į Vilniaus universitetą. Prigimtinį Vytauto mąslumą, sąmonės reflektyvumą atitiko egzistencijos filosofija; jos kursai jau buvo skaitomi Kauno ir Vilniaus universitetuose. Vosylius Sezemano, svarbiausio Vytauto mokytojo, paskaitų konspektas „Egzistencializmo filosofija“, išlikęs Vilniaus universiteto bibliotekos rankraštyne, pradedamas nuo gyvenimo filosofijos, nuo tezės, kad filosofuoti, išgyti pasaulėžiūrą gali tik tai žmogus kaip atskiras ir konkretus individas. Pagrindinė filosofijos problema yra žmogus ir jo gyvenimas. Pirminiai duomenys, nuo kurių prasideda pažinimas, yra potyriai (racionalūs ir neracionalūs),- viskas, ką žmogus išgyvena santykiaudamas su fiziniu ir socialiniu pasauliu. Vytauto Mačernio nuostatose, elgsenoje, mąstymuose matyti pastangų patirti, pasiekti būsenų, kuriose būtis tarsi prasiskleidžia. Iširengia skaityklą miško aikštelėje, į aukštą medį įsikelia lyg kokį gandrą, kad galėtų plačiai matyti. Mėgsta vaikščioti laukais, eiti pelkėmis- šiaip, be jokio tikslo, tik jausdamas kūno ir gamtos ritmo sinchronines sutaptis, atsiliepiamus, atitikimus. Jo prigimtiniai polinkiai tarsi skleidėsi egzistencijos filosofijos horizontuose. Istorijos sutemos (apie jas Vytautas Mačernis buvo mąstęs pagal Osvaldo Spenglerio veikalą „Europos saulėlydis“) nebūtinai turi reikšti atskiros žmogiškosios prasmės saulėlydį. Bet kuriomis aplinkybėmis reikia neišleisti iš akių atskirosios žmogaus prasmės, susiklostančios iš daugybės paralelių ir susikertančių linijų. Tai paaiškina (jei reikia aiškinti), kodėl V. Mačernio poezijoje nėra konkrečių istorinių, socialinių laiko atgarsių- okupacijų, karo. Viskas yra tik žmogaus dvasioje, galutinėje ir

vienintelėje dvasinėje tikrovėje: šurpe, nerime, vienatvėje, džiaugsme. Gyvenimo formos trapios, dūžtančios, bet žmogus turi išgyventi ir dūžtančiose formose (taip savo studentams, remdamasis Friedrichu Nietzsche, kalbėjo profesorius Balys Sruoga, netrukus įkalintas Štuthofe), neprarasti prasmės, grožio jausmo. Asketinė egzistencinio pasiryžimo dvasia veikė jauną poetą (ciklas „Šokėja ir asketas“), stiprino, intensyvino didelius poetinius užmojus: viename laiške B. Vildžiūnaitei sakė norįs „eilėraščiais aprašyti visą žmogaus gyvenimą, nuo vaikystės iki grabo lentos, nuo kasdieniškų reikalų iki intymiausių sielos virpėjimų, eilėraščiais išsakyti mokslų ir filosofijos teorijas“. Poeziją Vytautas Mačernis matė ir suprato kaip universalią prasmų programą.

Kokios yra tos universalios programos konkrečios realizacijos, užtikrinusios Vytautui Mačerniui lietuvių literatūros klasiko statusą? Pirmiausia – kas šio poeto parašyta, į kokius žanrus, į kokias poetinio kalbėjimo struktūras orientuotasi. Jis rašė prozą, linko į simbolines situacijas, į alegorijas, straipsnius, kuriais aiškinosi literatūrą (labiausiai Fiodorą Dostojevskį, kaip ir jo kartos žmogus bei didelis jo poezijos gerbėjas Monsinjoras Kazimieras Vasiliauskas), mėgo užrašus (išrašų, pastabų, dienoraštinų minčių), vertė, tikriausiai suvokdamas, kad gerų poetų vertimai yra su niekuo nepalyginama poetinė mokykla.

Vytautas Mačernis yra ciklų poetas; tai yra ir viena iš formaliųjų lyrikos filosofškumo žymių. Siekiama sukurti erdvę, kurioje mintys bei vaizdai ryškėtų kartodamiesi, toltų grįždami, grįžtų toldami, įsitvirtintų. Pabaigtas vienintelis ciklas – „Vizijos“, peržiūrėtas, taisytas, mašinėle perrašytas 1944 metų pavasarį, su ranka įrašyta dedikacija P. Jurkui. „Metų“ ciklą sudaro metų laikų sonetai: „Rudens sonetai“, „Žiemos sonetai“, „Pavasario sonetai“ ir du „Vasaros sonetai“. Cikliški yra „Trioletai“, „Songs of Myself“ giesmės, „Canto“. Pagaliau ir „Žmogiškoji komedija“, nors pabira ir fragmentiška. Matoma žanrų skalė: vizija, sonetas, trioletas, giesmė, ironiškas fragmentas, filosofinė miniatiūra.

Ir eilėraštis, lyrinis, filosofinis, dialoginis. Chronologija nėra aiški, nes daug nedatuotų tekstų. Itin savitai išsidėsto nebaigtas, gal tik pradėtas, poetinio gyvenimo pabaigos ciklas – „Vasaros“ sonetai, „Songs of Myself“ XV giesmė, eilėraštis „Atbaigimas“. „Vasaros sonetais“ Vytautas Mačernis įžengė į sunkųjį savo dvasios laiką, prasidėjusį nutrūkstam ryšiams su Brone, juntant vis didesnę vienišumą, būties skaudumą ir netikrumą. Jis jautėsi senas (sena siela, perpratusi gyvenimo ir mirties slėpinius), išvaikščiojęs savo mylimų ir verstų poetų (tai ypač Raineris Maria Rilke, Oskaras Milašius) skaudžiuju patirčių keliais:

*Atleisk, režisieriau, aš taip esu išsekęs...
Mane nuvargino kasdien vis rolės naujos.
Tu pažiūrėki: kokios mano tuščios ir negyvos akys,
Ir jau širdies seniai nebepasiekia kraujas.*

Vytauto Mačernio poezija gali būti interpretuota kaip vieno gyvenimo istorija, jos įsirašymas sąmonėje tarsi ekrane. Ne biografijos, o likimo principu. „Vizijos“ yra namų, prigimtos vietos filosofijos kūrinys, susidedantis iš „Įžangos“, septynių skirtingo išplėtojimo tekstų ir „Pabaigos“. Įtakos šiam kūriniiui galėjo turėti O. Milašius, R. M. Rilke, stiprinę jauno poeto pasitikėjimą ekstatiniu, vizijiniu matymu-mąstymu. Dvi perspektyvos: ten ir čia. Aš figūra- mediacinė linija. Per mane, pro mane, manimi, – toks yra pasaulio suvokimo principas. Kartu ir bendriausias poetinis principas:

*Aš pajutau gyvybę, jėgą darbui ir gyvenimui sugrįžtant
Ir įkvėpimo ugnį plūstant kraujo takuose,
Ir nuostabų budrumą, begalinį ryžtą,
Užvaldantį mane.*

„Vizijose“ atpažįstama gimtoji sodyba, baltas kelias („Ir išėjau pro sodą į laukus, kur baltas kelias tolumon/Tartum svajonė pakerėta traukė“), purėta obelis, po ja sėdinti senolė. Bendriausia prasme – tai išėjimo iš namų kūrinys, išėjimo, kuris neatskiriamas nuo sugrįžimo. Tarp šių dviejų veiksmų-būsenų išsidėsto regėjimai – vizijos, poetiniai siekiai, filosofinės mintys, patyrimai. Intensyvus poetinis

pasakojimas, laisva, laisvai kintanti intonacija. Plati poetinių galimybių skalė: kažkas radauskiška („*Gėlės taurėj miegojęs vėjas keliasi, / Ir ima medžiai bust*“), milašiška („*Kai vieną rytą, eidamas pro seną ir apleistą sodą, / Pro statinius vidur pasižiūrėjau*“), legendiška, bet visuma savita, apšviesta dvasinio tikėjimo: „*Ir žody, tobulajam rutuly, nušvito naujas, nemirštąs pasaulis*“.

Svarbi vieta Vytautui Mačerniui priklauso lietuvių soneto istorijoje. Stiprioji dalis- ką numatė ir pats poetas- „*Rudens sonetai*“. Juose išryškėja svarbi poeto pastanga- matyti, mąstyti, rašyti Europos kultūros kontekste, jaučiant, kad Lietuva yra perimta, persmelkta tų pačių dvasinių aspiracijų- nuo antikos iki krikščionybės, nuo jos iki XX amžiaus vidurio. Vytautui Mačerniui natūralus, savaiminis vaizdas: „*Mylimosios aukštumos lapuočių miškas / Antikinio vakaro fone*“. Vakarų kultūra paženklinta ieškojimo, amžinųjų, poetui itin svarbių klausimų: „*Kodėl pasaulis ir žmogus, ir visa tai?*“

„*Man patiko tik vandenys gilūs*“, - sakoma ketvirtajame „*Žiemos sonete*“, ir ši frazė yra poeto dvasinė vertikalė, bent iš dalies artima V. Mykolaičiui-Putinui. Aukštumos, kalnai ir gilūs vandenys. Bet ir pelkė, gimtųjų vietų realija, poetinama nuojautų, kad pelkės yra gyvieji muziejai, reliktinės žemės vietos, keliančios ypatingą nuotaiką: „*Pelkės kvepia. Kažin koks svaiginantis ir slaptas tvaikas, kyląs iš gelmių. / Negaliu jums pasakyti, kaip man patinka plačios, neaprepiamos, bekraštės pelkės*“ („*Songs of Myself*“, XIII).

Į lietuvių tautos dvasinę patirtį Vytautas Mačernis įeina ir kaip ypatinga, išsiskirianti prigimtis, turėjusi retą jautrumo pasauliui, vizijai, fantazijai dovaną, galėjimą patirti regėjimus, tarsi išeiti už įprastų ribų, pakilti iki šviesiausio taško, iš kur matyti, kad vertingiausia- „*Tai aukštosios akimirkos, kurių metu žmogus išsiskleidžia Visatos pilnatvėje*“. Suvokė savo kitoniškumą, kuris kliudė būti paprasto gyvenimo gyventoju, bet leido patirti tai, kas patiriama ne daugelio. Juto neišsprendžiamas gyvenimo prieštaras, bet ir jungties būtinybę: „*Mano siela kaip membrana: / Jon gyvenimas įrašo, / Ką po saule išgyveną / Liūdnas, ilgesingas Ašen*“, - devyniolikto žiemos soneto pradžia. Gilus liūdesys, bet ir svaigus džiaugsmas: „*Mes nežinome kam, bet gyventi, / Kurt ir juoktis pasauly- puiku*“.

Klasiko pozicija- derinti priešybes, ieškoti gyvenimo prasmės ir ją teigti. Iš ilgesingo liūdesio iškylantis džiaugsmas- tai paveldėta iš Jono Aisčio, iš laiške cituotos „*Fugos in as moli*“: „*Gyvenimas toks didelis, o jo norėtusi, / Norėtusi kaip galima daugiau*“.

Paveldėta ir perkeista.

VIKTORIJA DAUJOTYTĖ

Vizijos

Agustinas Čerūys

IŽANGA

I žemę piktas vakaras atėjo,
Toks baisiai svetimas ir neramus,
O ten už lango blaškosi klajoklis vėjas
Ir lyg keleivis beldžias į duris.

Bet aš vidun jo niekad neįleisiu,
Duris užversiu dar tampriau-
Aš pilnas nerimo, kažko pasilgęs baisiai,
Paskendęs vakaro rimty, mąstau

Apie šią žemę ir kalvas suartas,
Ir iš storų sienojų pastatytus šiuos namus,
Ir žmones einant iš kartos į kartą-
Tuos žmones jaunus, pranašius.

Menu jų vasaros auksinį derlių,
Gegužės mėnesio naktis brandžias,
Laukus, priėjus pjūčiai, grūdą berlų
Ir kuriančių žmonių kančias.

Tai plazda jie šio vakaro šešėliuos,
Ryškėja mostai ir galia
Ir pamažu atgimsta vėlei,
Atgimsta vėlei per mane...

[Šarnelė, 1939]

S. Šarnelė

PIRMOJI

Kai išbundu vidunakty klaikiam ir ima širdį plakti,
O smilkiniais tiksint kančia,
Vėl pamiršti vaizdai lyg pelkių šviesos rudeninę naktį
Praeina pro mane.

Ir aš matau gimtinę šiaurės kelią
Į saule degančius namus...
Ten pats vidudienis. Mergaitė skambina pietums varpeliais,
O jų skambėjimas toks linksmas ir saldus.

Tokia tyla! Ji lyg kančios pribrendęs lašas
Į kaitrą sunkias pamažu.
O saulės spinduliai ant klevo lapų laša
Ir lyg medus nutyška ant šakų.

Bet vakaruos antai jau temsta skliautas,
Kažkur toli dundėjimus girdžiu.
Ateina vandenys ant medžių kritusių šviesų nuplauti
Ir atgaivint laukų.

Po orą vaikosi perkūnijos oželiai,
Ištiesę giedančius sparnus;
Gėlės taurėj miegojęs vėjas keliasi,
Ir ima medžiai bust.

Ir jau pirmi lašai šiušena lapais -
Gainioja viesulas liūtis sodrias.
O nuo stogų tartum mergaitės čiurkšlės plepa,-
Upeliai srūva į valkas.

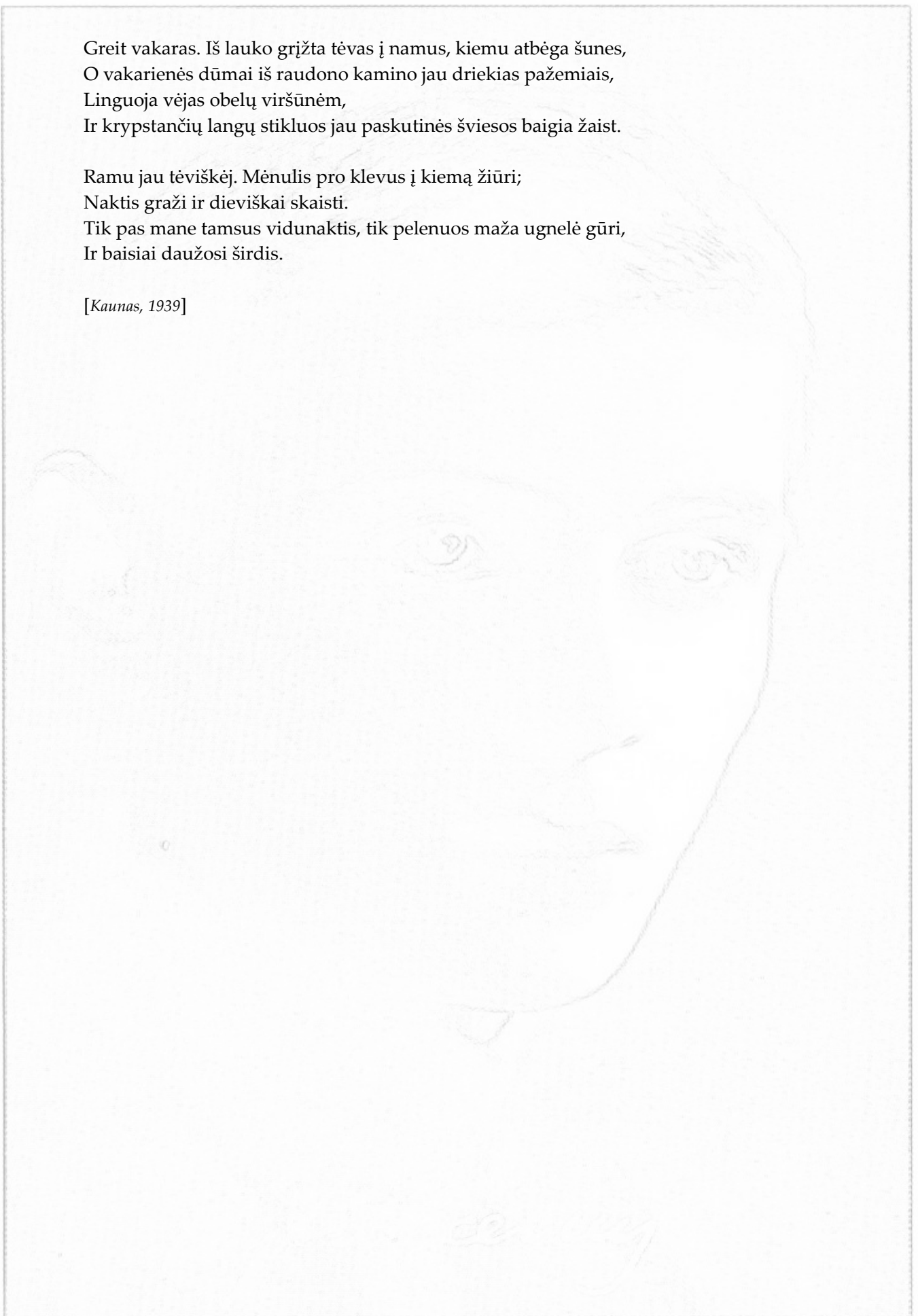
Melsvi žaibai vagoja skliautus, dunda debesys ir šniokščia žemė,
Ir nebaigia trenksmai aidėt...
Bet pamažėl prašvinta pašaliai sutemę,
Ir audros tyla tartum vandenių išsekusi versmė.

Iš debesies suspindi saulė vėl, ir vyturėliai juokias.
Rasotom pievom atbrenda pavakarys;
Ir ežero melduos pablūdušios lakštutės suokia,
Ir garsina sodus strazdų daina skambi...

Greit vakaras. Iš lauko grįžta tėvas į namus, kiemu atbėga šunes,
O vakarienės dūmai iš raudono kamino jau driekias pažemiais,
Linguoja vėjas obelų viršūnėm,
Ir kryptančių langų stikluos jau paskutinės šviesos baigia žaist.

Ramu jau tėviškėj. Mėnulis pro klevus į kiemą žiūri;
Naktis graži ir dieviškai skaisti.
Tik pas mane tamsus vidunaktis, tik pelenuos maža ugnelė gūri,
Ir baisiai daužosi širdis.

[Kaunas, 1939]

ANTROJI

Žinau, kad žemėje yra vieni namai,
Kuriems dabar ateina rytas nuostabus,
Ten ilgesingai gieda prietemoj gaidžiai,
Ir ūkininko žingsniai aidi ten aplink namus.

Pasilenkiu prie žemės ir stebiu,
Kol rytmečio rasoj sudrėkusių kalvų kvepėjime
Apsvaigsta man galva.
Tenai toli yra laukų,
Kur auga vien rugiai šviesių spalvų.
Kur triukšmo, gatvių purvinų
Nėra.

Įsiklausau:
Iš ten, kur šviečia vaiskios tolumos,
Saldus traliavimas atklysta į mane.
Ir aš matau: piemuo tarp pirštų meldą laiko
Ir pučia eidamas aukštyn upe.
Ir taip tarytum toji upė nerami,

Vingiuojanti tarp girių mėlynų, raistų ir pelkių,
Tasai traliavimas
Ligi širdies gelmių giliausių smelkias.

Aš laimės svaiguly jaučiu,
Kaip meldo paprasta daina
Pažadina iš miego slėnius ir laukus.
Išeina kažin kur nakties tamsa,
Ir kelias su miglom jos liūdesys sunkus.
Vėl slepias po stogais šikšnosparniai juodi,
Pabūgę rytmečio šviesos.
O aš einu vėl žemės ilgesy
Regėjimų liepsnot.

[Šarnelė, 1940]

TREČIOJI

Kai vieną rytą, eidamas pro seną ir apleistą sodą,
Per statinius vidur pasižiūrėjau,
Tenai virš tvenkinio praėjusios nakties šešėliai tingūs
Lyg paukščiai pašautais sparnais plazdėjo,
Ir vandenin palinkusios obels šakoj, matyt, seniai jau padžiauta skara
Pleveno ryto vėjui.

Kutai mirgėjo tarp baltų žiedų, kuriuos mieguistos bitės
Varpeliais tolimais dūzgeno...
Atsiminimai lyg iš ūkanų iškilo, pagalvojus,
Jog tai skara seniai jau mirusios senolės mano.

Aš pažvelgiau į tėviškės laukus, dar rytmečio tyloj paskendusius,
Kai jie prieš saulę tekančią suklaupę meldės tyliai,
Ir šviesiame regėjime mačiau jaunosios rūbuose senolę skaisčią
Iš seno sodo vienumos pakylant.
Jinai lengvučiais žingsniais pasikėlė eit per žemę kvepiančią,
Jos akys buvo skaisčios lyg kalnuos du ežerėliai gilūs.

Priėjo ji upelį ir ranka vandens pasėmė,
Šaltais šaltais lašais suvilgė kaktą, lūpas,
Paskui drąsiu mostu laukus palaimino
Ir vėl, pečius šilton skaron susupus,
Nuklydo ji tolyn, kur tolimam danguj du debesėliai
Balti balti lyg jūroj du maži laiveliai supos.

Dabar, kada einu pro seną, statiniais aptvertą sodą,
Kur tvenkinys niūrus, žaliais maurais užžėlęs,
Tenai, kur lyg tie paukščiai pašautais sparnais
Plevena praeities šešėliai,-
Aš vis matau, matau aš ją jaunosios rūbais.
Jinai lengvučiais žingsniais pro vartus išeina vėlei:
Jos akys tokios skaisčios mėlynos tarsi kalnuos du gilūs ežerėliai.
Dabar, kada širdis lyg tas keleivis, tyrų smėlyje suklupeš,
Kada svajonės lyg silpni drugeliai prieblandoj paklydę miršta,-
Dažnai jaučiu gaivinančius lašus ant lūpų lašant
Nuo jos į dangų iškeltų ekstazėj pirštų.

[Šarnelė, 1940]

KETVIRTOJI

I

Šiandien prisiminiau aš vieną nuotyki iš savo bundančios vaikystės metų,
Tą tylų vasaros sekmadienį, keliavusį pro mus,-
Kai ašen ir senolė- dviese-
Palikę buvom saugot ir dabot namus.

Didžiajam kambary, prie stalo, pievų, ežerų, pelkynų gėlėmis papuošto,
Iš didelių maldaknygių senolė meldėsi, atsidūsėdama slapčia,
Ir ašen, supamoj kėdėj sėdėdamas,
Ilgai stebėjau saulės langą grindyse.

Laukuos girdėjau vasaros vidudienio kvėpavimą.-
Jaučiau, kaip jis ateina pas mane pro atviras duris
Ir lyg sapne matytos karalaitės pirštais
Lengvai paliečia kaktą, lūpas ir akis.

Tiktai staiga į mano langą krito paukščio išskėstų sparnų šešėlis,
Pridengdamas man šviesų džiaugsmą ir svajas.
Aš suvirpėjau, puoliau prie senolės
Ir verkdamas kritau į jos rankas.

Patyrus mano nuotyki, senolė prašė nebeverkt,
Nušluostė ašaras ir pažadėjo gint mane
Nuo paukščio, kurs, atskrisdamas iš tolimos šalies, pakirto spindulių pluoštus,
Sudarancius man šviesų saulės langą grindyse.

Ji sakė man, kad galime svajot, tikėt ir džiaugtis:
Yra pasauly tik jaunystė, saulė ir namai,
O tolimų, nežinomų kraštų klajūnai, tie erdvėj paklydę paukščiai,
Čia žemėj lankosi retai.

II

Praėjo daugel metų. Ir senolė mirė.
Neliko kambary gėlių, neliko nė maldaknygių senų,
Ir širdyje skaistaus anų dienų tikėjimo
Neliko nė ženklų.

Nors kartais manyje suspindi saulės langas
Ir plečiasi lyg medis laisvėje aukštyn, platyn,-
Iš tolimų, nežinomų kraštų atklysta tas erdvių klajūnas paukštis
Ir meta didelių sparnų šešėlį mano džiaugsmo vidurin.

Ir, kai nėra kur veido nevilty priglaust,
Aš skausmo išplėstom akim matau,
Kaip traukias nuo manęs vidudienis, kaip slenka jis į vakaro šalis,
Ir silpsta jo kadais linksmi skambėję žingsniai,
Ir šnabžda kaitroje pavytę žolės:
Jis niekad niekad šičia nebegriš.

Ir aš matau, kaip bunda vakaras, slypėjęs miško pakraščiu šešėliuos,
Matau, kaip slenka jis per lygumas plačias,
Kaip motinos mirties šaltom kaulėtom rankom
Apglėbia mano darbo ir kančios dienas.

[Kaunas, 1940]

PENKTOJI

I

Laukuose degė saulė. Buvo vasara. Ir augo didelė, švelni žolė miškų pavėsiuose,
Nuo upių pūtė šiltas vėjas atgalios.
Balti keliai tartum svajonės vienišos per lygumas beribėn tiesėsi,
Kai aš ėjau per žemę žydinčią, apsvaigęs saulės spinduliuos.

Praeidamas mačiau artojų dideles šeimas, padrikusias laukų platybėse,
Regėjau jų nenykstančių darbų dienas ir neramias jų poilsio naktis.
Pribrendę buvo jau laukai, ir viršum jų tartum rami dvasia
Pleveno didelės pjūties rimtis.

Paskui regėjau sunkų triūsą. Iš reto plakė šiurkščios darbininkų širdys,
Bronziniai jų veidai ir šaltos akys spinduliavo laisvės ir jėgos grožiu.
Jų rankos buvo grubios, kietos, pajuodavę ir suskirde,
Jų sielos- aiškios, šviesios, lyg mažų vaikų.

Galvojau apie juos, parimęs pakelės žolė, akis į mėlynas erdves įsmeigęs.
Galvojau apie jų gyvenimą ir būsimas kartas,
Kurios, atėję žemėn, augs, subręs, ir, kai jau bus diena šviesioji pasibaigus,
Mirtin nulenks be baimės galvas išdidžias.

Aš supratau tada žydėjimo ir subrendimo prasmę gilia,
Ir buvo sieloj taip ramu, kai užė vėjas kalvose,
Kai žemė, upių vandenys ir mėlyni miškai giedojo tyliai:
Gyvenk per mus, kad mes galėtum amžinai gyventi per tave.

II

Bet kartą baigės vasara. Laukai aptilo. Paskutiniai ežerų ir pelkių paukščiai
Pasuko į pietų šalis šiltas.

Ir ašen palikau namus, sodybą ir pilkąsias aukštumas
Ir atėjau miestan. O su manim atėjęs vakaras ilgais šešėliais klojo parkus ir gatves.
Praeinant dideli lašai nuo mūro sienų purvinų ant veido tiško
Žmonėms, kurie skubėjo pro mane, keistų vilčių ir nerimo pilni.
Iš požemių iškilę darbininkai buvo niūrūs ir išblyškę:
Jie nešės nuobodį veiduos ir slaptą neapykantą širdy.

Per daugel metų jie įprato saulėn nepažvelgt, nepažiūrėti,
Sukniubę po dienos našta.
Jų taip, užgesdama iš lėto,
Išblėso džiaugsmo ir tikėjimo šviesa.

Per daugel metų įpratau ir aš iš jų nebesiskirt, savęs nebepažinti,
Lyg dulkė gatvių sukury aš pritapau prie nešančios srovės.
Ir kai naktim pakeldavo iš miego sunkios ir nelygios mintys,
Aš neberasdavau naujos vilties.

Už tai pamėgau ašen rudenį, liūdnas spalvas ir vėją,
Kurs apipurkščia šaltu lietumi gailias, bevystančias gėles,
Pamėgau tolimus, klaidžius kelius, kuriais negalima begrižt išėjus,
Pamėgau griaut savy beaugančias galias.

Ir taip užgeso paskutinės džiaugsmo ugnys, o sieloj gimė pabaigos troškimas,
Skausmingoj rezignacijoje pasilgęs nebūties,
Aš pažiūrėjau į žvaigždes: ...kiek daug iš jų, per amžius degt ir šviest užgimę,
Rudens naktį prabėga erdvę ir užgęsta be prasmės.

III

Kai vieną vakarą lyg sužeista, kraujuos paplūdusi, iš lėto mirė saulė,
Kai aš abuojas toks stebėjau jos kančių finalo minutes
Ir kai žėrėjo platumos ir prasivėrę toliai rodė seną, gniūžtantį pasaulį
Prasmengant į nakties gelmes,

Aš pajutau gyvybę, jėgą darbui ir gyvenimui sugrižtant
Ir įkvėpimo ugnį plūstant kraujo takuose,
Ir nuostabų budrumą, begalinį ryžtą,
Užvaldantį mane.

IV

Tąnakt, lyg svaidantis šviesas į tamsą laužas,
Liepsnojau per kartų kartas sukurto kraujo ir jėgos liepsna.
Gyvybės upė, skausmo ir mirties ledus pralaužus,
Tekėjo ateities linkme.
Tąnakt regėjau žodį įkvėpimo liepsnose lyg naują saulę žerint,
Su juo ritmingai plakė visatos širdis.
Iš sielos, lyg šaltiniui prasivėrus,
Ištryško ateities vaizdų grandis.

Ir žody, tobulajam rutuly, nušvito naujas, nemirštąs pasaulis:
Jame skendėjo vandenynai ir kalnų viršūnės žvalgėsi aplinkui išdidžiai;
Ir amžinųjų vasarų kaitriojoj saulėj
Liepsnojo mano žemdirbių tėvynės kalvos ir laukai.

[*Vilnius, 1941*]

ŠEŠTOJI

Sodybą gaubė vasaros šilta naktis, ir snaudė sutemoj didžiulis sodas,
Kažkur toli girdėjos žemdirbių sodri daina.
Ir žvaigždės didelės į grįžtantį sodybon kelią švietė,
Ir viršum pievų sklaistės lyg balta gėlė migla.

Sėdėjau kambary, ką tik iš tolimos kelionės tėviškėn sugrįžęs,
Kai iš gyvų prisiminimų budo, kėlėsi vaikystė tolima,
O iš senų paveikslų žvelgė į mane veidai senolių rūstūs,
Ir švietė sutemoj senolės šypsena.

Žiūrėjau praeitin... Bet pamažėl sunki galva nusviro ant krūtinės, ir išdrikę mintys
Pasikeitė šviesių sapnų srove:
Sapnavos, vaikštau dideliame sode,
Baltučiai žiedlapiai lyg mažos peteliškės į žolynus krinta,-
Jos sukasi ir šnabžda, ir stipriu kvėpėjimu
Svaigina lyg vynu mane.

Ten sodo vidury, po didele purėta obelimi, matau, senolė sėdi,
Jos veidą ir akis nukloja lyg auksiniai siūlai per šakas nusvirę spinduliai,
Jos baltus plaukus nežymiai kedena vėjas,
Ir margina rūbus užkritę obelių žiedai.

Aš prieinu arčiau. Jinai atsisuka ir pakelia akis:
„Tai tu, sūnel, grįžai namolei?!
Prieik arčiau ir sėsk šalia...
Kiek aš dienų pralaukiau čia, į kelią žvelgdama, tavęs!
Sakyk, ar nepavargai pasaulyje? Sakyk senolei!
Paguosk jos pralūkėtas, praliūdėtas dieneles“.

Aš sėduos ir tariu: „Senole mano, jei žinotum, kaip tavęs aš pasiilgau,
Sodybos ir namų, laukų plačiųjų...
Atsimeni, vaikystėje kadais
Mes mėgdavom išeit laukuosna dujen.“

O būdavo kaitra. Javų perpus nulinkę varpos,
Pakvipę gintaru liepsnodavo miškai ugny.
Ir mėlynam dangui lyg kaulo pilys gretimų bažnyčių bokštai
Atrodydavo dieviškai balti.

Mes dviese eidavom laukais, rimti, už rankų susikibę,
Sustodavom prie ežero, kurs buvo giedras lyg vienakio milžino akis,
Pakildavo ten paukštis vienišas, nuo lizdo nubaidytas,
Ir tūpdavo anapus ežero, toliau patinęs skrist.

O ašen tuoj, į kiaurą luotą įsisėdęs,
Nuplaukdavau net į toliausius ežero krantus,
Ir kai išvargęs grįždavau, tu išdidžiai šypsodama sakydavai:
„Tu mano nerami, maža žebenkštis, amžinai judrus ir gyvas,
Ir nežinia, kas iš tavęs paaugus bus“.

Bet visa tai šiandien jau praeitis.
Tai knygon sukloti iš vieno liūdinčio pavasario žiedai.
Užlieja ilgesys begėstančias akis,
Kai juos prisiminimų knygoje vartai.

Atsimenu, kai tik paaugau, tuoj pasaulin išėjau.
Buvau nerūpestingas ir šypsodamas žvelgiau į dirbančiųjų dalią.
O buvo pats pavasaris, ir debesėliai sklaidės melsvumoj,
Išbėgę miško pakraštį, lapojo šviesūs ir jauni berželiai.

Buvau be galo neramus, todėl siaučiau vienmečių ir draugų būry...
Visi mes ėjom išdykaudami pagal saulėtą laiko upę.
Mergaitės puošė galvas gėlėmis, mes laužem medžių pumpuruotas šakeles
Ir mėtėm vandenin, tegu jas neša bangos įsisupę.

Perdien pavargę kelyje, saulėleidžio metu kalnų šlaituos susėdę,
Giliai nurimę žvelgdavom žemyn, kur tiesės lygumos, kaimai,
Ten kildavo į dangų piemenų sukurto laužo dūmai,
Paskui ateidavo naktis, barstydama dangun žvaigždes,
Ir mus pavergdavo jų aukštas ir kilnus ramumas.

Bet visa tai šiandien jau praeitis.
Tai knygon sukloti iš vieno liūdinčio pavasario žiedai.
Užlieja ilgesys begėstančias akis,
Kai juos prisiminimų knygoje vartai.

Paskui lemtis išskyrė mus, ir metai pridavė veidams rimumo,
Aš knygon įbedžiau šviesias akis.
Buvau pavargęs truputį, širdy kažko tai buvo gaila,
O veide žaidė rudeninės saulės spindulys.

Palenkęs galvą įžengiau į didelių namų ledinę tylą.
Čia buvo vakaras, languos pakoręs gėstančio dangaus spalvas.

Aš žvakę įžiebiau ir dirbau tyloje pasiklausydamas,
Kaip priemiesčiuos šiaurinis vėjas kyla
Ir kaip dainuoja valkatos liūdnas dainas.

Tiesos neradę niekur, liūdnos ir pavargę akys
Piktai sužiuro į nakties gelmes:
Tai visos mūsų dienos lyg ugnies liepsnon įskridusios plaštakės
Vien nežinią ir mirtį tesuras.

Jei taip, teblėsta pamažu jautrus linksmumas,
Tebūva dienos ir svajonės skausmo surakintos,
Tegu jaunystė kaip ugnis, mesta į tamsią naktį,
Nušvietusi erdves, juoda anglim į žemę krinta.

Bet kartais aš jaučiu: ne taip kalbėt reikėtų;
Ir noris laimę užmiršt ir darbui atiduot rankas.
Ir kaupias jėgos, rods, galėtum vargo ir kančios skliautus pečiais nukelti
Ir visą šalį po nauju dangum išvest“.

Aš nutilau. Senolė į mane pasižiūrėjo,
Paskui nuleido galvą ir ilgai sėdėjo pasilenkus tyloje.
Tada, paėmus mano ranką, tarė: „Nors nesupratau aš daugel žodžių,
Tačiau atspėjo juos širdis, pamilusi tave.

Kai tu, mažytis būdams, rytais iš miego atsikėlęs,
Manęs bučiuot pribėgdavai, papūtęs lūputes,
Ir kai paskui toks rimtas žaisdavai ties mano langu,
Sakyk, kaip aš galėjau nepamilt tavęs?

Atsimenu, kaip kartą tu, visus šunes susivadinęs,
Lyg viesulas išdūmei į laukus.
Ir negrįžai... Aš išėjau tavęs ieškoti nusiminus
Ir parugėj radau... vienoj krūvoj bemiegančius visus.

Tada ant rankų paėmiau tave ir nešdama namo svajojau:
Užaugs sūnelis didelis ir savo tėviškę valdys.
Ir žemė taps lyg sodas žydintis,
Ir bus graži genčių šalis“.

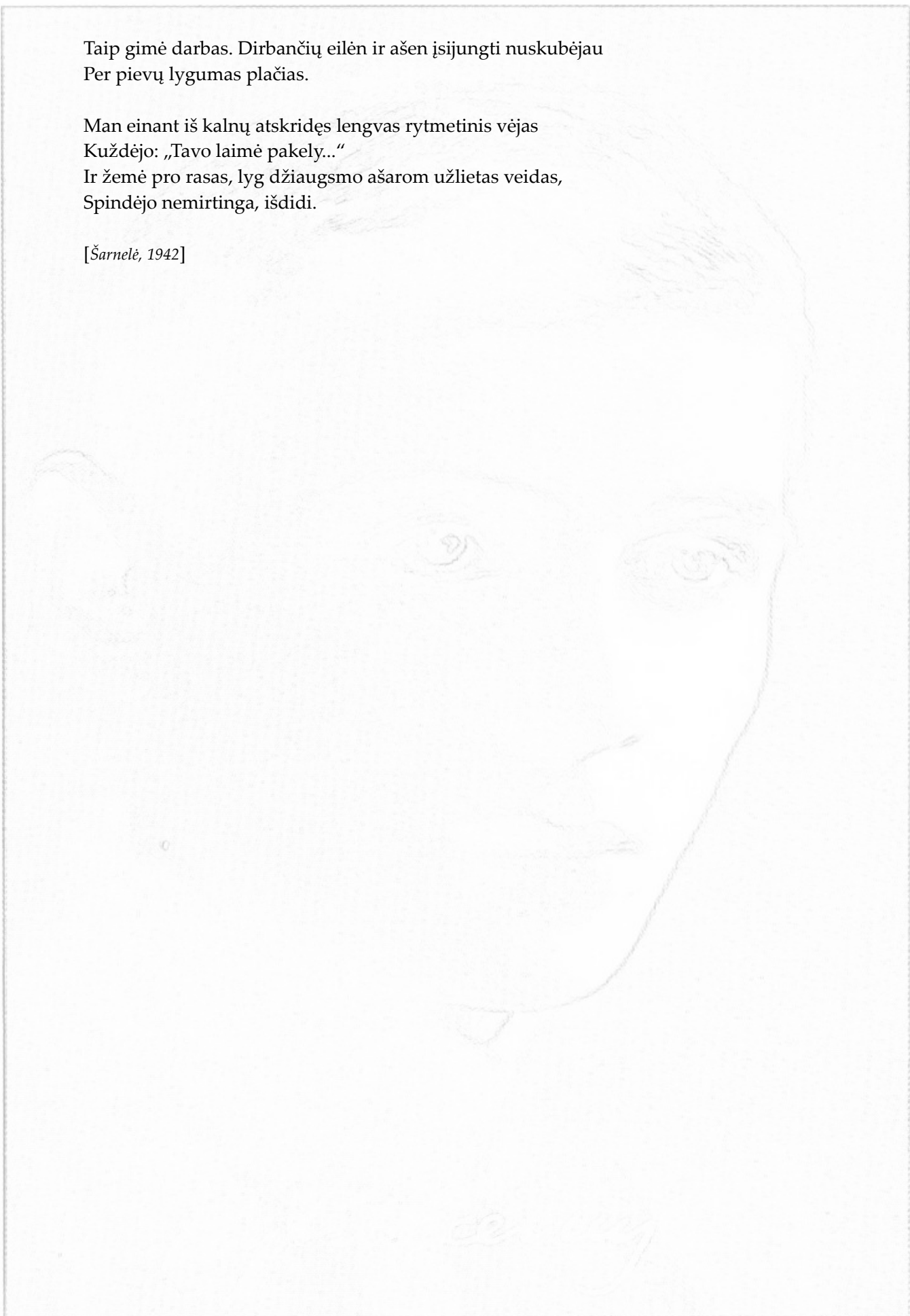
Kai rytmečio šviesa, ant mano blėstančių sapnų lyg purpuras užkritis,
Išbudino mane, pašokau aš ir kambary apsidairiau:
Tekėjo saulė. Jos gaisrų pašvaistės
Kaskart liepsnojo vis plačiau.

Aš pažvelgiau į bundančius laukus. Ten pirmos darbininkų gretos
Iškėlė tartum maldai tvirtas, dideles rankas.

Taip gimė darbas. Dirbančių eilėn ir ašen įsijungti nuskubėjau
Per pievų lygumas plačias.

Man einant iš kalnų atskridęs lengvas rytmetinis vėjas
Kuždėjo: „Tavo laimė pakely...“
Ir žemė pro rasas, lyg džiaugsmo ašarom užlietas veidas,
Spindėjo nemirtinga, išdidi.

[Šarnelė, 1942]

SEPTINTOJI

I

Anoj pavasario laukų ir žemės laiminimo šventėj
Džiaugsminga nuotaika užliejo mano protėvių namus.
Atėjus vakarui pro langus pasipylė smagios šviesos,
Ir pasigirdo juokas įstabus,

Nes tolimųjų vakarų, šaltosios šiaurės gentys, susirinkę į senolių namą,
Vėl prakalbėjo išdidžia tėvų tarpe,
Ir jų gražuolės moterys, grakščiai palenkę galvas,
Šypsojos vėl slaptina šypsena.

Iš kiemo sužaliavusia veja išėję pasivaikščiot aukštos šviesiaplaukės jų mergaitės
Staiga pajuto lengvą vėją supantis palaido rūbo vilnyse.
O vakaras vėsiais bernioko pirštais lietė jų lengvai tepridengtus pečius
Ir kėlė svaigulingą virpesį slapčia.

Tą vakar vynas buvo toks tamsus, ir šviesios gėlės
Paliejo srovėmis kvapus svaigius.
Ir ilgas valandas plačiai patvinus džiaugsmo upė
Murmėjo apie laimės stebuklus.

Tiktai giliam vidunakty tartum pavargę akys užsimerkė visos šviesos,
Ir pokylio namai paskendo miego ir sapnų rimty.
Vien mano kambario baltų užuolaidų kuteliais bėginėjo mėnesienos spindulys,
Ir širdyje tebevyrpėjo vakaro šviesa skaisti.

Pro langą matės šešėliuotos plačios lygumos
Ir ant sumigusių kalvų rugiai išplaukę.
Ir išėjau pro sodą į laukus, kur baltas kelias tolumon
Tartum svajonė pakerėta traukė.

Aplinkui horizonto pakraščiais juodavo tolimų miškų grandinės,
Žerėjo viršum pievų miglos baltos pasikėlę.
Ir man staiga kažin kodėl prisiminė keista legenda
Apie pasakišką karalių gėlę.

Jeigu rožiniai jos lapeliai kam ant veido ar širdies užkrinta,
Nemirtingumo saulė tam skaisčiai dienas nušviečia,
Iš jo burnos pasipila skaidrieji žodžiai,
Artyn atskambantys tartum bičių auksinių spiečius,

Ir jų melodija pavergia širdis vargo ir kančios žmonių
Slaptuoju neramumo troškimu.

Tą vakar pamiršau, jog tai vien tik keista legenda
Apie pasakišką karalių gėlę,
Nes aš buvau toks jaunas ir jautrus, nes pokylio svaigi liepsna
Manų melsvųjų tolių ilgesį sukėlė,
Ir aš nuklydau į rytus pavasario nakties laukais,
Tikėdamas legendos žodžiais įstabiais.

Ėjau tolyn. O pamažu artėjo ryto valandos. Nakties auksiniai žiburiai pavargę geso,
Pašiorpę paukščiai neramiai sujudo savo lizduose.
Nuo medžių didelės bespalvės ašaros lašėjo žemėn,
Ir ūkanotu dangumi iš lėto kopė saulė balzgana.
Ir kasdienybės šaltas spindulys
Vėl atitolino legendų ir svajų šalis.

2014

II

Praėjo daug dienų...

Tačiau išlikę širdyje anos legendos žodžiai

Many kas vakaras suplėšo kasdienybės pančius ir varžtus,

Ir išsilaisvinus dvasia vėl skrenda ten, į nuostabių šviesų šalis,

Kur plaukia vėjas, šiltas ir gaivus.

Ir aš einu per virpančią švelnių šešėlių žemę,

Užu savęs palikdamas sumigusius laukus ir kvepiančių kalvų gretas,

Ir kylančiu širdies pulsavimu jaučiu karališkos gėlės artumą,

Ir horizonte jau regiu palaimintų rytų liepsnas.

Kai saulė sužerės, aš grįšiu vėl į protėvių namus, ant rankų nešdamas karalių gėlę,

O pasitikt išeis išdidžios vakarų ir šiaurės gentys

Ir jų gražuolės moterys, ir aukštos šviesiaplaukės jų mergaitės,

Atėjusios į žemės laiminimo šventę.

[Vilnius, 1942]

PABAIGA

Už lango jau ne vakaras, ne vėjas. Tai nakties negyvos akys
Sustingę stebi sielos židiny begėstančius vaizdus,
Ir nerami širdis lyg paukštis, kurs kadais krantan saulėtan plakės,
Šiąnakt virš tuštumos sūpuoja ilstančius sparnus.

O Nebūtis, skausmu išpuošus mintį paskutinę,
Paženklina šiais žodžiais išsakytas svajones,
Ir šios nakties keleiviai, josios veidą atpažinę,
Iš siaubo metasi į nuodėmės gelmes liūdnas.

Žinau: ne jiems kovot prieš ją tą kovą sunkią ir nelygią,
Ne jiems praeiti žemę išdidžiai ramiu žingsniu,
Bet štai širdis vėl klieđa apie naują ir prasmingą žygį,
Ir, degdamas liepsnoj, aš vėl regiu,

Kaip nykią naktį dykumų keliu smėlėtu,
Skausmingų abejonių lydima,
Tačiau be aimanų, be skundo, susikaupus ir iš lėto
Į priekį smelkiasi naujoji milžinų karta.

Jinai netrokšta pergales. Ir žino, kad lauktoji pažinimo saulė
Pro nežinios tirštuosius debesis jai niekad nenušvis,
Bet išvidinio nerimo pilna ji veržias, nugali pasaulį
Ir pagaliau sumerkia tamsoje šviesos pasilgusias akis,

Aš ją regiu šiąnakt, senolių kambary prie lango susigūžęs,
Bet štai atėjo paskyrimo valanda:
Kurčioj tyloj nuaidi laikrodžio lediniai dūžiai,
Ir aš keliuos ir praveriu duris. Į veidus padvelkia tamsa.

Iš vienišų svajonių tik pakilęs, nuo regėjimo vaizdų apsvaigęs,
Iš karto netvirtai, parinkdamas žingsnius, einu,
Bet pamažu tvirtėja eisena ir netikrumas baigias,
Ir jau po kojom dunda vieškelis, vedąs ligi didžiųjų aukštumų.

[Šarnelė, 1942.VII.18]

Metai
(sonetai)

Metai sonetai

Rudens sonetai

1

Prie lango parimus nubodo
Žiūrėt amžinai į paniurusį dangų,
Kai debesys plauko pajuodę virš sodo
Ir ūkanos tolumas dengia.

Lig kaulų drėgmė įsisunkus
Numirėlio pirštais širdies prisiliečia.
O mintys kaip nuodėmės sunkios
Vis renkasi knibždančiais spiečiais.

Tokiom valandom išsiilgsti kitos sau tėvynės,
Šalies, ten, kur Bachas linksmi geria vyną;
Regi Botičelio „Pavasari“ soduose:

Ten saulė... Po medžiais mergaitės, žiedais apsikaišę
Ir žvilgsniais ilgais, lyg nuo meilės pakvaišę,
Kaip ilgesio fėjos mums rodo.

Šarnelė, 1943.VIII.31

Šarnelė

2

Dieną pilką ir šaltą- nejaukią
Jau vėlyvo rudens baruose
Dega ugnys, sukurtos palaukėj,-
Skraido varnos tirštai pažeme.

Rodos, mintį neryškią dūmoja
Apsiblausę ir tylūs miškai,
Ir švyluoja rusvi uogienojai,-
Kelia galvas pliki stagarai.

Aš einu, bet nelinksmas, savin įsitraukęs,
Per rugienas, daržus ir palaukes,
Pilnas sopulio didžio, sunkios nežinios,

Negalėdamas savęs nuraminti,
Kartodams nublukusią mintį:
Ar svarbu, kokios mintys tave nukamuos.

Šarnelė, 1943.IX.14

Šarnelė

3

Pirmą kartą sutikau ją vieną,
Grižtančią per parką takeliu.
Sužibėjo lyg dvi ugnys pro blakstienas
Akys, klausiančios: kas tu?

Bet nei vieno žodžio nepratarę
Išgyvenom visą vasarą kartu.
Susitikę žvilgsniai vienas kitą barė
Už puikumą išdidžių širdžių.

Išsiskyrėm, nė mažiausiu ženklų neparodę
Savo ilgesio ir degančios kančios;
O reikėjo tart tik vieną žodį...

Bet nebesugrįžti šiandien atgalios:
Ji veltui kasnakt pabunda, mano vardą šaukdama.
Aš tuščiai jos grįžtant laukiu kas diena.

[Šarnelė, 1943.IX.20]

4

Ruduo. Jau ilgesio gėlė
Auksiniais lapų tonais žydi,
Kaip paskutinis vasaros sudie
Prieš atsisveikinimą didį.

O melsvuma dangaus švelni,
Liūdna kaip Dieviškasis Niekas,
Neradusioj kažko širdy
Kaip atminimas lieka.

Dabar kiekvienas daiktas
Nurodo Begalinį.
Kūrybos metas baigtas.

Lengviau pulsuoja jau visi šaltiniai.
Tik žydi ilgesio gėlė.
Ir vėjas dvelkia kvepiančiu sudie.

[Šarnelė, 1943.X.2]

Šarnelė

5

Pasipuošę lapais ąžuolų, draugai,
Švęskit rudeninę šventę.
Jei gyvenimas toks trumpas, tai linksmi
Reikia jis gyventi.

Jei šešėliai rudeniop ilgėja
Ir džiaugsmi praeina,
Apie saulę, vasarą ir vėją
Tebūnie gražiausios dainos.

Tik akimirkos suteikia
Laimės amžinybę...
Jos kaip gėlės vysta veikiai.

Džiaugsmo dievišką saldybę
Paragauja vien tik tas,
Kas išmoksta momentą suprast.

[Šarnelė, 1943.X.12]

Šarnelė

6

Rudens užkopęs kalną,
Tu susimąstęs ir tylus.
Varpų garsai mieguistai švelnūs
Klajoja po laukus.

Viršūnė ta, kurios pasiekei,
Matuojasi vienatvės valandom.
Tau svetimi veiksmai ir siekiai
Pagrimzdusiam Nirvanos Tuštumon.

Bet tu žinai: šventa judėjimo ugnis,
Sutirpdžius lytį seną,
Naujam Pavasary atgis.

Ir jau dabar gyvena
Kaip seną turinį sprogdinantis želmuo.
Ak, koks mieguistas, saulėtas ruduo...

[Šarnelė, 1943.X. 14]

Šarnelė

7

Vidunaktį dažnai
Aš pabundu,
Kada keistai, keistai
Visuos namuos tylu,

Ir aš nebežinau,
Kas daros su manim,
Bet man kaskart sunkiau
Tokiom naktim

Išspręst gyvybės ir mirties lygtis
Su begale nežinomųjų.
Veltui aš laikiu: niekas man nepasakys,

Atėjęs iš erdvių giliųjų,
Kodėl kas nors yra? Kodėl aš pats esu
Didžiausia paslaptis visatos slėpinių?

[Šarnelė, 1943.X.17]

Šarnelė

Mylimosios aukštumos lapuočių miškas
Antikinio vakaro fone
Ir rudens spalvų žaisme išryškęs,
Man atrodo kaip šventa giria.

Ten viršūnių monotoniško ošimo apsvaigintos,
Grakščios stirmos šoka aikštėse,
Ir upelio, kurs bedugnėn krinta,
Vandeny stebėdamas save,

Groja Panas amžinai naujas melodijas,
O poetai - nuošalumo ir miškų draugai -
Isiklausę ima pamėgdžioti jas.

Ir jų lyrinė dainelė neretai
Ugnimi paverčia kraują ir svaigina,
Kaip iš žemės sulčių spaustas saulės vynas.

[Šarnelė, 1943.X.19]

Šarnelė

Visa tai, kas šiandieną Tave
Ar kankina, ar džiugina,- laikas
Nusineš ir pridengs nežinia
Kaip voratinkliai draikūs.

Apipins tavo širdį dažnai
Ilgesingos ir geliančios mintys,
Bet praeis jos, ir metų kalnai
Nebeleis jų atgal sugražinti.

Laikas bėgdamas veidą išrašo
Raukšlėmis naujomis.
Išgyvenimai lašas po lašo

Ardo sielos trapiąsias lytis
Ir vėl kuria naujas, bet, sakyk, prie kurios
Tavo aš amžinai apsistos?

[Šarnelė, 1943.X.21]

Šarnelė

10

O amžinasis nuodėmių šaltini!
Poetų įkvėpimui groži tyras!
Prisilietimais lūpų purpurinių
Gaivinki sielos degančiuosius tyrus.

Tvirtai ranka švelniaja apkabinus,
Suteik paunksmę mano miegui gaivia
Ir supk lengvais bangavimais krūtinės
Virš meilės marių šviesų sapno laivą.

Jį nešk tolyn, alsavimu kvapiu
Įtempus džiaugsmo dieviško bures,
Nerūpestingų valandų keliu,

Kol mano vargas inkarą išmes
Užsimiršimo uoste, prie krantų,
Kur tęsiasi sodai vaisių uždraustų.

[Šarnelė, 1943.X.23]

Šarnelė

Mergaitė, mylimo glėby apsvaigus,
Poetas, laurų lapais vainikuotas,
Valdovas, pergale kovas užbaigęs,
Ir šeiminkas iškilmingos puotos-

Visi, pasiekę laimės apogėjų,
Išvysta momentui atvertą dangų,
Ir per kraštus jų džiaugsmas išsiliejęs
Pavirsta į žaizdų aliejų brangų.

Žmogus praeina ilgą tamsų kelią
Likimo užmirštas, šešėly, laukime,
Bet štai staiga į tamsą žaibas skelia

Ir nušviečia didžia gyvenimo šviesa
Slaptus kentėjimus ir kelią vingų,
Atvedusį sostan kalnų didingų.

[Šarnelė, 1943.X.25]

12

Savo sielą, alkaną kaip žvėrį,
Maitinu geriausiais žemės vaisiais:
Mokslu ir menu; tegu ji gėris
Spalvomis ir tonais įkvėptaisiais.

Leidžiu jai ištvirkť ir atgailoti,
Užsivilkus aštrią ašutinę,
Bet aš negaliu niekuo pasotint
Tos panteros, alkanos, laukinės.

Kūno narve ji nervingai vaikšto,
Amžinybės sau kaip grobio geisdama.
Ilgis saulės nužertųjų aikščių,

Kur gulėtų nemirtinga ir laisva,
Meilės šoky suktis su dievais kartu,
Trypiant žiedus anemonų geltonų.

[Šarnelė, 1943.X.27]

Šarnelė

13

Mes nežinome kam, bet gyventi,
Kurt ir juoktis pasauly- puiku;
Nes ir tai, ką mes esam iškentę,
Vienąsyk prasiveržia džiaugsmu.

Mes nežinom kodėl, bet darbuotis
Per šešias įtempimo dienas
Tenka mums. Ir tada vainikuoti
Galim švęsti šventes prabangias.

Mes nežinome kaip, kuo būdu:
Bet vien ieškantį glosto švelniai
Po gilių abejonės naktų

Purpuriniai tiesos spinduliai,
Ir pro ašarų tyrus lašus
Šviečia aukštas ramybės dangus.

Šarnelė, 1943.XI.1

Šarnelė

Vėlų rudenį, kai įdienojus saulė
Šalto aukso spinduliais erdves nubarsto,
Rodosi, dangus šio mirštančio pasaulio
Panašus į mėlyną stiklinį karstą.

Niekur nesustojęs žvilgsnis ilgesingas
Skrodžia Tuštumos beribi okeaną.
Vasaros linksmi dievai seniai jau dingo-
Jie apmirę Hado šalyje gyvena.

Bet poetas, ciklo paslaptį išskaitęs,
Regi Gracijos sulėtintą šokį
Mirštančioj gamtoj. Kadais pati dievaitė

Įkvėpimo apsvaigintą jį išmokė
Po sustingusiu ir statišku paveikslu
Įžiūrėti ritmą, kuriantį ir veikslų.

Šarnelė, 1943. XI.5

ECCE HOMO

Pažinimo troškulį kenčiąs
Nežinojimo Sacharos vidury
Gražo verkdamas rankas.

Šviesią naktį kaulai kažkieno balti
Blizga... Abejonės- šakalai išalkę-
Pasirenkę pult, aplinkui susitelkia.

Jos aštriais dejonių dantimis
Jau pavargusią ir liūdną sielą
Apipuolę plėšys ir draskys-
Ją kankins per visą naktį mielą.

Proto mėnuo šviečia, bet tamsa į širdį renkas,
Netikėjimas ją graužia. Meldžiasi žmogus,
Prašo atitolint taurę. Jo iškeltos rankos
Į tiesos pavydų dievą niekad nenudžius.

[Šarnelė, 1943.XI.12]

Šarnelė

Aš esu karalius. Man palinksminti mergaitės
Nuogos rūmuose baletą šoka.
Man nuo vyno ir nuo muzikos veidai įkaite,
Mano lūpos nesulaiko juoko.

Tos auksinės liepsnos- šokančiųjų kūnai švelnūs
Stiklo grindyse sumirgę bėga
Kaip šešėliai debesų pavasarį per kalnus
Ir viršūnes amžinojo sniego.

Iš visų mergaičių mano išrinktoji,
Šokiui pasibaigus, prieš mane sustoja
Lyg paminklas, marmure iškaltas,

Spinduliuojančiu laimingu veidu
Ir kaip kūdikis nekaltas
Susigėdus, ir akis nuleidus.

[Šarnelė, 1943.XI.12]

Šarnelė

17

Vakaro sutemos mėlynai pilkos
Kužda- ateisianti greitai naktis.
Jos kaip lengvųjų draperijų šilkas
Glosto pavargusias mano akis.

Dega ugnis židiny. Besvajojant
Kartais sušvinta mintis nerami
Ir degdama kaip anglis žaižaruoja-
Pasivaidena veidai pamiršti,

Bet pamažu vis gilyn ir gilyn
Mėlyno sapno svajingon šalin
Grimzta per dieną išvargus dvasia.

Ten, kur tamsybė gaivi viešpatauja,
Vėlei, būties pradmenų pašvęsta,
Gims ji ateinančiam rytui iš naujo.

[Šarnelė, 1943.XI.19]

Kaip alchemikas viduramžių metu
Nuo pasaulio užsidaręs savyje,
Ieškau amžinos jaunystės paslapčių
Ir gyvybės eliksyro būtyje.

Kai gyvenimo saulėleidžio raudoni
Spinduliai kaip liūdnos mintys išsidraiko
Vakaro danguj,- visų slapta svajonė:
Kaip atgal gražinti bėgantįjį laiką?

Jei surasčiau paslaptį, ateitų minios!
Darbo dienos man ne šešios, bet septynios,
Sumokėtų man daugiau, nei gydytojui moka,

Imtų garbinti mane kaip stabą pagaliau!
Bet gyventų amžinai tada visi apuokai...
Taip, gyvybės paslaptį šį kartą suradau.

[Šarnelė, 1943.XI.21]

Šarnelė

Ateik, naktie, ir būki mano mylima!
Ateik, pečius apskleidusi tamsiais plaukais,
Palikę vienu du pasaulyje tada,
Žavingomis svajonėmis galėsime žaist.

Pasekdamas tavos širdies plakimą lėtą,
Aš savo liūdesį neramų surimuosiu
Ir, skęsdamas gelmėj tavų akių žvaigždėtą,
Skaitysiu knygą ateities nežinomosios

Ir, tavo mistiniu grožiu apsisvaigęs,
Klausydamas erdvių simfoninės lopšinės,
Užmigsiu lyg ant sužieduotinės krūtinės.

Ateik, naktie, ir būki mano mylima!
Ateik lengvu žingsniu, ritminga eisena,
Slaptų vestuvių guolinį džiaugsmą nešdama.

[Šarnelė, 1943.IX.21]

Šarnelė

Aš, vaiduoklis vienišas ir senas,
Gyvenu didžiulės girios tankumyne.
Miško dvasios su manim kartu gyvena
Kaip tarnaitės mano rūmų antikinių.

Naktimis, užgaudamas pušų viršūnes,
Groja vėjas liūdną rudeninį valsą,
Miško dvasios, lyg tos dukros palaidūnės,
Lig vidurnakčio prašoka nenualse.

Samanų kilimais, ošiančių kolonų salėj
Vaikštau kaip vaiduoklis, kurs nurimt negali,-
Mano plačios akys žydi kaip ugnies žiedai.

Mano mintys- bitės, audroje sulytos,-
Supasi akių žieduos, dūzgendamos švelniai
Apie saulėtus, šiltus gegužės rytus.

[Šarnelė, 1943.II.26]

Šarnelė

21

Mano siela šiandien sunkiai serga,
Degdama vienatvės liūdesio karščiu.
Aš nemoku jai palengvint vargo,
Ką ji kliepi, aš suprasti negaliu.

Aš sekiau jai pasakas gražiausias,
Sugalvojau malonumų daug naujų,
O jos akys nežinia ko klausia,
Tokios liūdnos, net pažvelgt į jas baugu.

Ir pabūgęs, jog pamišusi kada
Nesuplėšytų į skiautelius mane,
Kai ištroškus atsigert paprašė,

Padaviau jai taurę žudančių nuodų,
Bet, išsiurbus paskutinį lašą,
Ji sušuko: trokštu, duoki stipresnių!

[Šarnelė, 1943.XI.29]

Šarnelė

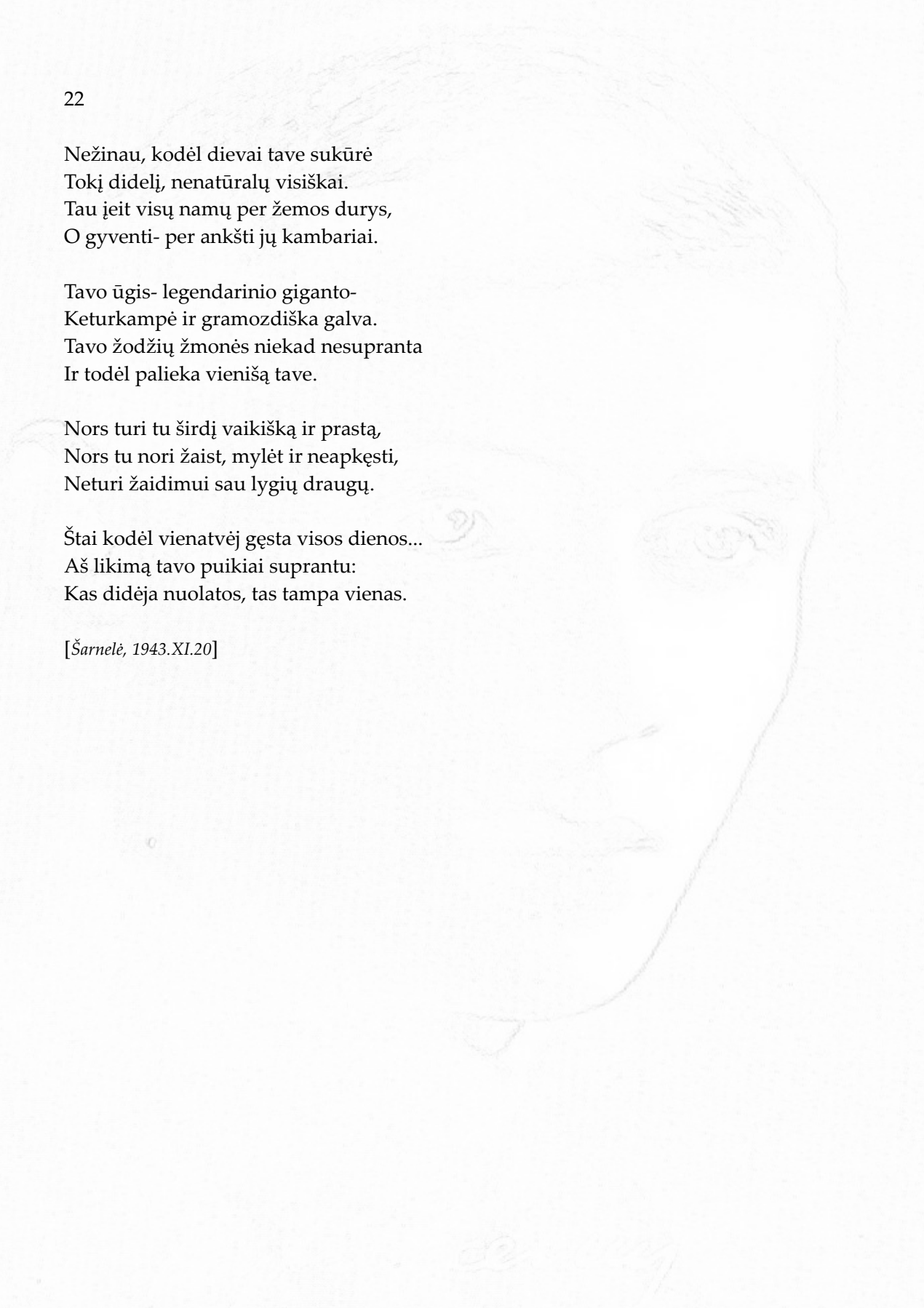
Nežinau, kodėl dievai tave sukūrė
Tokį didelį, nenatūralų visiškai.
Tau įeit visų namų per žemos durys,
O gyventi- per ankšti jų kambariai.

Tavo ūgis- legendarinio giganto-
Keturkampė ir gramozdiška galva.
Tavo žodžių žmonės niekad nesupranta
Ir todėl palieka vienišą tave.

Nors turi tu širdį vaikišką ir prastą,
Nors tu nori žaist, mylėt ir neapkęsti,
Neturi žaidimui sau lygių draugų.

Štai kodėl vienvėj gęsta visos dienos...
Aš likimą tavo puikiai suprantu:
Kas didėja nuolatos, tas tampa vienas.

[Šarnelė, 1943.XI.20]

MICHEL ANGELE DOVYDAS

Viduramžių askezė paminta po kojų-
Aš antžmogis, dievų nebijantis Titanas.
Pažvelkite, kokia baisia jėga pulsuoja
Pasakiškai gražus ir lieknas kūnas mano!

Aš savo jėgomis ir laime įtikėjęs,
Likimo kovoje nebūsiu nugalėtas:
Bus pavergti dangus ir vandenys platieji,
Jei žemėj man kada per maža liktų vietos.

Aš savo žvilgsniu egzaltuotu, įsakmiu
Herojiškąjį žmogų ateity regiu,
Jis laisvas, išdidus viršum pasaulio stovi.

Ir nenumaldomos kūrybos pavergtoji
Gamta, kaip jo nemirštančios garbės šventovė,
Jį vieną garbina, suklupusi prie kojų.

02.01.2017

Aš prisimenu: buvai paika mergaitė,
Bet turėjai gražų, linksmą veidą,
Ir už tai pamokslų niekas tau neskaitė,
Išdykavimus visi atleido.

Kai tu žaisdavai, mane apsikabinus,
Mano lūpose atgydavo vėl mitai,
Atnešti iš tolimos gimtinės
Ir pilni šiaurietiškojo kolorito.

Tų, pamėgus mano pasakas keistas,
Pamilai mane ir per dienų dienas
Sekdavai paskui, kai aš, pasilgęs šiaurės,

Kopdavau viršūnėn riogsančių kalvų
Ir, dažnai stovėdamas prieš vėją šiaurų,
Žvelgdavau, akiraty ieškodamas namų.

[Šarnelė, 1943.XII.6]

Šarnelė

Einu, bet nežinau, į kur nueisiu,
Ir gyvenu, bet palaidai ir be prasmės:
Ragaudamas gyvenimą kaip vaisių
Ir vėl jį nešdamas kaip našta ant peties.

Aš klausiau kunigų ir filosofų-
Atsakė jie, išdėstė viską išsamiai.
Bet man širdis ir šiandien lygiai sopa:
Kodėl pasaulis ir žmogus, ir visa tai?

Ir taip einu tolyn šio klausimo keliu
Po nežinios dangum, pavargusiu žingsniu.
Bet jei randu užsimirsimo smuklę pakely,-

Tai linksmas per dienas naktis puotauju,
Kol nuobodžio tarnai, rimtuoliai rūškani,
Vėl išmeta į klausimo kelius iš naujo.

[Šarnelė, 1943.XII.7]

Šarnelė

Atsiliėpdamas geismo ritman,
Jūsų troškulį aš nuraminsiu:
Meilė jums, o kentėjimas man-
Jūsų laimėj aš jį subrandinsiu.

Mano lūpose lūpom ragausit
Nepažįstamo svaigulio skonį-
Jums burnoj kaip gėrimo brangiausio
Tirps ir skleisis lašeliai raudoni.

Kai paskęsit saldžiam snauduly
Visu kūnu ir siela rami,
Mano sopulio vyną išbaigus,

Aš paliksiu bemiegančią Jus
Ir, suradęs kitur skausmo daigus,
Vėlei tęsiu kančios žaidimus.

[Šarnelė, 1943.XII.8]

Šarnelė

Žiemos sonetai

1

Nauji ir negirdėti žodžiai naujame cikle,
Rikiuokitės sonetų eilėse paradui
Ir pro skaitytojų tribūną eisena eiklia
Praeikite! Jus mylintis poetas veda.

Jums rimų-sąskambių simfoninis orkestras gros
Aiškaus ir lengvo ritmo melodingą maršą.
Žygiuokite šauniai! Jus lydi vidury minios
Save užslėpę žvilgsniai kritikų nemaršūs.

Praeikit pilna apranga, sutankinę gretas,
Kiekvienas su ryškiu charakteringu veidu,
Tada pasaulis jūsų tikrą paskirtį supras.

Nauji ir negirdėti žodžiai, aš kreipiuos į jus!
Sau pasirinkę kelią klasišką, neklaidų,
Mes turim užkariaut naujus poezijai plotus.

[Šarnelė 1943.XII.11]

Šarnelė

2

Pasiilgau savo mylimos dukrytės,
Ji vadinasi Naktis,
Jos plaukučiai tamsūs, ant akių užkriūtę,
Kaspiniukais papuošti.

Mano kambarin jinai ateina tyliai,
Nusiteikusi rimtai...
- Tėte,- sako ji,- tave be galo myliu.
Tiek,- ir išskečia rankas. - Matai?

Pabučiavusi veidan,
Žiūri į mane. Staiga sušunka:
- Ką? Skaitysi knygą man?..

Mylimos dukrelės nematai?..
Ir, sumaišiusi knygas, pasprunka,
Krykšdama ir sukdamos linksmai.

[Šarnelė 1943.XII.12]

Šarnelė

3

Kasdienybės pilkuma kaskart sunkėja-
Aš, naujų pasaulių išsiilgęs,
Iš pabodusio dangaus į kitą skrieju
Bunkančių jausmų stipriau padilgint,-

Nes gelžies baltai įkaitintos grandinės,
Pragaro ugnis ir dievo rojus,
Moters meile apsvaigimas nuolatinis
Laikui bėgant virsta įpročiu pilkuoju.

Įdomus gyvenimas- plona viela,
Virš bekrastės kasdienybės ištempta:
Ja pavaikščirot stengiasi visi,

Bet juokingai trumpą laiką
Nenukritę išsilaiko
Žmonės laimės debesy.

[Šarnelė 1943.XII.15]

Šarnelė

4

Aš buvau visada per daug rimtas,
Man patiko tik vandenys gilūs.
Buvo siela dažnai susikrimtus:
Savimi ir viskuo nusivylus.

Nepabūgęs gelmėn pasinerti
(Šito niekad lengvai nepamiršiu),
Iš gilių vandenu vieną kartą
Iškilau vėl į patį paviršių.

Vėl niekingi dalykai patinka,
Greit sudūžtančių stiklo žaislų
Ieško blizgančios akys aplinkui.

Vėl šiandien lengvapėdiškai myliu...
Nors tikrai, nemeluotai turiu
Sielą liūdną, skausmingą ir gilią.

[Šarnelė 1943.XII.15]

Šarnelė

5

Tavo kūną aš regiu prie jūros
Vasaros vidurdienio metu:
Gracija ir lieknumu užbūres,
Judesių ir eismo lengvumu

Primenąs antikinę Venerą,
Gimusią iš saulės ir vandens,
Puošdamas atsiminimų sferą,
Tavo kūnas manyje gyvens

Ir primins man tyrą, švelnią sielą,
Dar nesudrumstą aistros audrų-
Jos pasaulį, paprastą ir mielą.

Vieną saulės vasarą prie jūros
Man tapai regėjimu šviesiu,
Lengvo eismo darnumu užbūrus.

[Šarnelė 1943.XII.15]

Šarnelė

Ateina jis. Uždekite šviesas!
Tegu ugnį paskęsta rūmų salės!
Tegul dainas, beprotiškai linksmas,
Mergaitės kaip svajonės nerealios

Dainuoja dyvinai aukštais balsais
Apie menus, jų riterius žavingus,
Kurie, praėję žemę žingsniais išdidžiais,
Kolosais jūsų atminty sustingo.

Ateina jis- vienintelis karalius.
Jo akyse regėti dideli sapnai
Ir ateities pasaulio formos idealios.

Mergaitės, savo kūnais puoškite jam taką,
Nuo žvilgsnio jo pamišę, sukitės linksmi,
Nes jo širdis šiandien už milijardus plaka.

Šarnelė 1943.XII.19

S. Šarnelė

Man, senam bendrakeleiviui, vėjas pasakoja,
Naktimis parimęs lange, žodžiais subtiliais
Mūsų keliones, išpuošdamas lyg pasakoje
Realybės pilkumą fantastiškais vaizdais.

Aš klausau, pavargusias akis pridengęs rankomis,
Man patinka jo balse žema minorinė gaida.
Jis man sako: Tas gyvenimas, kurį mes renkamės,
Varganas toksai, todėl mes mėgstam kai kada

Pasikelt sritin svajonių ir sapnų
Ir tenai, pasaulių dirbtinų šviesoj,
Rasti keletą giedresnių valandų.

Mano mielas, vienišas drauge, ir tu dažnai
Ne gyvenime- fantazijoje lakioj
Suraminimą- o gal ir tiesą? - suradai.

[Šarnelė 1943.XII.22]

8

Nėra pasauly nė vienu namų,
Nėra pasauly nė vienos širdies,
Kur mano vardas, tariamas balsu tyliau,
Galėtų liūdinčias akis džiaugsmu nušviest.

Be saulėtos draugystės mano kelias.
Pabodo nuolatinė ir grubi kova.
Širdis suklypusi iš naujo kelias,
Bet amžinai viena, bet amžinai viena.

Aš gyvenu, šypsau, juokauju,
Šaipausi iš savęs ir kito neretai,
Bet pažeista širdim lig kraujo.

Veidai pageltę ir įdubę...
Ar man padėsite, juokai,
Pamiršti realybę grubią?

Šarnelė 1943.XII.30

Šarnelė

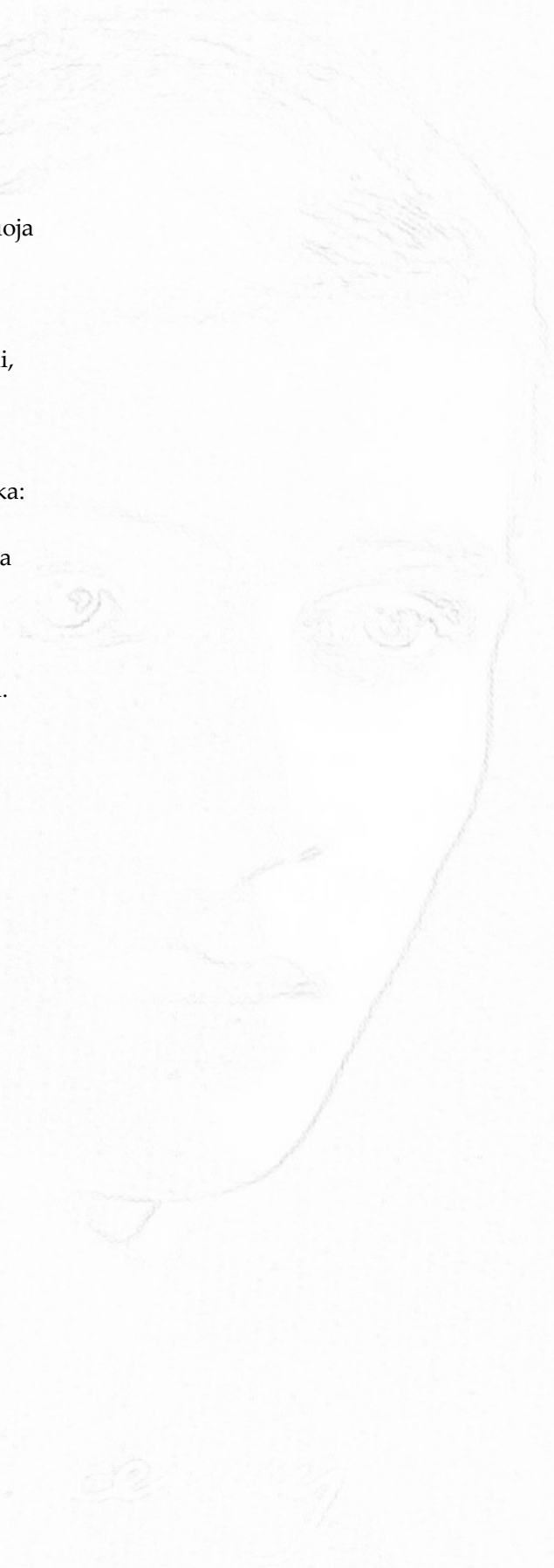
Garsus Toreador, Mirtis baisioji,
Gyvenimo arenoj vaikšto išdidi
Ir pergalėm naujom kasdien triumfuoja
Jai turi pralaimėt sunkioj kovoj visi.

Ji rodo mums raudoną laimės skarą.
Mes puolam ją tartum įsiutę gyvuliai,
Kol aštrų durklą ji širdin suvaro,
Iš mūsų narso pasijuokus įžūliai.

Dievams žaidimas tas žiaurus patinka:
Aukštai susėdę danguose aplinkui,
Šauniam Toreador triukšmingai ploja

Ir gyvulių būrius kasdien naujus
Išleidžia per gyvenimo vartus. -
Težudo juos Toreador, Mirtis baisioji.

Šarnelė 1944.I.4

DON JUAN

Kaip poilsio šalies moters ieškojau žemėj.
Aš vergas nerimo sunkaus ir nuolatinio,
Ją vaizdavaus kaip versmę, kur paguodą semia
Klajūnai, neturį pastogės ir tėvynės.

O moterys! Jūs gundančios kaip miestai naktį,
Svaiginančių iliuzijų šviesoje paskendę,
Kur siela skuba nuodėmių džiaugsmu sudegti
Anapus žemės rūpesčių, vargų, negando.

Bet rytą: prieš akis tuščia, nurimus gatvė,
Šalia- paniekintos moters veidai išpurte,
Ir sielon grįžus kaip vagis urvan vienatvė...

O meilė begalinė, guodžianti, švelni,
Kaip pasakoj kadais giliai paskendę turtai,
Taip tolima! Taip nepasiekiamai toli!

Šarnelė 1944.1.8

Don Juan

11

Vakaropi mėlynu dangaus ledu
Saulė rieda kaip varinė moneta.
Aš kalnais, daubom pašliūžomis sklendu,
Horizonte grimztant gal pagausiu ją.

Aš padėsiu sau ant delno ją tada
Ir iškėlęs taip laikysiu virš galvos.
Žemė vėl tarytum nuotaka balta
Papuošta saulėleidžio žiedais, žėruos.

Aš laukais tiesiog į vakarus skrendu,
Bet pavyt greituiolės saulės negaliu,
Ji nurieda kaip varinė moneta.

Ach, pusnynuose tikrai nerasiu jos...
Bet ko mėnuo, kai grįžtu aš atgalios,
Žiūri į mane su pašaipa keista?

Šarnelė 1944.I.11

Šarnelė

Liūdesys atėjo pas mane kaip vėjas naktį
Prie apleisto bokšto, stovinčio tarp vienišų laukų,
Ir įsiutęs ėmė mano sielą plėšyt, plakti
Tartum seną vėliavą, nublukusią ir be ženklų.

Džiaugsmo paukščiai, atsitiktinai bokštan priklydę,
Pikto vėjo išbaidyti, vėl pakilo į erdves,
Kur anapus patirties likimo žvaigždės žydi,
Spindulių vainiklapiais taures papuošę auksines.

Jei sugrįžtų jie į mano liūdną bokštą vėl kada,
Nešdami visatos paslaptį kaip linksmą žinią,-
Ryto vėjui laime suplazdėtų sielos vėliava.

Žmonės džiaugtų ja, keliaudami per lygumas plačias,
Jos ženklus, spalvas ir gilią prasmę įsiminę,
Jie išmoktų nugalėti liūdesį ir nevirties kančias.

Šarnelė 1944.I.12

13

Vargo žmonės geidžia didžio turto,
Geidžia spindesio ir prabangos.
Apie rojų, žemėje įkurta,
Nepamiršta pasakos senos:

- Mūsų protėviai gyveno rojų,
Mūsų ainiai vėl jame gyvens,
Vien tik mes čia, žemėj prakeiktojoj,
Turim vyst kaip gėlės be vandens. -

Ir svajonių paukštis išsitiesia
Dideliais fantazijos sparnais
Per tą platų vargo vandenyną

Skrist į šalį išsvajotą, šviesią,
Kol jį audros smūgiais įžūliais
Bangose tikrovės paskandina.

Šarnelė 1944.I.15

Šarnelė

14

Kaip atšalusio paviršiaus planeta,
Grožio Saulės traukiamas, sukuos
Lenkiančio aplink judėjimo kelius,
Gęstant virsdamas tylos mase šalta.

Manyje neauga trapūs augalai.
Viltys amžinai žaliuojančius lapus
Numetė seniai ir stagarus plikus
Rūškanam danguj linguoja taip liūdnai.

Vien giliai, po apledėjusia pluta,
Grožio Saulės atitrūkusi dalis
Dega, sukasi ugniniaisiais kamuoliais,

Veržias kaip ugnikalnių lava karšta
Į paviršių per poezijos lytis,
Subyrėdama sonetais atskirais.

Šarnelė 1944.I.16

Šarnelė

15

Kai pavargęs keleivis
Susimąsto kely,
Praeities grožio deivė
Kaip dvasia subtili

Jam parodo tėvynę
Ir laukus gimtinius,
Kad pravirktų atminęs
Palaidūnas sūnus

Savo ramiąją dalį
Ir sugrįžtų vėl jon
Į pavasarį žalią.

Klaust savęs jam belieka:
Kur veržies? - Tuštumon.
Ką surasi ten? - Nieko.

Šarnelė 1944.I.17

Šarnelė

DON QUIJOTE

Ginklanešy! Išjokim į pasaulį dviese
Klajot, ieškoti nuotykių, pavojų įstabių,
Padėt likimo nuskriaustiems, kovot už tiesą
Ir damos vardą garsinti lig žemės pakraščiu.

Kai tik pasauly taurūs riteriai išnyko,
Įsigalėjo žemėj skriaudos, melas ir klasta,
Ir neteisybė paglemžė tiesos vainiką-
Todėl taisyt pasaulį mūsų pareiga šventa.

Už tai pelnysim šviesią atminimo garbę;
Ir Dulsinėjos palankumą reiškiančius žvilgsnius.
Taip pat galiu primint kaip smulkmeną nesvarbią,

Kai užkariausim didelius pasaulyje plotus,
Jinai mane, sakysime, karaliu vainikuos,
O tu mažiausiai tapsi gubernatorium salos.

Šarnelė 1944.I.20

Don Quijote

ZANCHO PANZA

Jei druskinėj druskos būtų Jums, Senjore,
Sveiko proto truputis ir išmonė gera,
Rastumėt sau kitą amatą padorų
Ir nevyktumėt apgint tiesos, kurios nėra.

Kam į svetimas bėdas Jums kišti nosį:
Pataisyt pasaulio nepavyks Jums niekada.
Su malūnais ir fantazijom kovosim...
Pagaliau sakykite, kokia iš to nauda?

Dėl moters tiktai? Dėl moterų neverta:
Kekšės visos jos ir pilnos palaidumo.
Nekalčiausia Jums ant kaklo pasikartų

Užu pesą... Bet ir man galva suglumo!
Taip norėčiau tapti gubernatorium salos...
Jokit! Aš ant asilo jus seksiu iš paskos.

Šarnelė 1944.I.20

1944.I.20

DON KICHOTO IR SANČO PANSA POKALBIS

Don Kichotas: - Ar matai tu jojant raitelį keliu?

Sančo Pansa: - Taip! Ant asilo kažkas į mus artėja.

Don Kichotas: - Aš Mambrino šalną spindintį regiu.

Sančo Pansa: - Aš tik vario lėkštę- įprastą skutėjui.

Don Kichotas: - Šalną tuoj išsikovosime mūšy.

Sančo Pansa: - Dėl lėkštės neduosiu sau nuleisti kraujo.

Don Kichotas: - Pasitrauk iš kelio, jei širdis baili.

Sančo Pansa: - Taip, Senjore! Aš bailus, čia nieko naujo.

(Po mūšio, kuriame skutėjas pabėga, viską palikęs):

Don Kichotas: - Sančo Pansa, šalnas- didelis laimikis!

Sančo Pansa: - Bet skutėjo asilas taip pat nemenkas!

Don Kichotas: - Ne, tai grobis riteriams tauriems netikęs.

Sančo Pansa: - Bet ginklanešiams bailiems ir to užtenka.

Don Kichotas: - Sančo, būk teisingas ir įstatymo žmogus.

Sančo Pansa: - Malonybe, vien tik nugalėtojas teisy.

Šarnelė 1944.I.20

19

Mano siela kaip membrana:
Jon gyvenimas įrašo,
Ką po saule išgyvena
Liūdnas, ilgesingas Ašen.

Įkvėpimo adatėlei
Prisilietus netikėtai,
Išgyventa skamba vėlei
Kaip rudens-žiemos sonetai.

Tau jausmų viršūnėm aidi
Tie išblėšę, švelnūs skundai,
Ir, kai mirusiame veide

Išgyvenimai pabunda,
Tavo sielon mano
Ašen Savo ilgesį įrašo.

Šarnelė 1944.I.22

Šarnelė

20

Aš esu girtuoklis, palaidūnas,
Be garbės ir sąžinės žmogus.
Širdyje įlindęs velnias tūno:
Jo klausau kaip vergas paklusnus.

Ir vergaudamas dažnai svajoju
Apie širdis tyras ir šventas.
Aš nevertas pulti joms po kojų
Ir nuplauti ašarom rankas.

Tos svajonės, blizgančios kaip sniegas
Manyje kaskart skaisčiau pražysta,
O pro šalį metų metai bėga,

Kaupdami širdy dėmes, menkystą,-
Vaikštau po smukles, kur kekšės zuja,
Ir skaitau gyvenimus šventųjų.

Šarnelė 1944.I.23

Šarnelė

21

Einu, sustoju ir klausaus:
Vidurnakčio metu laukuos
Tylu tarp žemės ir dangaus,
Tik aš su savimi kalbuos.

Aplink bekraštė tamsuma...
Taip gera vienišam nakty,-
Po kojų žemė mylima
Ir visa taip arti arti...

Nurieda ašaros per skruostus...
Tai džiaugsmo ašaros!..
Tai keista. Jaučiuos laimingas ir paguostas,

Nors vienas, naktį ir apleistas,
Skausmu apsvaigęs, išėjau
Paklyst ir nebegrižt daugiau...

Šarnelė 1944.I.26

Šarnelė

Naktį sapno angelas prieina tyliai
Prie manęs, pabudina ir sako:
„Žvelk, už lango nuostabi nakties idilė...
Mėnesiena, žvaigždės, Paukščių Takas...

Nusimesk tą juodą liūdesio apsiaustą!“ -
Jis man duoda lengvą džiaugsmo skraistę,
Užkelia mane ant debesėlių plausto
Ir paleidžia plaukt per dangų skleistų...

Aš plaukiu erdvėm, dainuodamas linksmi
Grįžtančio tėvynėn jūrininko dainą...
Uostas... Mylima manęs sutikt ateina

Prie krantinės... Plazda vėjuje plaukai...
Dega akys... Ji visa džiaugsmu nušvitus...
Pabundu... Žiemos paniuręs, pilkas rytas.

Šarnelė 1944.I.31

Šarnelė

POETO PASIKALBĖJIMAS SU PEGASU

Pegase, mes seniai į lygumas išjojom.
Turėtum skrist kaip paukštis, o velkies žingsniu.
Esi su keturiom, jeigu neklystu, kojom,-
O suklumpi dažnai, net pagalvot graudu.

Pabodo man tas pilkas žemumų peizažas
Ir tie kitų klampoti, išplakti keliai.
Tu kilk aukštyn! Pažvelk, saulėleidis nudažė
Snieguotąsias kalnų viršūnes kruvinai...

Jei vakaro liepsnoj kalnų aukščiausioj vietoj
Pakastum žemę aukso pasaga lengvai,-
Šaltinis tyro įkvėpimo išsilietu,

Poezija sugaustų uolos ir skliautai-
Ir lygumų mergaitė momentui sustotų
Pasigrožėti mano Pegasu sparnuotu.

Šarnelė 1944.II.2

Šarnelė

24

Būk, gyvenime, man neteisingas,
Būk versmė patyrimų karčių
Ir sunkių pralaimėjimų ringas,
Iš kurio grįžčiau pilnas žaizdų,-

Bet būk didelis ir vienkartinis,
Pažymėtas didžiųjų kančių,-
Skausmo platumos- mano tėvynė:
Jas išplėsk begalybėn, meldžiu!

Sūkury nuolatinės kovos
Niekada palankiai nešypsoki
Ir nuo laimės laikyki atokiai.

Man neduoki draugų, mylimos-
Švelnumu jie mane pražudys-
Mirsiu aš, mirs kovos troškulys.

Šarnelė 1944.II.10

Šarnelė

Man neramu. Aš savo nerimą bandau
Išreikšti žodžiais ir poezijos vaizdais,
Bet neišreikštas nerimas nešt dar sunkiau-
Be žodžių man sunku, bet dar sunkiau su jais.

Žinau, kad vakar mintys niekad nebegriš
Ir miręs jausmas antrą kartą nepabus,
Todėl ir skubinu, kad žody praeitis
Surastų rimų kryžiais ženklintus kapus.

Bet aš jau pavargau, ir mano nuotaika nupuolė,
Many viskas taip greitai miršta, kinta, bėga-
Gražiai palaidot praeitį ne mano jėgai;

Ir apšodint kapus poezijos neužmirštuolėm
Aš nebemoku, nebespėju, negaliu...
Ir man dažnai taip neramu, taip neramu.

Šarnelė 1944.II.10

Šarnelė

Temsta... Horizonto juosta mėlyna pilkėja,
Tolumoje einas žmogus jau pilkumos dalis.
Toji pilkuma, pasaulį gabalan suliejus,
Gal ir mano sielon, viską jungdama, atklys.

Nerami dienos šviesa, pabudinus klajūną,
Žemės veide jam parodo daugelį kelių.
Renkas jis ir kryžkelėse valandas prabūna-
Eina vienu, o troškimai- tūkstančiais kitų.

Bet štai vakaro gili rimitis ir pavargimas,
Ir aistringas mistinės ramybės ilgesys,
Ir prie vieškelio klajūno laukt parimus

Tolimųjų horizontų pilkuma
Kalba jam lyg muzikos švelniausias sakiny:
- Greit ateis gili tavų troškimų sutema.

Šarnelė 1944.II.11

Šarnelė

Mano karalaitė grojo smuiku,
Jos gi tėvas mušė barabaną,
Motina turėjo balsą puikų,
Brolis daužė pianiną seną.

Aš dažnai ateidavau pas juos į butą,
Išilįsdavau kur nors kukliai į kertę
Ir tylus, taip lyg manęs visai nebūtų,
Sau klausydavau darnaus šeimos koncerto.

Kartą per antraktą aš pareiškiau meilę,
Šeimai girdint, mėlynakei jų blondinei;
Karalaitė kaip styga suvirpo gailiai,

Tėvas man uždėjo barabaną ant krūtinės,
Močia paėmė staiga pačias aukščiausias gaidas,
Brolis mano šonkauliais bėgiot pirštus paleido.

Šarnelė 1944.II.12

Šarnelė

Norėčiau jums kaip knygą nuo pradžios atskleisti
Savę ir visą perskaityti ištiesai.
Bet mano knygos puslapiai taip išsisklaistę:
Jos galo ir pradžios neberandu patsai.

Negaila jos... Ji nuobodi kaip visos knygos,
Gyvenimo rašytos žmogiškon širdin,
Ir ką paaškins tie periodai nelygūs,
Ta jų gaida, kaskart vis krintanti žemyn.

Bet kas gi aš esu?.. Jūs norite žinoti...
- Turbūt kažkoks keistų troškimų lydinys,-
Ne vienas, į mane pažvelgęs, pasakys.

Taip! Trokštu- nes esu gyvenimo besotis-
Gyvent, gyvent, visus kaskart mylėt labiau,
Galbūt ir dar ko nors... Argi aš pats žinau...

Šarnelė 1944.II.13

1944.II.13

Neatimki, Dieve, iš manęs klydimą teisės,
Noriu pats surasti tavo kelią.
Lig tavęs gal taip ir niekad neateisiu,
Bet aš trokštu pats patirt, kaip gelia

Klaidoje širdis... Aš baisiai noriu nusidėti
Ir palikti tuščią tavo rojų.
Tik patyręs nupuolimo vargą kietą,
Vėlei imsiu sekt patarimu tavuoju.

Kai sugrįšiu pas tave, koks džiaugsmas didis
Tėviškame tavo veide suspindės,
Tu sušuksi: - Grįžo štai sūnus paklydęs-

Ir ilgai, saldžiai priglausi prie širdies.
Bet dabar man duoki mano dalią- laisvės turta,
Aš jau pats, aš pats bandysiu savo laimę kurti.

Šarnelė 1944.II.14

1944.II.14

30

Aš negaliu pamiršti tų dienų,
Kada žmogus žinojo išsamiai
Apie likimą savo ir kitų:
Čia žemė, ten dangus ir angelai.

Viskas taip paprasta ir nepainu:
Kas vargo žemėj, tam gerai danguj.
Mirtis?... Ji suriša pasauliu du:
Čia laikinai, ten amžinai paskui...

Palaiminti beturčiai dvasioj,
Nes jie regės tą karalystę,
Kurion turtingam neįlįsti.

Bet kurgi dės is turtingasis?
Jis amžinai vis klaidžios pragaruos
Ir nežinojimo ugnį liepsnos.

Šarnelė 1944.II.15

Šarnelė

31

O buvo metai, gyvenau kaip neregys,
Gyvenimui sakiau palenkęs galvą: Taip!
Buvau bevardis, savo veido neturįs,
Nei vieno žodžio nemokąs išart savaip.

Bet kartą pabudau ir, didelėm akim
Save ir visą svietą niūriame fone
Staiga išvydęs, siaubo suspausta širdim
Tariau gyvenimo aklam žaidimui: Ne!

Nenoriu aš gyvent, jeigu neaišku,
Kodėl liūstu, verkiu, juokauju ir šypsaus;
Kodėl naktis ir Paukščių Takas ant dangaus,

O sieloj keistas noras išsiaiškint,
Kodėl gyvenimui aš trokštu tarti: Taip!
Ir visada tik šitaip, ne kitaip?

Šarnelė 1944.II.17

Šarnelė

Žiema tapytojas kaip niekas kitas:
Nudažo dangų mėlynai,
O žemę padengia baltai,
Bet šaltas jos paveikslo koloritas.

Dviejų spalvų pasauly taip ilgu
Pavasario tapybos;
Jo tonai šiltesni bus,
Ir akvarelės atspalvių žaismu

Širdy naujus virpėjimus paskleis...
O monotoniška žiema!
Skurdus tapytojau su dviem dažais!

Sakyk, kada pavasaris pabus
Ir žemėje, sakyk, kada
Jisai nupieš spalvingus peizažus?

Šarnelė 1944.II.18

Už lango regis vakaro dangus ugninis,
Jame iškyla ažuolais apaugusi kalva.
Tenai ramus senolių mano kapinynas,
Ten žemė, juos pridengusi, puri, lengva.

O čia- senolių namas didelis ir tvirtas,
Jame gyvena atkakli, žemaitiška dvasia.
Ne vienas, ją nešiojęs, dulkėmis pavirto,
O ji vis auga ir tvirtėja ainių kartose.

Kiekvieną vakarą iš kapinyno seno
Senoliai grįžę mano kambary susėda
Aplink mane plačiu ir taisyklingu žiedu

Ir ima tarp savęs įvertint darbus mano:
Jeigu atranda kartais esantį vertu kurį,
Aš stoviu ir džiaugsmu liepsnoju žiedo vidury.

Šarnelė 1944.II.19

Šarnelė

Kiekvieną rytą mylima, praeidama pro mano langą,
Praverus jį, numesdavo ant stalo puokštę vasaros gėlių,
Kaip saulės ir pabudusių laukų pasveikinimą brangų,-
Ir, ilgu žvilgsniu pažiūrėjęs į mane, nueidavo keliu.

O aš palikdavau sėdėt per dieną tarp knygų pasislėpęs.
Tarp knygų, kambario niūriam šešėly, vyto gėlės ir širdis.
Sode krepštėjų paukščiai, dūzgė bitės ir šlamėjo liepos-
Tik aš sėdėjau susimąstęs, šlamesio ir paukščių negirdįs.

Bet vieną rytmetį prie mano lango nesustojo mylima,
Negrįžo paukščiai... Pajutau, kad vasara praėjo...
Susidrumstė širdis lyg vandens paviršius bėgant vėjui.

Dabar, kai sėdžiu ir mėstau, lauke pasnigusi žiema...
Man šalta... Aš rausiuos tarp knygų... Kiek iš vasaros gėlių!
Suvytę jos. Ir žydinčios tarp jų surasti negaliu.

Šarnelė 1944.II.21

1944.II.21

35

Tyli ir saulėta diena,
Namuose šilta ir jauku.
Ant krosnies linksi snausdama
Senelė, likus prie vaikų.

Didžiulis katinas šalia,
Taip pat pasenęs ir tingus,
Prižiūri akimi viena
Asloj bežaidžiančius vaikus.

Palangėj žvirbliai čirkšdami
Dalijas mirusia muse
Ir žirnio perskelto puse;

O saulė eina dangumi
Ir savo spindulių galais
Palaiko ryšį su visais.

Šarnelė 1944.II.12

A

Kaip Budos mokinys, seniai į vieną tašką
Akis įsmeigęs, sėdžiu ir Nirvanos laukiu,
Bet taškas sienoj lyg laivelis jūroj blaškos
Ir plūstančių vaizdų bangom į toli plaukia.

Jisai išnyksta, o vaizduotė įkarštėjus
Kas kartą ryškesnius vaizdus ekranan meta,
Ir aš regiu: gyvenimo plačia alėja
Per saulėtas šalis keliauja mano metai.

Abiem alėjos pusėm žydi vaisių sodai,
Po medžiais puošnios ir turtingos palapinės,
O aš einu tolyn, ir mano žvilgsniai godūs

Dar niekad neregėta prabanga svaiginas.
Aš vėlei įtikiu iliuzija žaviaja
Ir besišypsančia švelnia slaptina Maja.

Šarnelė 1944.II.24

Šarnelė

B

Gyvenimas- tai geidžiamas apsigavimas!
O kaip norėčiau padaryti jį bekraštį
Ir juo keliauti kaip amžinasis piligrimas,
Ir niekad niekur kelio pabaigos nerasti!

Kaip gera jausti viltį, laimę ir paguodą,
Kaip išganinga, jų netekus, laukti ir kentėti!
Gyvenimas daug atima, bet dar daugiau jis duoda.
Gyvenimas naktis, bet jos skliautai žvaigždėti.

Galbūt jisai iliuzija, kuri vaidenas;
Gal nieko čia nėra, tik šiaip sau rodos,
Bet nebūties pirminis taškas juodas,

Išplitęs kerinčiais vaizdais, koks tyras menas!
Aš jį regiu ant savo sąmonės ekrano
Ir negaliu atsigėrėt, o Dieve mano!

Šarnelė 1944.II.24

Šarnelė

ŠOKĖJA IR ASKETAS

38

1

Galva išvargusio asketo
Ant kelių jį pamilusios šokėjos
Kaip guoly kvepiančiam, gėlėtam,
Apsvaigusi nuo bučinių, ilsėjos.

„Tu ieškai Dievo, mylimasis,-
Kalbėjo jį,- kankindamas save,
Bet Dievo žaizdose nerasi,
Nėra jo tavo kūno silpnume.

Tu savo Dievą rasi mano šoky.
Lig jo nueit tik lengvos kojos gali.
Aš šoksiu, tu delnais man taktą ploki,

Praskrisdamas ekstazėje pro šalį,
Lankstusis mano kūnas judesiais
Tau Dievo paslaptis visas atskleis“.

Šarnelė 1944.II.26

Šarnelė

39

2

Kol nesutikau tavęs, aš niekad
Šito dar patyrus nebuvau:
Kad ateina meilė ir palieka
Žemėj ir širdy šviesiau.

Dideliam pasauly mažą kelią
Aš radau, pakilus su diena,
Ir ėjau... o vyšnių žiedlapiai nubalę
Man ant veido snigo. Aš buvau viena-

Paprasta ir nežymi niekuo,
Savo paslapties ir galios nepažinus,
Lyg tamsus ir snaudžiantis vanduo,

Lyg prie lūpų niekad nepakeltas vynas
Ir nesitikėjau, kad dievai atves
Mano mažą kelią lig tavęs.

Šarnelė 1944.III.2

Šarnelė

40

3

Kaip pavasario audra iš pumpurų lapus
Tavo žvilgsnių degančių lietus iš mano sielos
Išskleidė pirmosios meilės žiedlapius gležnus.

Pirmą kartą savo laimės tyliai nepakėlus,
Skridau sukdamos pavasario taku:
Buvo taip džiaugsminga, lengva ir laku.

Meilė manyje, pabudinus šokėją,
Judesių žiedais švelniai pražydus, skleidės
Ir kasdien riauiais pavidalais aiškėjo
Tartum mylimas, bet neįspėtas veidas.

Vien tik tu ne mano meilės,- Dievo ir Nirvanos
Troškai vienumoj ties žodžio ir minties šaltiniais,-
Bet nuo meilės neišbėgsi, mylimasis mano!
Štai, aš pagavau tave, nors priešiniais ir gyneis.

Šarnelė 1944.III.2

Šarnelė

41

4

Tu pro tamsias blakstienas į mane pažvelki,
Kaip žvelgia žemėn spindulys iš debesų,
Ir pamatysi, kaip esi manęs išalkęs
Ir kaip tavęs aš pasiilgusi esu.

Norėjai tu pažint pasaulyje, kas meilės verta
Pirmiau, negu mylėt... Bet ar tu žinai,
Kad žvilgsniui mylinčiam atsiskleidžia iš karto
Plataus gyvenimo gilieji slėpiniai?

Prie mano smilkinio pridėki savo ranką
Ir pasakyk švelniai, nerūpestingai: Tu...
Tą mažą mažą žodį iš didžios širdies,

Ir tu suprasi: meilei jos pačios užtenka;
Ji pažinimas ir gyvenimas kartu;
Ji Gėris, Dievas, nušviestas savęs paties.

Šarnelė 1944.V.3

Šarnelė

42

5

Moteris gyvenimą ir džiaugsmą lemia,
Vyra meilės potvynyje paskandinus.
Moterį todėl turi mylėt kaip žemę-
Žemėje gyvent ir žvelgti į žvaigždynus;

Nes dėl žvilgsnio, besiskverbiančio į tolį,
Dėl žvaigždžių, kurių kelius jisai ištyrė,
Dėl sapnų, kurie nuo jos dienų nutolę,
Moteris didžiuojasi ir myli vyrą.

Jos gyvenimas yra sunkus ir kietas,
Bet jina išmoko jį lengvai panešti.
Vien tik vyras nesuranda žemėj vietos:

Ir, pagrimzdamas į nerimą bekraštį,
Neretai praeina saulę ir žvaigždes,
Tuštumon įsmeigdamas akis liūdnas.

Šarnelė 1944.V.13

Šarnelė

ASKETAS

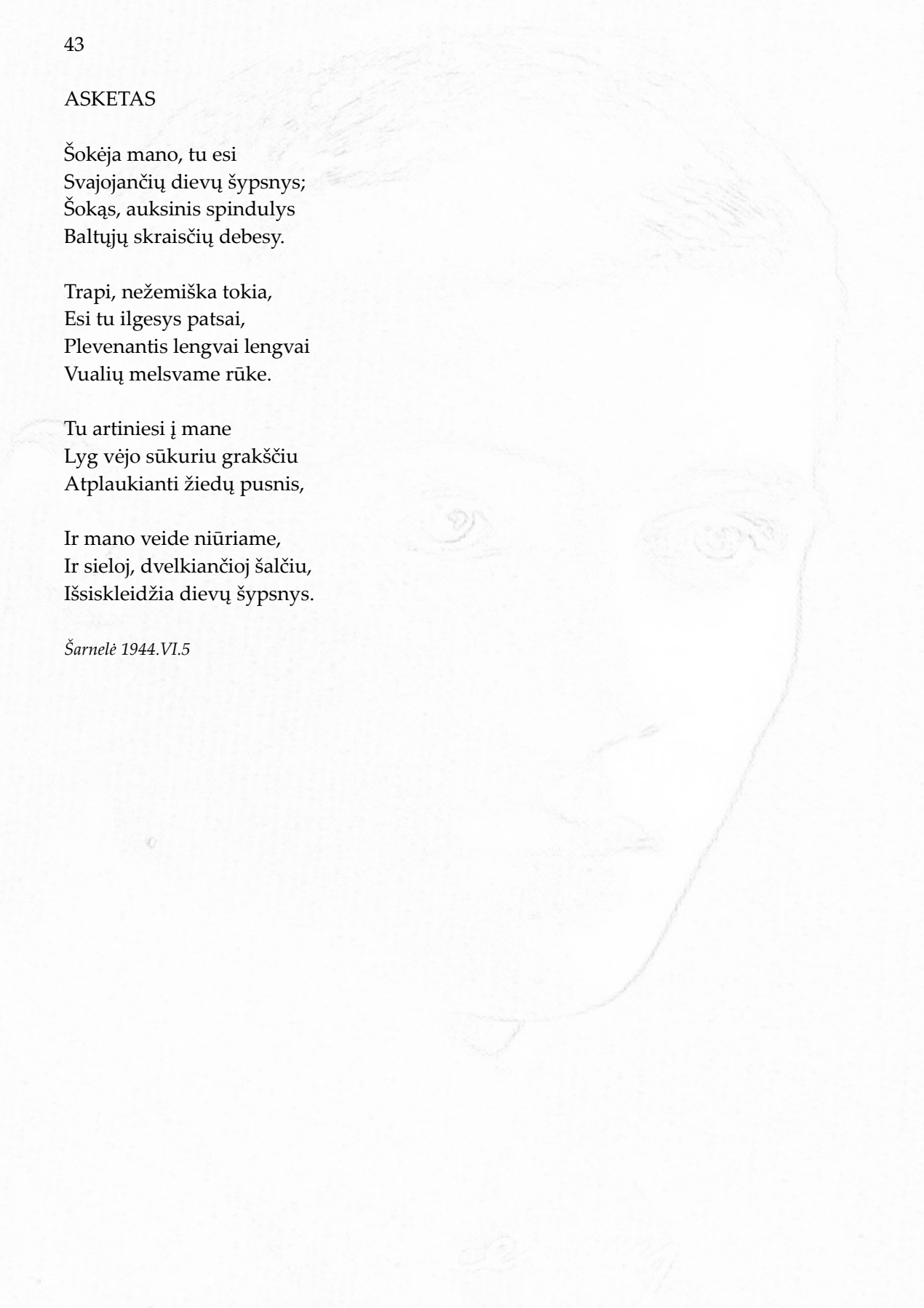
Šokėja mano, tu esi
Svajojančių dievų šypsnyš;
Šokaš, auksinis spindulys
Baltųjų skraisčių debesų.

Trapi, nežemiška tokia,
Esi tu ilgesys patsai,
Plevenantis lengvai lengvai
Vualių melsvame rūke.

Tu artiniesi į mane
Lyg vėjo sukuriu grakščiu
Atplaukianti žiedų pusnis,

Ir mano veide niūriame,
Ir sieloj, dvelkiančioj šalčiu,
Išsiskleidžia dievų šypsnyš.

Šarnelė 1944.VI.5

Pavasario sonetai

1

Dideli ir monotoniški, ir abejingi
Upių vandenys tekėjimu masyvišku, plačiu
Liejasi per lygumas. Nuo jų šnerėjimo sultingo
Svaigsta žemė lyg moteris nuo mylimojo kuždesių.

Ir jos iščius, juodas, supelijęs, išdraskytas,
Susimaišo su derlingu, atneštu dumblyu;
O paskui ateina šiltas, ūkanotas rytas,
Ir iš vandenų ir žemės dulkių sumišų

Gimsta vėl Pavasaris. Gražus kaip Dievas jaunas:
Jojo kūną pirmas kvepiantis lietus nuplauna
Ir pribarsto plaukus vos pražydusių žiedų.

Užsimetęs ant pečių plačiųjų skraistę žalia,
Eina jis per žemę. Jam žaibai nušviečia kelia,
Naktimis nupuldami iš debesų juodų.

Šarnelė, 1944.IV.14

Ūždamas per dangų šiltas marių vėjas
Neša grįžtančius paukščius per vandenį plačius
Ir dainuodamas, į sausumą atėjęs,
Išmeta iš medžių jų supuvusius lizdus,

Jis ateina šniokšdamas per lygumas pilkąsias...
Nuo dangaus šiurkščiai nuplėšia debesų skaras:
Saulės kamuolys plačiai palieja žemėn tąsyk
Virpuliuojančios ir plūstančios ugnies upes.

Medžių pumpurai pilki, poškėdami dusliai,
Aižėja ir skleidžiasi gleivėtais lapais
Ir toli aplinkui nirtulingai kvepia.

Džiūsta vėjuje ir saulėje visi keliai;
Ir širdis, į tolimas melsvas įsižiūrėjus,
Jais norėtų skrist tolyn, kaip skrenda vėjas.

Šarnelė, 1944.IV.15

3

Praeinančiam pasaulyje praesiu,
Kasdien suduždamas, bet išdidus:
Mylėdamas skurdžiosios žemės vaisių
Ir moteris, ir saulę, ir sapnus.

Kaip svečias, pakviestas į šventę šviesią,
Aš paragausiu, vynas ar svaigus,
Aš tik gėlių spalvom pasigėrėsiu,
Savin giliai įkvėpsiu jų kvapus;

Ir mylimos nerūpestingą veidą
Lengvai palietęs pirštais virpančiais,
Triukšmingai muzikai aplinkui aidint

Ir atsisveikinęs mostu tik su svečiais,
Palikęs žiburius toliau jų šventei degti,
Išeisiu vienišas į amžinąją naktį.

Šarnelė, 1944.IV.20

Šarnelė

4

Miško gilumoj srauniam šaltinų
Maudos nimfos, išsipynę plaukus.
Mėnesienoj kūnai jų auksiniai
Lūždami vandens paviršium plaukia.

Kai jos šoka, žaidžia ir dainuoja,
Nuo dainų pabunda visas miškas;
O šaltinis upeliu sraviuoju
Joms po kojų puldamas ištyška.

Netoli, prie medžio prisiglaudęs,
Gaurakojis, negražus satyras
Seka, kaip jos taškosi ir maudos.

Jį pamatę, klykdamos per girią,
Tartum vanago paukštyčiai užkluptieji
Nimfos, vejamos satyro, skrieja.

Šarnelė, 1944.IV.21

Šarnelė

Ant linkstančių, ilgų kotelių pasikėlę,
Plačiom apykaklaitėm iš žaliųjų lapų
Lyg orientu pypkininkai sodo gėlės,
Gražiai ratu sustoję, skleidžia dūmą kvapų.

O bitės skambų rezginį aplinkui pina;
Jos, nuo kvapų apsvaigę, į žolynus puola
Ir ten, lyg tie girtuokliai, įsigėrę vyno,
Iš lėto rėplina per aksominę žolę.

O gėlės, didelės, gražias akis išplėtę,
Plonyčiais jų sparnais atsistebėt negali,
Kai jos aptingę vartosi ant lapo žalio.

Bet, jas pamiršę, vakaro vėsoj virpėti
Ir žemėn linkti jų ilgi koteliai ima;
Ir gražios akys merkias pilnos pavargimo.

Šarnelė, 1944.V.13

Šarnelė

Šiandien norėčiau išsitiest kur miško aikštėj
Ir taip, pusiau budėdamas, pusiau sapne,
Klausytis vėjo, kurs po plačią girią vaikšto,
Viršūnių įsuptų daina ramindamas mane.

Norėčiau metų tūkstantį aš taip tysoti
Su neaiškiai suvokiamu gyvybės jutimu,
Kol samanom apaugtų sąnariai žaizdoti
Ir sieloj taptų kaip tvėrimo dienoje ramu.

Aš pavargau pasaulyje, tai, poilsio išsilgęs,
Norėčiau kartą ties beribiais vandenais,
Kur šiltas vėjas pabučiavimais drėgnais

Prabėgdamas liepsnojančias žaizdas suvilgo,-
Ištiesti sąnarius ir įkvėpimais pakiliais
Ramiai ritmuoti visą amžinybę ilgą.

Šarnelė, 1944.V.15

Ramus ir saulėtas sekmadienis miške...
Ties ežeru beržai į vandenį palinkę.
Viršūnės nušviestos šviesai blyškia;
Ir saulėj virpa skaidrios tolumos aplinkui.

Tu ateini taku lyg šokdama, lengvai...
Viršum galvos linguoja medžių šakos:
Ir iš toli matyt, kaip išpinti plaukai
Srovėm auksinėm ant pečių lieknųjų teka.

Tu prieini, mane bučiuoji ir šypsai;
Ir tavo sodrios, švytinčios kaip liepsnos lūpos
Yra lyg du pavasario ugnies žiedai.

O taip ramu, ir saulėje beržai vos supas:
Pro jų viršūnes matos tolimas dangus,
Sapnuojantis kaitraus vidurdienio sapnus.

Šarnelė, 1944.VI.2

Šarnelė

Šilta pavakarė: žavi šviesiais plaukais mergytė,
Lyg peteliškė margu rūbeliu, ranka maža,
Įbridus į rugius, priskynė glėbį mėlynų akyčių
Ir grįžta į namus laukų žaliuojančia ežia.

Jinai yra pavargusi, perdien labai nusikamavus,
Ji sėdas truputį pasiilsėti ant vejės:
Namuose ant kiekvieno stalo- padėklėliai žavūs,
Bet kas tenai pamerkų vakarais gėles be jos...

Ji valandėlę atsikvėps ir tuoj namo skubės:
Ji pratiesia rankutę su gėlėmis, jon padeda galvytę;
Saldusis miegas užpilia žieduos paskendusias akis.

Mama ateina. Ji gražiausią gėlę paragės
Iš laimės daugel kartų lūpom virpančiom palyti
Ir nešasi namo. Ji ten gražiai žydės ir nepavys.

Šarnelė, 1944.VI.9

Šarnelė

Vieną vakarą nerūpestingą,
Kai, berniukų apsupta, juokausi
Ir kalbėsi: „Man visi patinkat,
Ir kiekvienas jūsų man brangiausias“,-

Pamatysi vieną ir sustosi-
Gal jisai nė žodžio tau nepasakys,
O paeisi ir pačius rinktuosius
Žodelius kalbėsi apie jo akis;

Tą nerūpestingą vakarą pakeis
Naktys ilgos, vienišos... Parpuolus
Melsies, ir žingsniuosi, ir liūdėsi;

Ir pajuodusiais nuo verkimo paakiais
Rytą, prieš nusvirdama į guolį,
Abejingai saulėn pažiūrėsi.

Šarnelė, 1944.VI.15

Šarnelė

10

Sapnuojančio medžio pavėsy
Tylėdami žaidžia vaikai:
Galvutės papurusios, šviesios
Krūvon susiglaudę taikiai.

Supiltosios pilys iš smėlio
Atsimuša jų akyse
Džiaugsmingose... kartais ir vėlei
Kažko neramiai liūdnose.

Atodūsiu karštu, kvapiu
Į veidus jiems pūsteli vėjas...
Jie meta žaislus ir keliu

Pro sodą nubėga prie upės,
Kur stebi, kaip vandenys liejas,
Ant kranto lyg paukščiai sutūpę.

Šarnelė, 1944.VI.20

Šarnelė

Vasaros sonetai

1

Atleisk, režisieriau, aš taip esu išsekęs...
Mane nuvargino kasdien vis rolės naujos.
Tu pažiūrėki: kokios mano tuščios ir negyvos akys,
Ir jau širdies seniai nebepasiekia kraujas.

Aš kažkada tikėjaus rasti personažą,
Kuriuo galėčiau savo sielą išsakyti,
Bet ką radau, tebuvo gestai, mimikos ir žodžiai gražūs,
Ir tas betikslis blaškymasis scenoje mažytėj.

Veltui, režisieriau, kažko vaidinime ieškojome...
Dabar aš eisiu ir vaidinsiu, rolės nepaskaitęs,
Ir paskutinėj scenoj taip suriksiu: „Mano siela mirė“,

Pratrūksiu tokiu širdį draskančiu raudojimu,
Kad ložėj kažin kur nualps išbalusi mergaitė
Ir salėje žiūrovai bus ilgai nuo išgąščio pastirę.

Šarnelė, 1944.VII.13

Šarnelė

Iš varginančio triukšmo, gatvių dulkinų ir saulės
Aš vėl grįžau į šešėliuotus, pamirštus namus,
Ir lyg spalvotas sapnas dar vaidenasi pasaulis,
Dar matos gatvėmis žmonių plaukimas neramus.

Aš sėdžiu, ugnyje burna, liguistai spindi akys...
Už sienos girdisi dainavimas kurtus, tylus
Jaunos sesers... Į langus atsimušdamos plaštakės
Gelsvais milteliais nuberia įtrūkusius stiklus.

Toli už lango pievom vaikšto saulė ir šešėliai,
O dar toliau ant kalno snaudžia ramūs tvenkiniai...
Užmik ir tu, širdie, kuri tiek liūdesio pakėlei,

Kurią praeivių smalsūs žvilgsniai įžeidė giliai...
Ant stalo miega pasmerkta mažytė lauko gėlės,
Už lango dūzgia medumi apsunkę bitės ir vabzdžiai.

Šarnelė, 1944.VII.14

**Žmogaus apnuoginta
širdis**

Apnuoginta širdis

Trioletai

Handwritten signature or mark at the bottom of the page.

1

Gyveno duobkasys kapuos
Ir kasė mirusiems duobes,
Dainuodamas žodžius dainos:
Gyveno duobkasys kapuos
Ir negalvojo niekados,
Kas mirus duobę jam iškas.
Gyveno duobkasys kapuos
Ir kasė mirusiems duobes.

2

Bet vieną kartą vakare
Išvargęs griuvo ant duobės.
Nutilo lūpose daina...
Bet vieną kartą vakare
Palaidojo jis pats save,
Papuoštas įkapėm nakties.
Bet vieną kartą vakare
Išvargęs griuvo ant duobės.

1943.XII.6

Handwritten signature or mark at the bottom of the page.

3

Aš kadais šventai tikėjau meile-
Aš buvau tikėjimo kvailys,
Rast norėjau tokią pačią kvailę.
Aš kadais šventai tikėjau meile:
Pasaką nežemišką ir dailią...
Jos pažeisti niekas neišdrįs.
Aš kadais šventai tikėjau meile-
Aš buvau tikėjimo kvailys.

4

Aš dabar esu labai protingas-
Skeptiku pakrikštinau save.
Nors tikėjimo ir meilės stinga,
Aš dabar esu labai protingas,
Šalto liūdesio erdvėj sustingęs,
Ašarom ledinėm akyse,
Aš dabar esu labai protingas-
Skeptiku pakrikštinau save.

Šarnelė, 1943.XII.10

Šarnelė

5

Kadaise žemėj buvo daug velnių,
Kurie norėjo sielą pirt žmogaus,
Bet maža buvo ją parduodančių.
Kadaise žemėj buvo daug velnių,
Už sielą auksą, laimę siūlančių,-
Tiktai pasaulio būta negudraus.
Kadaise žemėj buvo daug velnių,
Kurie norėjo sielą pirt žmogaus.

6

Dabar pasauly daug yra žmonių,
Už laimės valandą parduot save,
Kitus ir visa ką sutinkančių.
Dabar pasauly daug yra žmonių,
Tik... nebeliko žemėje velnių;
Jie susilindę tupi pragare.
Dabar pasauly daug yra žmonių,
Už laimės valandą parduot save,
Kitus ir visa ką sutinkančių.

Šarnelė, 1943.XII.17

Šarnelė

7

Aš laimingas esu,
Laimingesnio pasauly nėra.
Netikėkite mano skausmu,
Aš laimingas esu
Tarp nakties valandų
Svaigulingos kančios ugnyje...
Aš laimingas esu,
Laimingesnio pasauly nėra.

Šarnelė, 1943.XII.17

8

Ubagas nupirktų dvarą
Surinktais per amžių pinigais,
Bet sėdėt prie tako gera...
Ubagas nupirktų dvarą,
Bet kvailysčių jis nedaro,
Te sau žmonės kalba, kas neleis:
Ubagas nupirktų dvarą
Surinktais per amžių pinigais.

Šarnelė

9

Ponas plikas, gal tarnaut reikėtų?..
Tik neleidžia poniška garbė,
(Pasikeist su ubagu gal vietom?)
Ponas plikas, gal tarnaut reikėtų?..
(Ubagaudamas daugiau laimėtų...)
Bet išjuoktų žmonės, chamai tie!
Ponas plikas, gal tarnaut reikėtų?..
Tik neleidžia poniška garbė.

Šarnelė, 1943XII.21

10

Amžinai tamsybėse paskendęs,
Aš pradėjau įžiūrėt kai ką:
Dievo žemėn pasiųstas balandis,
Amžinai tamsybėse paskendęs
Ir nematomas, mums neša gandą:
Keturiasdešimt ketvirtais taika!
Amžinai tamsybėse paskendęs,
Aš pradėjau įžiūrėt kai ką.

Šarnelė, 1943.XII.21

11

Jaunas ir savim patenkintas ponaitis,
Ateitį laimingą pramatą,
Skaistaveidis, žibančiom akim, iškaitęs,
Jaunas ir savim patenkintas ponaitis
Ieškosi vedybiniu tikslu mergaitės,
Mokančios swing, fox ir tango figūras.
Jaunas ir savim patenkintas ponaitis,
Ateitį laimingą pramatą...

12

Aštuoniolikos linksma, daili mergytė,
Mėgstanti bučiuotis ir šypsot,
Savo ranką, švelnią ir mažytę,
Aštuoniolikos linksma, daili mergytė
Tiesia tau, savim patenkintas bernyti,
Dėlei swing ir fox gali tu nebijot.
Aštuoniolikos linksma, daili mergytė,
Mėgstanti bučiuotis ir šypsot.

Šarnelė, 1944.I.5

Šarnelė

Ēlērascīai

Ēlērascīai

SAPNAS

Dienų žaliųjų ilgesį surinksiu
Ir išsklaidysiu tėviškės laukuos.
Ramiai vingiuos ten vieškelis sulinkęs,
Kaip raitelis laukais nujos.

Dažnai sapnuoju aš, kad pilyse gyvenom,
Ten šypsos ežerai lyg mėlynu dangum.
Išeina iš pilies bajoras senas
Ir žada pasaką pasekti mum.

Lyg obelis balti plaukai ant kaklo driekias
Ir bėga rūpesčiai išvarginta kakta.
Šalia jo tarnas stovi senas ir paliegęs,
Nubraukdamas vis ašaras slapta.

Bajorą grįžt pilin vadina
Duktė kaip nuotaka daili.
Palinksta ji prie jo krūtinės
Vis jo raminama: „Kodėl verki?“

Kažkur suskamba balsas virpantis ir storo,
Ir, rods, tylą laukus aplies!..
Sudunda vartai ties pilim bajoro,
Ir nyksta žingsniai glūdumoj nakties.

Viskas vėl lieka kaip ant ežero krūtinės
Ir neįžvelgiama, tamsiai gilū...
Bajorą seną, pilis linksmas atminęs,
Dienų žaliųjų ilgesį renku.

TĒVIŠKĒ

Ramu į tėviškę sugrįžti
Keliais, kur veda į namus,
Ir čia kaip žydinčią jaunystę
Paklaust, kur išblaškys pasaulis mus.

Aš nebeklausiu liauno lino,
Kas laimę bėgančią pavys?
Užteks man vasarą palydint
Atmint saulėlydžių ugnis.

Nebedainuos dainų, lopšinių
Toli ten mieganti giria,
Tik vėjai išskalaus krūtinę
Ir neš, išneš mane iš čia.

Nors aš nenoriu melsvo šilko
Ir sesės saulės ant laukų,
Bet aš Tavęs, o Tėviške, išsilgau
Ir Tau vienai tikėt galiu.

1936

S. J.

RUDENS ŽODŽIAI

Ateina rudenys per pievų žiedus,
Per žalio miško lapelius.
Taip šalta rytmetį, paukštelis nebegieda
Ir nebežydi žiedas, pilnas ir gražus.

Koks mėlynas dangus! Danguj akutės gailios
Kas vakarą gaudina mus.
Prisirenka širdy daug ilgesio, daug meilės
Berašant rudenio žodžius.

Netrukus kris ant tako snaigės
Ir nebebus jau taip jauku-
Viskas pasauly vieną kartą baigias.
Kartu neamžinas ir tu- žmogus.

1936

NĒRA LAIMĒS

Aš prie Tavo kojų, Viešpatie, ateisiu,
Vējais gal atplauksiu prie Tavų akių.
Čia maldoj aš tyliai žodžiais pasikeisiu,
Pasiskūsiu, Dieve, kad gyvent sunku.

Daug žydėjo žemę puošiančių vosilkų,
Prieš akis man raibo tie laukai žali.
Liūdna buvo jausti meilės išsiilgus,
Kad be šito žodžio nieko neturi.

O dabar man dienos liūdnos, niūrios, melsvos.
Dangūs apsidengia pilkumu giliu,
Laikas neša saulę, žalios liepos gelsta,
Nuogume suvirpa beržas pakelių.

Vėl sugrįš į žemę margaspalvės dienos,
Vėl rugiuos bus daugel mėlynų akių,
Bet neradęs laimės, pasiliksiu vienas
Pasiskūsti Dievui, kad gyvent sunku.

1936

1936

SNAIGIŲ MUZIKA

Snaigės baltos ir žemė balta-
Raibsta akys nuo balto dangaus.
Tau patinka- širdis nekalta,
Snaige virst ir jos ūžesiu gaust.

Tiesias vieškelis baltas tolyn-
Žvilgsi snaigės ant medžių šakų.
Nebežvelk tu daugiau praeitin,
Tegu gęsta tamsa, jau tegu.

Kyla saulė ant balto dangaus-
Veržias džiaugsmas iš tavo širdies.
Snaigės krinta ir pradeda gaust.
Ir baltam spinduly atsišviest.

1937

1937

SUSIGALVOJIMAS

Kada tik, Viešpatie, susigalvoju,
Aš vis kaip saulėn žiedas į Tave smelkiuos.
Prisimena man Tavo nuogos rankos, kojos,
Dyglių vainikas ant galvos.

Nueina debesys, ir rūkas išsisklaido,
Ir vakare subėga žvaigždės ant dangaus.
Virš jų, virš jų matau aš Tavo veidą,
Veidą kaip Dievo ir Žmogaus.

Matau iš spyglio skleidžias žiedas.
Jau greit, jau greit vainikas visas sužydės.
Ir eina tautos išrinktos ir atmestos ir gieda
Gražiausią posmą iš šventos giesmės.

Kada tenai ant Kalvarijos kalno
Tas paskutinis niekšas kalnę apraudos,
Nebetekės daugiau kraujai iš Tavo kojų, šono, rankų, delnų,
Ir žaizdos užsivers jau visados.

1937

1937

LAIŠKAS KRISTUI

Mes parašysim, Kristau, Tau šį menką laišką,
Žodžius gražiausius iš pačios širdies.
Gal nesuprantamas, gal bus kitiems neaiškus
Ir žmogui mirusiam širdyj lyg varpas neskambės.

Šiandieną mylime Tave mes, Kristau,
Nes su Tavim gyvent lengviau.
Aukojau Tau save, jaunystę,
Gražias dienas aukojau Tau.

Tavy viltis, kai saulė teka rytą,
Kai žvaigždės blėsta vakare.
Nebus Mesijo mums, ir Pranašo nebus mums kito,
Ir niekas niekad nepakeis Tavęs.

Jau mintyse žali žolynai želia-
O auga meilė Tau tokia stipri.
Ir lenkias prieš Tave balti laukų berželiai,
Ir žiba žvaigždės naktimis.

1937

1937

MIRAŽAI

Tenai, per dykumą, keleivis eina
Ir mato palmių vaizdą gražų.
Širdis taip godžiai siurbia paskutinę laimės dainą,
O akys ieško vis naujų miražų.

Suklumpa jis ir saujom smėlį žarsto,
O vietoj vyno geria kaitrą tirštą.
Nykus šešėlis neša tyrais juodą karstą
Ir žiūri, kaip keleivis vienui vienas miršta.

Ateis čia karavanas ir klajoklių gaujos;
Kaip lapas kris jie tyruos, mirs kaip musės...

O mes kur einam, kur keliaujam,
Kur eina visos dienos mūsų?

1937

S. Jankus

SNAIGĖS

Baltos baltos snaigėm lyg kasnykais pievos
Iš melsvųjų tolių mėlynais dažais.
O kad taip ateitų šičia geras Dievas
Su mažais berniukais vieškeliuos pažaist.

Gražios kyla bonios, akmenų bažnyčios.
Milijonai saulių šviečia ir nakčia...
Ar draugaut neleis kas mums su Dievu šičia?
Ir kalbėt su Kristum ar negera čia?

Gražios, šviesios dienos, kai ramus smūtkelis,
Kryžkelėj parymęs, žvelgia į laukus.
Čia ateina močios, savo galvas kelia,
Lūpom maldą šnabžda: „Dieve, laimink mus“

Dengia snaigės žemę lyg baltais kasnykais.
Baltos juostos tęsiasi, gal labai toli.
Šviesios žvaigždės naktį ir laukai tie tykūs
Ar nesako, Dieve, jog čia Tu esi!

1937

1937

DAMAI „PAR EKCELLENCE“

Kažkaip tave prisiminiau,
Nors tu esi nutolus.
Gyvenome kadais kaip giminės,
Kaip seserys ir broliai.
Miškan uogauti ėjome,
Prie ežero taškytis.
Šiandien, girdžiu, alėjomis
Eini, kur skamba litas.
Nors tu buvai nuskurusi
Ir paprasta mergaitė,
Bet mes šiandien salionų durėse:
Dama „par excellence“ skaitom.
Dabar žiedai auksiniai rankose,
Visa balta nuo grimo.
Greit būsi, sese, susilenkusi,
Kaip senė prieš mirimą...
Greit bus duslu krūtinėje
Nuo dūmų ir cigaro.
Nebežavės kitų nei linijos,
Kai šauksies „juodo dvaro“.
Aš nežinau, nei kam tu tikusi,
Jau greit, jau greit palūši.
Ir tavo dienos tuščios likusios,
Ir tu pati be dūšios.
Mes taip toli palikome,
Ir tu tokia išbalus.
Tu nesikelsi su Velykomis-
Šiandien viskam jau galas.

1937

Į VIRŠŪNES

Apie kraštą, kur girios ir gojai,
Apie šalį, kur pakelio uosiai,
Apie vargą, kur žemėj bujoja,
Apie darbą aš jums padainuosiu.

Iš dangaus lijo plynas ir pūtė,
Pūtė šiaurės vakaris toks kietas.
Ėjo žmonės per audras, per liūtis
Ir per dygų, žverblantį lietu.

Ėjo žmonės visi į tą šalį,
Iš gyvybės skubėjo į mirtį.
Ėjo žmonės parodyt, ką gali,
Ir darbais nuveiktais pasigirti.

Jie nelikdavo niekad prie vartų:
Bėgo, griuvo ir grūmės su vėjais,
Ir, pargriuę šimtąjį kartą,
Vėl į priekį tolyn nuskubėjo.

1938

S. Jankus

MERGAITEI

Tave žinau: eini per pievas,
Per pievas, klonius ir girias.
Sakai tėvams, sakai draugams: „Sudievu!
Einu ieškot, ieškot ir rast“.

Bet kur tu eisi, nerimta mergaite?
Kokioj šaly tau gera bus?
Be saulės, be širdies paliks namai tie,
Skardens ten juokas įžūlus.

Takai pro klėtį bus užžėlę,
Duris svetainės ten užgrius,
Žydės prie vartų ramunėlės,
O svėrės, usnys palangiuos.

Pro langus nespindės ten šviesos,
Ir džiugesio nebus veiduos,
Ir neis daina per ežerus, per žemę šviesią
Ir kalvos neatlieps ir nekartos.

Tu grįžk atgal į savo žemę
Ir prie darželio pailsėk,
Toksai šviesus dangus rytojų lemia...
Tokia šviesi žvaigždė...

1938

1938

KAPUOSE

Per antkapį, per kapą šaltą, akmeninį
Matau nežinomus veidus, akis, rankas.
Matau sugriautus jų namus ir jų tėvynę,
Kurion jau niekas neparves.

Raudokit, kapo akmenys, ir verkit, mirusieji,
Raudokit vidury nakties!
Pro jus vis eis visi kaip ėję
Ir jūsų verksmo negirdės.

Jei jūs neturite darbų dalios šventos,
Prakeiktos jūsų dulkės žemės viduriuos!

1938

1938

PASIKALBĖJIMAS SU MAMA

Atsimenu Tavašias pasakas, Mamyte,
Tą Tavo širdį mylinčią ir gerą,
Kadais aš Tau žadėjau gražią pilį pastatyti
Ir šventėms dovanoti karalaitės dvarą.

Aš pievose dažnai laksčiau kaip vėjas,
Manęs nuvargusio ateidavai parnešti.
Sode aš žalią drebulę pasėjau
Ir lieptą pertiesiau į kitą griovio kraštą.

Ir Tu matei, kad aš taip greitai augau,
Mąstei: „Sūnelis greit bus vyras“.
Dabar savęs, savų minčių nebesugaudau,
Vaikystę menant ašaros pabyra.

Kai saulė nusileidžia, žvaigždės ima degti,
Dar daug norėčiau Tau aš pasakyti:
Kodėl keliaujam taip tolyn į naktį?
Kodėl graudu dabar, ilgu, Mamyte?

2012 m. gegužė

KALNŲ PASIILGIMAS

Mano mylimajam mokyt. p. Kudirkai

Paklausai: piemuo dainuoja
Pačioje kalnų širdy;
Ir, skaudžiai dainos užgautas,
Lapeliu drebi.

O kalnų viršūnė blizga
Amžinai jauna,
Ir šaltiniai sravūs trykšta
Dyvina jėga.

Ten girdėt tik vėjai, audros
Ir matyt žaibai;
Bet niekur neatsikvėpsi
Taip laisvai laisvai...

Mus čia žemėj tvankus dūmai
Greit visai sugrauš...
Žemės dykumos taps baisiai nykios.
Nykios be žmogaus.

Kai girdi kalniečio dainą,
Trokšti ilgesy...
Ir drebi, pamiršęs viską,
Lapeliu drebi...

Eitum į kalnų viršūnes
Pakvėpuot lengviau,
Tiktai kelio nesurandi
Į tenai keliaut;

Nors geriau kalnuos pražūti,
Vėtrų sūkury,-
Negu čia, užtroškus dūmuos,
Mirti kaip visi...

1939

MIRTIES PAVEIKSLAS

Ateis mirtis kaip vargana senutė,
Bedantė jos burna nusišypsos.
Paims rankas ir nebeils ilgiau čia būti,
O kartą ugnį užgesins veiduos.

Prabėgs pavasariai, žaliai sužėlę,
Prabėgs jaunystė pro akis.
Taip dyvinai linguos daržely gėlės,
O piemenys kalnuos bandas ganys.

Matysi tu save draugų būrely,
Besėdint linksmą prie ugnies.
Į dangų kils žarijos kelios,
Ir šiltas vakaras per pievas nusities.

Iš darbo grįš pečiūakai vyrai,
Daina lakštingalos skardensis pro rūkus.
Iš naginių išpils senasis tėvas žvyrą
Ir visą vakarą ant prieklėčio išbus.

Ir slinks veidai, kadais matyti,
Gyvenimas vaizduos pasikartos.
Išeisi tu iš čia rudens vėlyvą rytą
Ir nebegrįši niekad.

02.11.2017

* * *

Ten saulė rytmečiu sugrįžta!
Ak, tai ne saulė, tai ne ta...
Kažko ieškojai, rods, jaunystėj,
Vėliau pabūgai kraują bristi.
Dabar palūžusia ranka
Į saulę rodai kai kada...
Ak, tai ne saulė, tai ne ta!

1940

1940

NE JI

Tu sakai, ji gyvena toli,
Gal pily, gal pajūrio šaly,
Išsiilgus tavęs jau seniai,
Tik paklydęs ilgiausiam kely,
Kur ją rast, kaip ieškot, nežinai.

Tu skubi, tu sustot negali,
Tu klausai, kaip toli
Šlamščia jūros krantai,
O aplinkui ruduo, o lietus, o šalti
Tau akis temdo sriautų lašai.

Tu eini,
Norint vakaras jau, nors skliautai kruvini,
Tu matai, netolies spindi bokšto langai.
Tu pavargęs klumpi, tu kelies, tu skrendi
Ir džiaugiesi, kad ją suradai.

Bet kas ten! Ak, baisu! Tai ne ji,
Tai ne ji šypso bokšte liūdnei.
Negi tos savo vargo kely
Pasitikt išėjęs buvai.

Ji sena ten, sulinkus, baisi,
Akys jos- netikri spinduliai,
Ji nežino, ką tau pasakyt,
Ir iš gėdos pravirksta gailiai.

Tau nelieka, kur eit. Ko ieškoti nakty?
Siunta tolyje jūros krantai...
Ir sušukęs: „Deja, tai ne ji!“
Tu negyvas prie bokšto krenti.

1940

1940

KARALIUS

Gyveno kartą nelaimingas, vienišas karalius:
Turėjo jis didingus, neįspėjamus planus,
Bet patarėjus ir ministerius
Labai mažus.

Parėmęs rankom galvą, mąstė tas karalius
Ir buvo liūdnas, nekalbus.
Nerado jis šaly aristokratų,
Kurie kalbėtų jam protingus ir švelnius žodžius...

Ir lyg naktis sutemo nelaimingojo karaliaus veidas,
Kada prieš mirtį jį atlankė išsigimėlis sūnus.
Jis matė, kaip to bukapročio rankose
Didinga ir graži imperija sugniuš.

Ir pirmą kartą nuo širdies pakilo sunkios ašaros...
Tačiau, kad neužlietų jos skruostus,
Užgniaužė skausmą, metų metais tvinkusį,
Ir mirė šaltas, išdidus.

Šarnelė, 1942.VII.3

1942.VII.3

AŠ PAŽINAU KARALIŲ TAVYJE

Aš pažinau karalių tavyje iš žingsnių aido
Ir iš akių blizgėjimo aštraus,
Nors kartais jos iš tavo liūdno ir pailgo veido
Man švietė giedrumu audros nuskaidrinto dangaus.

Kiekvienas tavo žodis, išdidus, bet mielas,
Kiekvienas tavo mostas, laisvas ir platus,
Kalbėjo apie didžią, gražią sielą,
Praaugusią lyg aukštas medis girioje visus medžius.

Nes tu sakei: „Per žemę mes praeinam
Tik vienašyk, tai būkime tvirti!
Kieno gyvenimas bus panašus į sodrią dainą,
Tas nesutirps mirty“.

Todėl(nors neturėjai tu namų, kai saulė leidos,
Nei sosto, nei tarnų karališkam dvare)
Iš tavo liūdno ir pailgo veido
Aš pažinau karalių tavyje.

Šarnelė, 1942.VII.3

1942.VII.3

ŠEŠĖLIS

Aš sėdžiu vienas vakarop ties ežeru,
Perdien suspėjęs ir pavargt, ir nusivilti.
Ir sau stebiu, kaip vėjas netoli mažom bangom
Skalauja gelsvą kranto smiltį.

Aš nieko nemažtau, tik šiaip sau tyliai
Niūniuojau kažkada išminktą dainą.
Aplinkui visiškai ramu. Girdėtis vieškeliu
Kažkas iš kaimo grįždamas pareina.

Ir žingsniai vis kaskart artėja
Pro ežerą prabėgančiu keliu baltuoju...
Staiga matau, kaip puola ant vandens tamsus šešėlis
Ir kaip tolyn bangom siūbuoja.

Aš pagalvoju: mano štai gyvenimas
Praeina lyg šešėlis...
Ir vėl ramiai stebiu, kaip irsta plaunamas
Purus pakrančių smėlis.

Šarnelė, 1942.VII.6

PAVARGIMAS

Nepasisekęs eilėraštis

Mokėkime gyventi ir dūžtančiose formose

Aš taip skubėjau jau visada kažkur,
bet kartą... pavargau.
Atrodė, lyg laimėjimui pasaulin
būsiu aš atėjęs

Dar saulėn akys žvelgs ne kartą,
Tačiau ir ten jos ras dėmių...
Todėl norėtūsi visai
Be pėdsako išnykt, pražūt.

Aš nežinau, kodėl šiandien toks pavargimas
Sukaustė protą ir jausmus.
Ak, būki dar, nors dūžtančiose formose,
Pasauli, man prasmingas ir gražus.

Šarnelė, 1942.VII.6

GAL DAR PAMENI

Negaila mylimos, eilėrašty numirusios.

Brazdžionis

Sėdėjom, gal dar pameni, tada prie miško
Ir kramtėm eglių ir pušų skujas.
Buvai tu taip gražiai pablyškus-
Įsmeigus į mane akis melsvas.

Kai mudu taip ilgai tylėjom,
Save užmiršę ir visus,
„Žiūrėk,- tariau,- tenai, kur medžiai praretėję,
Ten matos mėlynas dangus.

Toli toli, už tūkstančio, daugiau gal, mylių,
Kur horizontas susiliejęs su žeme,
Banguoja marios plačios, gilios...
Ir šniokščia jūra mėlyna...”

Tu padavei man ranką lengvą, šviesią,
Nusišypsojai ir tarei:
„Eime į ten!“ - ir mes nuėjom dviese
Nerūpestingi lyg vaikai.

Dainavo žolėse tada maži žiogeliai,
Dainavo danguje linksmieji vyturiai,
Dainavo... ir daina, atrodė, auga, kelias,
Ir nuo dainų, regėjos, plyš dangaus skliautai.

Gal tik todėl balsu džiaugsmingu ir giliu
Tarei: „Tavęs taip niekas nemylės“,
Kai vabalą skarelės kampuku
Krapštei man iš akies.

Paskui, dvi dideles dangaus spalvos akis
Įsmeigęs į galias erdves,
Aš nuėjau ieškot ir klyst,
Bet... tuokart vienas, be tavęs.

Kažkoks likimas didis, aš tikiu,
Prie marių vienašyk atves mane,
Ir aš suvilgysiu ištroškusias ir
karštas lūpas... ir jau bus ramu
Didžiųjų vandenų ir sielos gelmėje.

POETAS

Kai eina jis minioj išvargęs ir nuleidęs galvą,
Bent kiek palinkęs priekin, nedrąsiu žingsniu,
Ir kai iš veido jo negyvo ir bespalvio
Dvi akys žvelgia tolin žvilgsniu beprasmiu,-

Praeivių veiduose matyti lengvas pašaipos šešėlis
Ir pranašumo jausmo pagimdyta šypsena.
Ir užgaulingi žodžiai lydi jį... kol lyg fantomas pasikėlęs
Jis vėl išnyksta gatvių tamsoje.

Bet būna dienos, kai galingų rampų spinduliuos
Jis atsiranda vėlei prieš tą pačią minią,
Ir, rodos, perkeistas nežemiškos šviesos,
Jau nebe savo skausmą, nebe savo laimę mini.

Paženklintas nutilusių žmonių susikaupimo,
Virš jų iškeltas begalinio skausmo įtampos,
Jis kalba. Ir jo žodis, suvaldytas ir aprimęs,
Plasnoja laisvas virš minios.

Sujungdamas visus į vieną šeimą
Kaskart stiprėjančia gaida,
Tas žodis, juos padegdamas, ateina
Ir puldamas tarsi audra.

Šarnelė, 1943.III.11

LES MÉDITATIONS SUR LA VIE TRISTE

Man palaužė jau valią ir ryžtą
Anie žodžiai, taip duslūs ir kimūs:
- Visa bėga, praeina, negrižta! -

Nepažįstamas, bendras likimas
Su pasauliu taikintis gundo.
Efemerinis, tuščias žaidimas

Man belieka prasminga pagunda.
Ak, palaiminti tie, kur gyvena
Ir iš sapno baisaus nenubunda!

Jie tik būna jaunystėj jauni ir senatvėj pasenę.
O kiti kasdien gimsta ir miršta.
Jie atrodo išvargę kaip seniai.

Ir kas liūdną jų žvilgsnį pamirštų...
(Tuo ir skiriamas žmogus nuo beždžionės,
Kad prieš ją protestuoja ir miršta).

Šarnelė, 1943.III.12

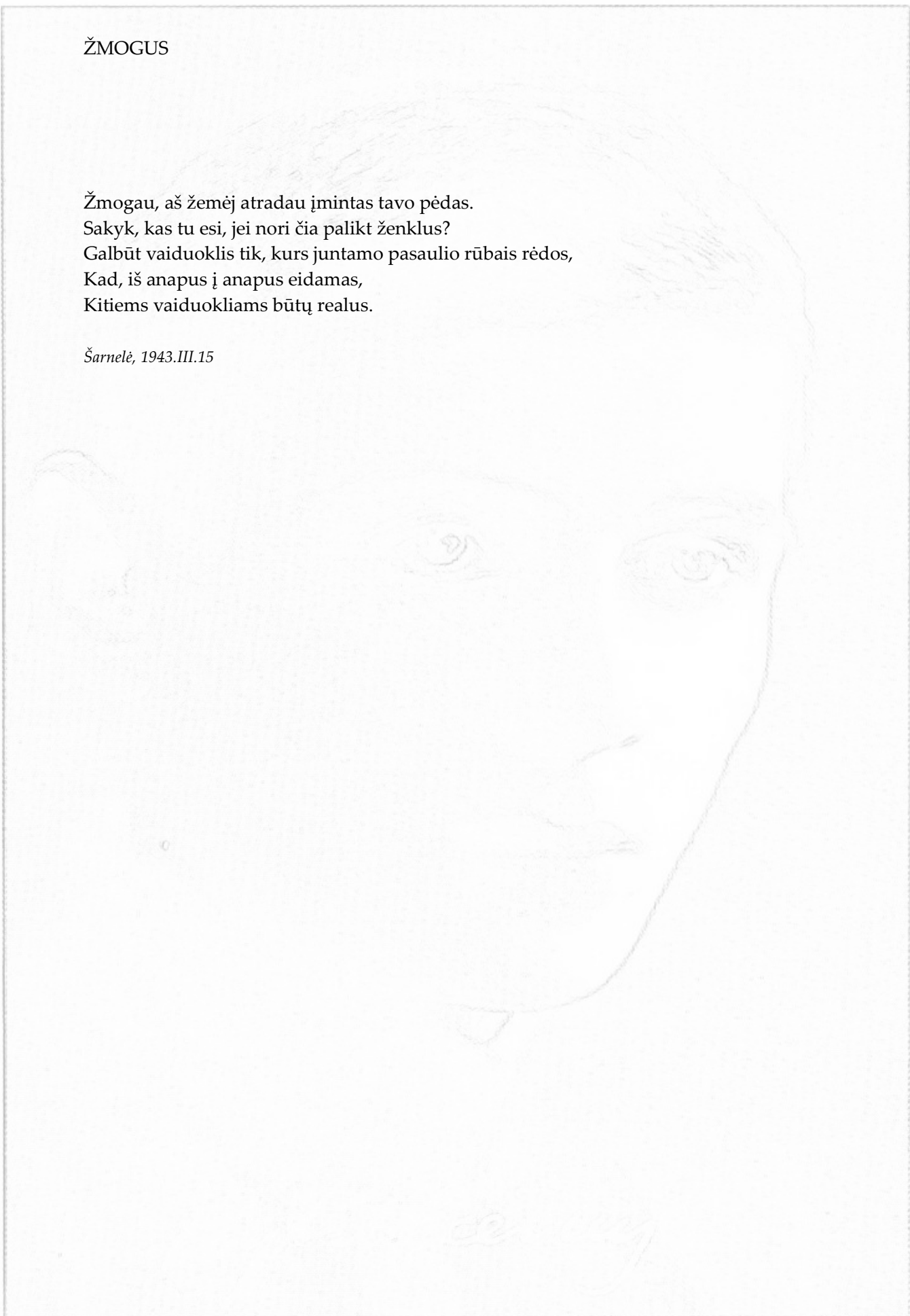

Šarnelė

ŽMOGUS

Žmogau, aš žemėj atradau įmintas tavo pėdas.
Sakyk, kas tu esi, jei nori čia palikt ženklus?
Galbūt vaiduoklis tik, kurs juntamo pasaulio rūbais rėdos,
Kad, iš anapus į anapus eidamas,
Kitiems vaiduokliams būtų realus.

Šarnelė, 1943.III.15

SENAS NAMAS UŽMIESTY

Koks vienišas ir tuščias namas,
Visai suguręs ir apleistas!
Girdėjau, čia kadais gyvenusios dvi našlės damos,
Be galo senos ir be galo keistos.

Sode vašiai priaugę piktžolių, dagių
Ir ant takų prikritę lapų purvinų.
Čia vėjas žiemą ims dainuot melodijas gūdžias,
Ir lietūs plakt palangėje žaliuojančias rūtas.

Ir vakarais, kada pritils šiaurinis vėjas,
Mėnulis ims vaiduokliais margint sienas kambarių tuščių
Ir vienas pats lyg senas geradėjas
Budės naktim prie apleistų namų.

Šarnelė, 1943.III.17

Šarnelė

PAJŪRIO VAIKAI

Mes gyvenom prie jūros tada,
Du geri, du laimingi vaikai.
Palikti vandenų ir šviesų globoje,
Palikti vienudu amžinai.

Mes klajojom pajūrio taku,
Neidami protingyn nei senyn,
Du draugai tų žuvėdrų baltų,-
Krintančių lyg akmuo vandenin.

Kai išvarę vėlai vakare
Mes sumigdavom kur po medžiu,
Aš sapnuodavau ją, ji mane-
Begalybėj sapnų nekaltų.

Mes tetroškom gyventi drauge.
Du vaikai mėlynam pajūry!
Lig mirties. O po jos
Būt palaidoti paukščių žinia,
Kad sapnuos amžinuos
Jie dainuotų kur nors netoli.

Šarnelė, 1943.III.18

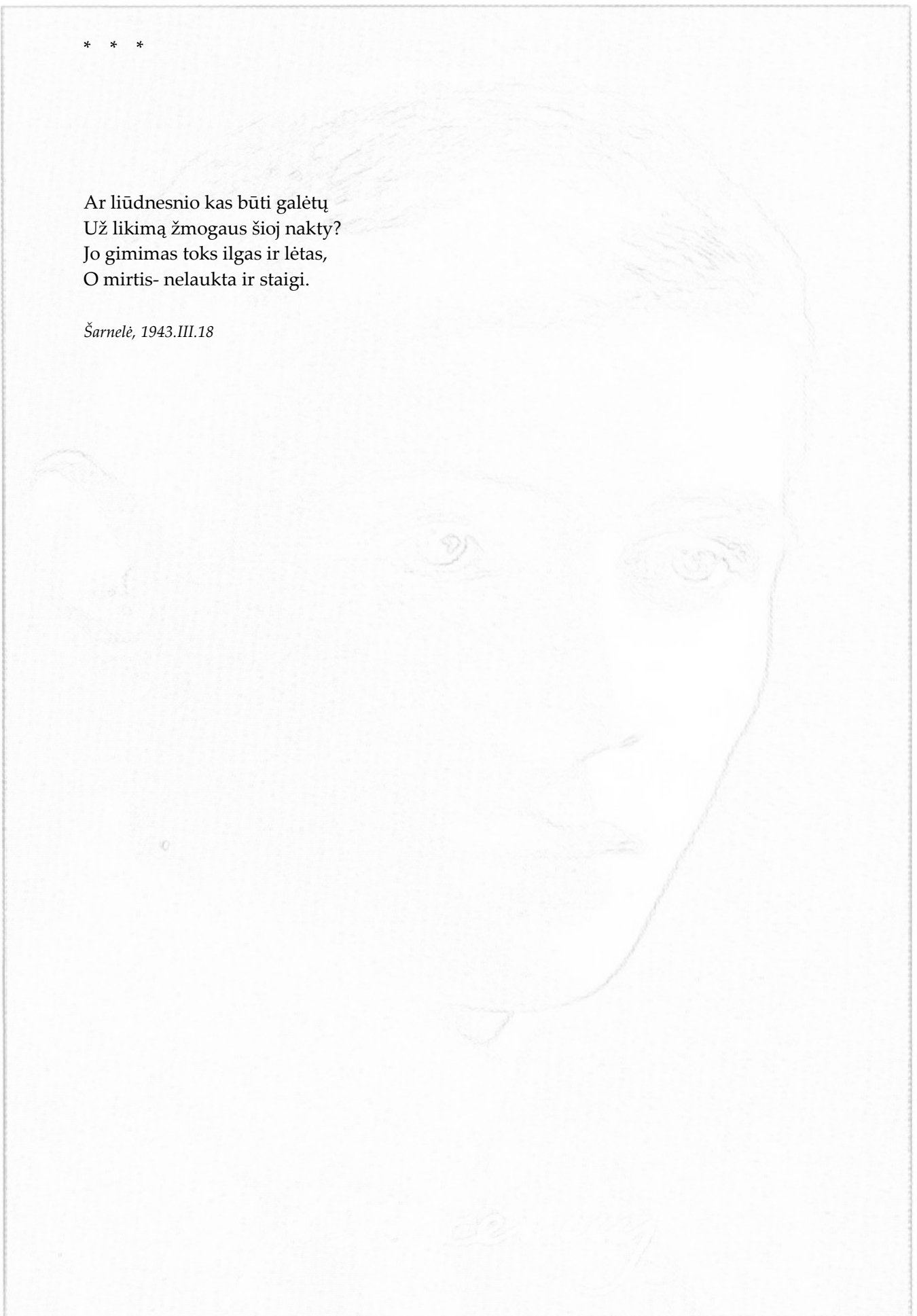

Šarnelė

* * *

Ar liūdnesnio kas būti galėtų
Už likimą žmogaus šioj nakty?
Jo gimimas toks ilgas ir lėtas,
O mirtis- nelaukta ir staigi.

Šarnelė, 1943.III.18

* * *

Vasaros popietėm saulė ir vėjas
Žaidžia tarp medžių šešėliais ilgais:
Lyg du paklydę svečiai sukinėjas
Vasaros popietėm saulė ir vėjas
Ūksmingų alėjų takais.

Mažas berniukas iš miego pabunda
Ir trina rankutėm akis.
Saulė ir vėjas alėjosna gundo:
Mažas berniukas iš miego pabunda
Ir eina tyliai per duris.

1943.VII.26

1943.VII.26

MANO GYVENIMAS

Žemė, jos daina ir saulėtos padangės,
Vėjas ir pavasariu girti laukai,
Šalys tolimos, kaip atminimai brangios,
Praeity mylėti rūstūs ir linksmi veidai

Vis vaidenas man, gyvena manyje,
Kol numiršta ritmo bangose.

Nežinau, ar tu paskui atsekt galėsi
Gyvąjį Gyvenimą iš sąskambių trumpų,
Ar pajusi meilę jam, jau užmirštam eilių pavėsy,
Ar suprasi dalią buvus pilną vargo ir kančių,-

Bet žinau, kažkas švelniai palies tau širdį,
Kai pažvelgsi praeitin giedrėjančiu žvilgsniu;
Kai saldi kaip vynas forma bus tave nugirdžius
Ir atpalaidavusi nuo išgyvenimų sunkių,

Tu suprasi, gyva- miršta, lieka tik daina,
Kaip nemirštantis paminklas dainiaus kapuose.

Šarnelė, 1943.VIII.26

Šarnelė

KVAILA ISTORIJA

Juk esti valandų, kai liūdesys,
Net nežinia dėl ko, ateina pas duris
Ir beldžias, prašosi tavin,
Jog nejučiom iš lūpų tau prasiveržia daina,
Tokia skausminga ir liūdna,
O tonai krinta vis duslyn.

Ir pasirodo tau gyvenimas tada
Toks menkas, nuobodus.
Ir žemėj čia Tu nieko jau džiaugsmingo nerandi-
Ir juo sunkiau, nes po mirties
Taip pat nelauki nieko jau ir netikies...
Tik mirga akyse vorai žali.

Bet... Kas gi bet?.. Norėtum dar ramint save,
Tačiau iliuzijos sudužę, jų daugiau nėra,
Ir nežinia, iš kur pasemt gyvenimui jėgų.
Bet, keista... pats savaime dingsta liūdesys,
Ir vėl džiaugies, ir vėl tikies galys
Laikyt gyvenimą prasmingu ir didžiu.

Ir ta istorija kartojasi kas valanda,
Tikra istorija, bet ne mažiau kvaila.
Neniekinu aš žemės nei dangaus:
Bet, kol gyvens čionai žmogus,
Jis nesupras lemties ir kaip naktis niūrus,
Ir linksmas kaip diena nežinomu keliu keliaus.

Šarnelė, 1943.IX.6

LAISKAS MIRUSIAM DRAUGUI

Po to, kai tu mirei, aš neradau pasauly nieko,
Kas nesuteiktų liūdesio gilaus.
Čia žemėj tik jaunystė pėdsakus šviesius palieka
Širdy iš anksto mirčiai pasmerkto žmogaus.

Šiandien, rašydamas tau laišką į anapus,
Aš nepriminti negaliu,
Kad šio gyvenimo gražiausiąjį etapą
Praleidom žemėje kartu.

Ir tuoj iškyla akyse anas pavasaris prieš tavo mirtį,
Tas linksmas išdykaujančių draugų būrys,
Ištroškusių gyvent ir siaust, kažką nepaprasto patirti
Ir tikinčių, kad jie vieni pasaulį pataisys.

Dar kaip šiandien matau susirenkant visus į gražią šventę
Ir nešant rankose pražydušias laukinių obelų šakas.
Matau mergaites neramias, negalinčias be juoko ir dainų gyventi,
Skrajojančias lengvai kaip vėjas, aukštas ir lieknas.

Atsimenu, kaip mes tada pavasario laukais klajojom
Ir sekėm saulės kelią danguje ir upių vandeny,
Ir, skardžiuose aukštų kalvų sustoje,
Regėjom, kaip pasaulis dega, bręsta jos ugnį.

Ir įtikėjom mes tada į žemės grožį ir į savo galią:
Jau matėm išsipildant troškimus didžius.
Ir buvome tvirti kaip ažuolai žaliame biržely,
Išdidūs kaip arai, ištiesę erdvėje sparnus.

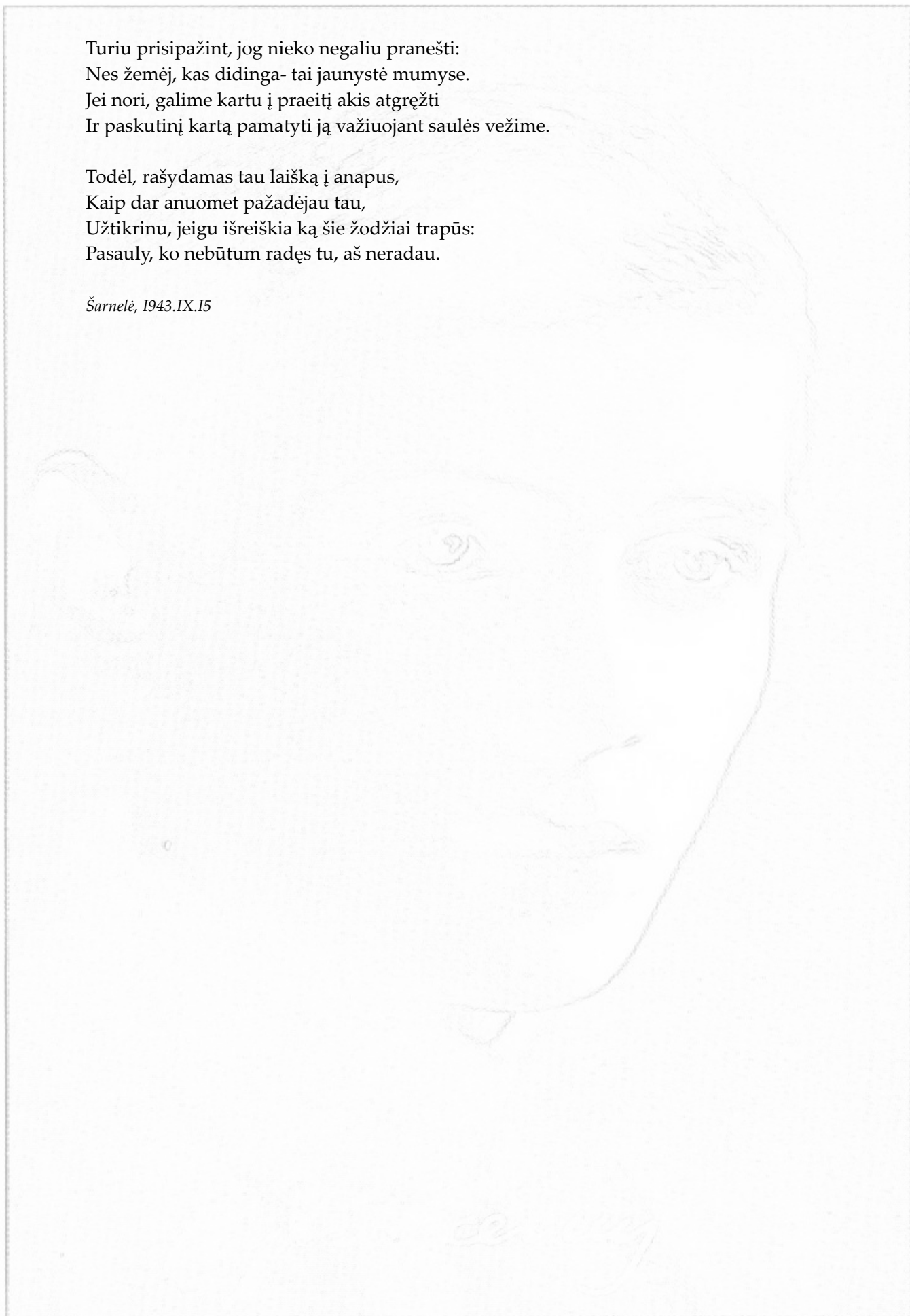
O, kaip tu pavydėjai man, palikdamas šią žemę,
Tikėjimą, jaunystę ir audringas svajones:
Matei mane kaip burtininką iš gyvenimo šaltinio semiant
Naujus turtus ir brangenybes vis naujas.

Ir tu prašei manęs pranešt, ką naujo
Tau mirus ašen žemėj surasiu,
Todėl šiandien, kai paskutinį kartą patarnauju,
Aš negaliu nuslėpt tiesos ir drebančiu balsu

Turiu prisipažint, jog nieko negaliu pranešti:
Nes žemėj, kas didinga- tai jaunystė mummyse.
Jei nori, galime kartu į praeitį akis atgręžti
Ir paskutinį kartą pamatyti ją važiuojant saulės vežime.

Todėl, rašydamas tau laišką į anapus,
Kaip dar anuomet pažadėjau tau,
Užtikrinu, jeigu išreiškia ką šie žodžiai trapūs:
Pasaulų, ko nebūtum radęs tu, aš neradau.

Šarnelė, 1943.IX.15

APIE TRŪNIJANTĮ MEDĮ

Nyksti nesuprastas ir vienas-
Gailus kaip sužeistas žvėris.
Tau visos šviesios dienos-
Viena juoda naktis.

O žaizdos plečiasi, negyja,
Gilėja vienuma.
Svajonės karštos kaip žarijos-
Tikrovė abejinga ir šalta.

Kaip medis audroje per lietu,
Nušvitęs žaibuose, Išlieka...
Išliksi tu nenugalėtas,
Bet sutrūnijęs savyje.

O, jei tave kas nors uždegtų...
Džiaugsmingas kaip aukos ugnis,
Nušviestum tą beprasme naktį
Plačiom lyg upės liepsnomis.

Šarnelė, 1943.X.4

Šarnelė

* * *

Rūpestis padidint ūgio neįstengia.
Sielvartas iš naujo atveria žaizdas,
Nuo likimo bėgantis jo neišvengia,
Laimės ieškantis negali jos atrast.

*

Skrenda metai ir kaip paukščiai
Meta plunksnas- žmones nebūtin.
Pačiame gyvenimo ir laimės aukšty
Nejauku pažvelgt žemyn.

*

Tapsmas amžinas, bet tampantieji
Būna momentui tiktai,-
Kaip negrįžta nutekėję
Kartą upėm vandenai.

Tu, žmogau, gyvenimo išsilgęs
Amžino,- neamžinas esi.
Veltui mirštančiųjų burną vilgys
Amžinybės pasaka graži.

*

Tęst gyvenimą be galo
Vien tik noras nepadės,
Kartą sąnariai atšalę
Nesušils prie įgeidžių ugnies.

*

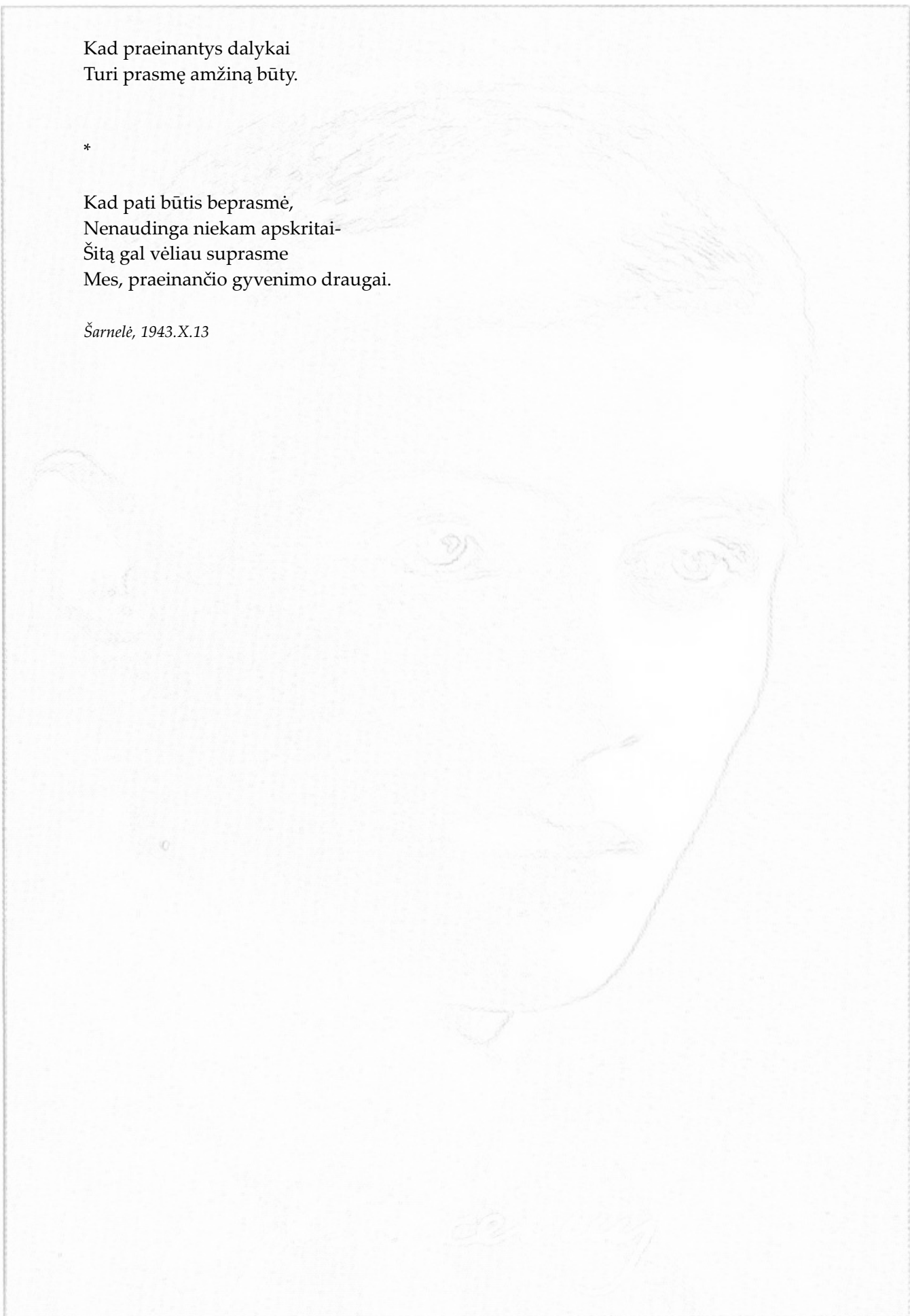
Tau suprast, žmogau, beliko,
Jei suprasti dar gali:

Kad praeinantys dalykai
Turi prasmę amžiną būty.

*

Kad pati būtis beprasmė,
Nenaudinga niekam apskritai-
Šitą gal vėliau suprasme
Mes, praeinančio gyvenimo draugai.

Šarnelė, 1943.X.13

* * *

Visi tikėjimai- fantazijos žaislai:
Apie tikrovę nieko pasakyt negali.
Bet kas prarado juos visus, tas amžinai
Turės klajot po liūdną Hado šalį.

Sunku netekt pastogės ar namų,
Sunku gyvent ir jaustis nuskriaustu, apleistu,
Bet dar sunkiau netekt iliuzijų visų:
Kartu svaiginančio narkotiko ir vaisto.

Tokia jau prigimtis žmogaus:
Gyvent ir dievinti ką nors- tolygu.
Ir kaip skaudu, iš melo malonaus
Nubudus, jaust visatos šaltį dygų.

Bet žmonės mėgsta šilumą labiau nei tiesą
Ir bijo pasilikti vieni net valandai vienai,
Ir, jei širdy tėvų tikėjimas atvėso,
Jie naujo griebiasi karštai.

Šarnelė, 1943.X.21

Šarnelė

* * *

Buvo spalio. Vėjo katinukai
Žaidė lapais parkų takuose.
Saulės lempa su stiklu nurūkusi
Tyliai geso vakaro šurpe.

Muduėjome greta, tą pačią
Mintį slėpdami širdy giliai,
Ir regėjome, kaip skečias
Tamsumos ateinančios sparnai.

Vėjo katinukai rudenį
Žaidžia kiemo lapais čežančiais.
Sėdi sau namuos ir niekur nesijudini,
Sėdi ir ką nors mąstai.

Vakare slenki arčiau prie židinio
Ir skaitai poezijos knygas.
Ir tą tylią laimę dar labiau padidini
Svajomis apie laimingas vasaros dienas.

Šarnelė, 1943.X.28

Šarnelė

* * *

Aš pakeliu akis nuo knygos
Ir ilgesingu žvilgsniu aprėpiu laukus:
Vienur žaliuoja šepėčiu rugiai sudygę,
Kitur tik leidžia diegus gležnučius.

Kai kur matyti: žmonės bulves kasa,
Igulę ir palinkę ežiose;
Pasklidę laukuose, gadena žąsys:
Jas varinėjas moteris sena.

Miškų užuovėjoj, gražioj aikštelėj,
Kur sklaistos lapai padrikai,
Ten vestuves subėgę šunes kelia
Ir susirieję skalina plonai.

Keliu praeina ubagas. Mane išvydęs,
Jis ima pusbalsiu čepsėt maldas
Ir, retkarčiais padaręs kryžiaus ženklą didį,
Jis žiovauja ir trinasi akis blausias.

Šarnelė, 1943.XI.2

Šarnelė

* * *

Norėdamas surast save, jisai paliko šeimą ir draugus
Ir vienas pats gyvent į dykumas išėjo.
Ten pasistatė lūšną sau ir vienaplaukis, nekalbus
Ant slenksčio per dienų dienas sėdėjo.

Jis žvelgė į dangaus tolius
Ir sielos gelmėse kažko ieškojo.
Ir naktimis išbudęs, neramus
Kažką lyg karštinėj klejojo.

Bet kartą įsiklausė jis: kažkas
Per dykumą praeidamas dainavo
Apie laimingas paprastas dienas
Žmonių, neturinčių prasmės ir tikslo savo,

Žmonių, kurie gyvena kaip maži vaikai,
Ties bedugne dainuodami ir šokdami ratelį,
Jie rankioja gėles ir, krykšdami linksmi,
Rankas bejėges ir silpnas į saulę kelia.

Ir atsiskyrėlis nuo Dievo meldė sau to paprastumo,
Ir buvo jis beregint išklaudytas:
Kažkas apvilko jam akis, aptemęs protas jo suglumo,
Ir tapo jis lyg vaikas paprastas, nekaltas ir mažytis.

1943.XI.2

RONDO

Tu pamiršai mane,
Ir aš tave pamiršiu.
Negaila to, bet kai kada,
Iškilę į paviršių,

Prisiminimai drumsčias širdyje
Ir plūsta bangomis per viršų...
Tu pamiršai mane,
Ir aš tave pamiršiu.

Belieka tik refrenas dainoje-
- Bet jo aš nepamiršiu-
Kaip vėjas vandeni paviršių
Palies švelniai tave:
Tu pamiršai mane.

1943.XII.6

1943.XII.6

PAMIŠĖLIO UŽRAŠAI

I

Pamišėliu mane vadina žmonės,
Galbūt tikrai aš toks esu.
Iš paskutinės užjūrio kelionės
Grįžau liguistas kūnu ir protu.
Ir sako: aš tada dainavęs, šokęs,
Dažnai prapliupdavęs juoku.
Visiems keistai atrodes mano šokis,
Žiūrėti buvę linksma ir graudu.
Mane sugavę, į namus nuvežę...
Pagydyti visai nebetikėję.
Aš vis kalbėjęs apie damą gražią,
Kilnesnę už hidalgo Dulcinėją,
Kuriai paskirsiąs rinkinį sonetų
Kaip padėką pamišusio poeto.

Šarnelė, 1944.I.10

Šarnelė

Aš ilgą laiką gyvenau pietuos
Kaip nuobodžiaujantis aristokratas.
Ten greitai dėl laikysenos taurios
Visi mane pamilo, prie manęs priprato.
Aš mėgau- gamtą, mokslą ir menus,
Rinktinių asmenų draugystę
Ir pokalby, palietęs klausimus painius,
Dažnai į metafiziką nuklysti.
Ir nors slaptai mane kankino liūdesys,
Vienatvės priepuoliai, nuobodulys,
Bet nesiguosdamas, kad man sunku,
Save papuošęs amžinu šypsniu,
Šaltai stebėjau žmones ir save
Nežinomo likimo žaidime.

Šarnelė, 1944.I.11

Šarnelė

* * *

Įsiklausyk: kaip skamba laiko pakrašty
Pirminiai muzikos garsai,
Lyg lengvo vėjo iš Anapus atnešti
Dainuojančių vaikų balsai.

1944.I.22

Tyla! Ištuštėjusi šventės aikštė...

*

Tartum stiebų reginys prie Islando
Jūrininko akyse giliose,
Tėviškės kalvos, šią žiemą paskendę
Balzganose miglose,

Verčia svajoti mane...

1944.I.22

1944.I.22

* * *

Maža tauta su dideliu žodynu,
Kaip tu į Nemuno pietinį krantą
Su juo išplaukt galėsi, jei kaimynai
Tavųjų žodžių turto nesupranta?

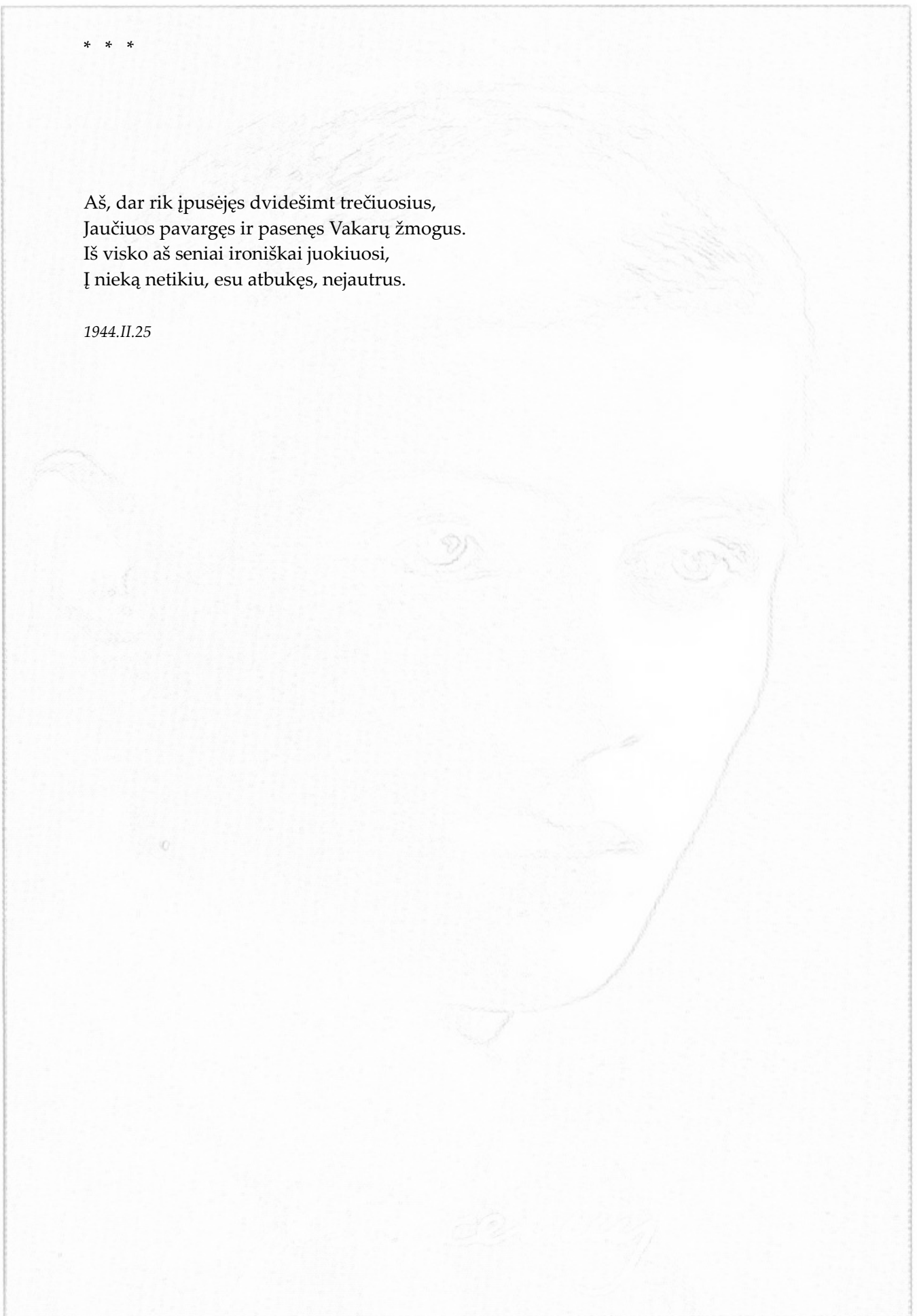

2004

* * *

Aš, dar rik įpusėjęs dvidešimt trečiuosius,
Jaučiuos pavargęs ir pasenęs Vakarų žmogus.
Iš visko aš seniai ironiškai juokiuosi,
Į nieką netikiu, esu atbukęs, nejautrus.

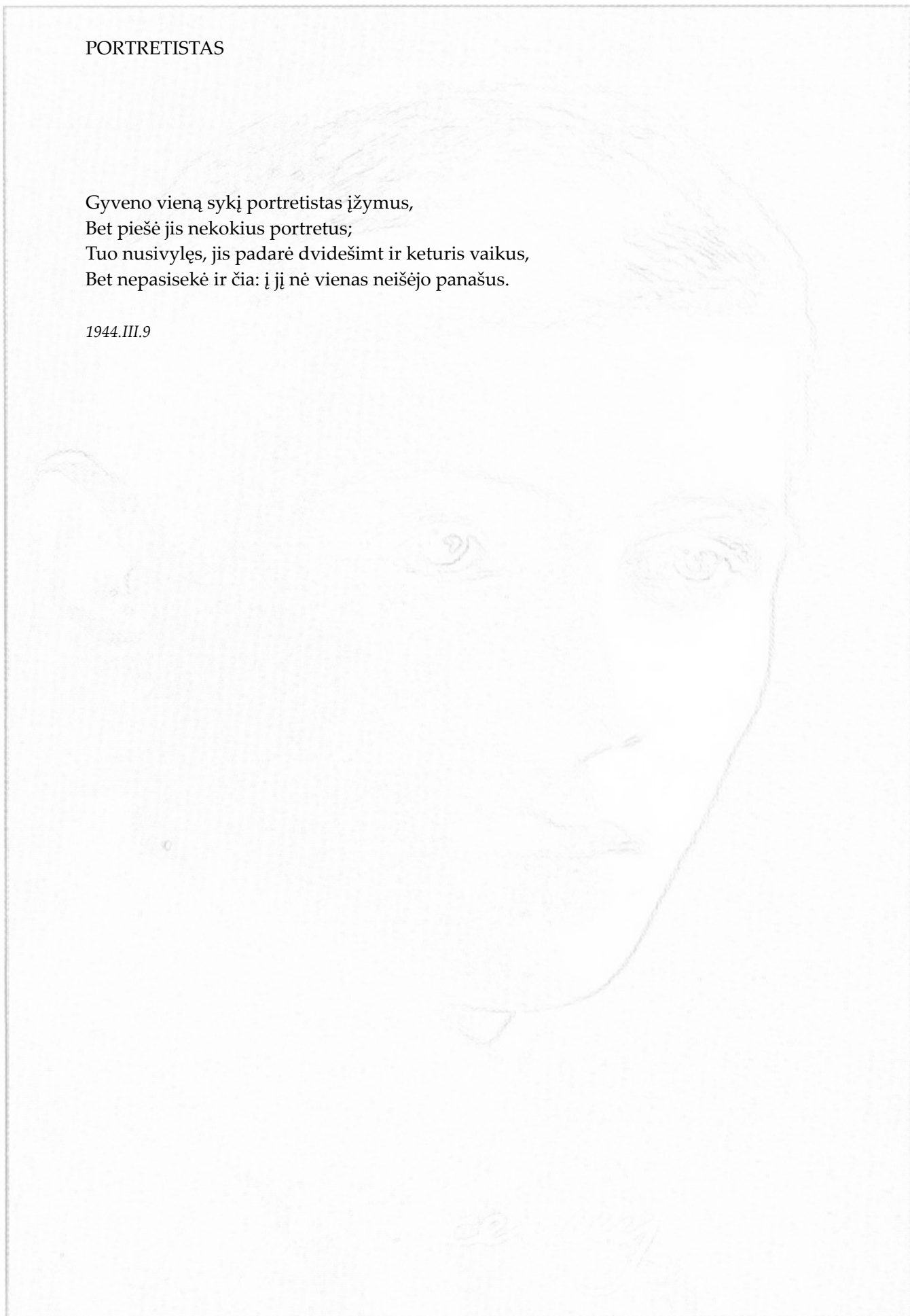
1944.II.25

PORTRETISTAS

Gyveno vieną sykį portretistas įžymus,
Bet piešė jis nekokių portretus;
Tuo nusivylęs, jis padarė dvidešimt ir keturis vaikus,
Bet nepasisekė ir čia: į jį nė vienas neišėjo panašus.

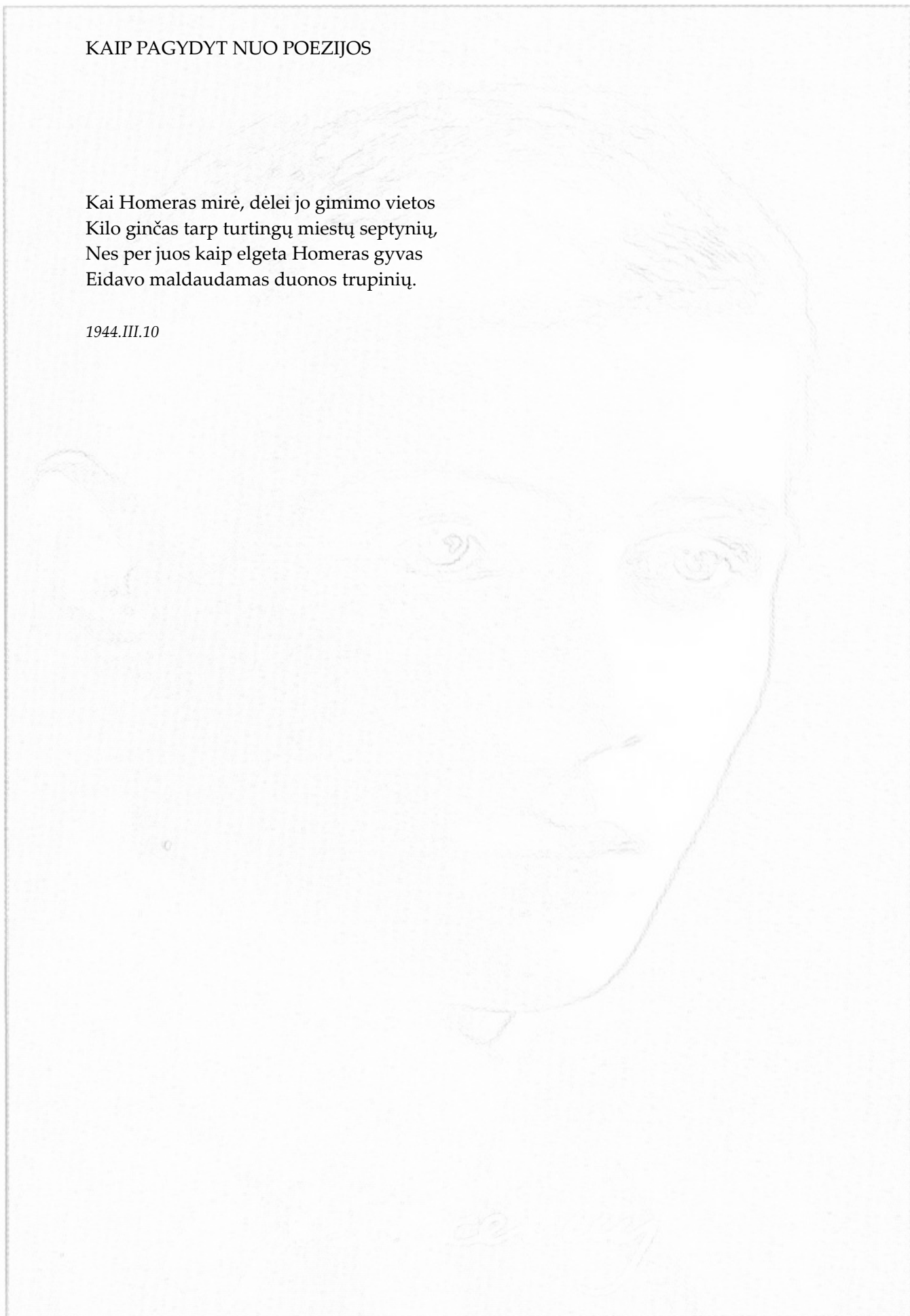
1944.III.9

KAIP PAGYDYT NUO POEZIJOS

Kai Homeras mirė, dėlėi jo gimimo vietos
Kilo ginčas tarp turtingų miestų septynių,
Nes per juos kaip elgeta Homeras gyvas
Eidavo maldaudamas duonos trupinių.

1944.III.10

LINKSMO VALKATOS PASIPASAKOJIMAS LIŪDNAM POETUI

Aš savo motinos ir tėvo nepažįstu,
Kur gimęs maža nežinau,
Tačiau esu sūnus moters, jeigu neklystu,
Atleisk jai nuodėmę, dangau!

Užaugęs valkatų būry
Tarp niekšų, tipų, ubagų,
Manau, atspėt patsai gali-
Aš valkata šaunus esu.

Profesija nors pastovi, bet sudėtinga,
Visus menus atmintinai
Žinoti išdaigingam skurdžiui reikalinga,
Jei ne, pradingsi kaip matai.

2014

NUBUDIMAS

Kiekvieną rytą mano nubudimas
Gražus kaip pasaka. Ir aš nebegaliu
Žinot, iš kur dangus šviesos tiek imas,
Iš kur tiek saulėj aukso spindulių.

Šianakt sapne kažką regėjau mielo...
Dabar diena gražiai kaip sapnas išsiskleis
Ir mano ilgą, rūščią metų gėlą
Apkės džiaugsmingos saulės spinduliais.

*

Visi pasauly nori būti mylimi,
Visi praeina žemę, alkdami šviesos
Ir perdegę troškimų ugnimi,
Ir nenumaldę sielos alkanos.

1944.IV.20

1944.IV.20

MALDA Į ŠV. KAZIMIERĄ

O, Kazimierai Šventasis!
Kai tauta pavojų bus,
Ar išvesi kaip anąsyk
Pergalėn kovos pulkus?

Ar tu leisi, kad baltoji
Mūsų žemės Lelija
Po raudono žirgo kojom
Būtų amžiams sutrypta?

Ją tvirtai laikyki rankoj,
Dengdamas globos skydu,
Tepraūžia, ją aplenkę,
Visos audros iš rytų.

Šarnelė, 1944.VI.8
Dievo Kūno šventėj

Šarnelė

RUGSĖJO NAKTIS

Sėdžiu lange. Rugsėjo naktis. Pilnatis.
Ir švelnus kaip vestuvinis nuometas
Lengvas rūkas virš pievų.
Tai poezijos, meilės, svajonių naktis.
Tokianakt mylimi neatmins, kaip ištart
Ligi ryto: sudievu!

Ta rugsėjo naktis kaip svajonė graži;
Tokią naktį rašyti, svajoti
Ir mylėti norėtus,
Tačiau aš pamiršau, kaip svajot ir rašyt,
Ir atšalusioj mano širdy
Jau nėra meilei vietos.

Tai kodėl sėdžiu lange, įsmeigęs akis
Į mėnulio gelsvu metalu nusiklojusį
Aukštą tolimą dangų?..
Nežinau. Tai gal šiaip sau... Rugsėjo naktis...
Tyliai lašina vystantis klevas
Šaltą miglą ant lango.

Šarnelė, 1944.IX.29

1944.IX.29

SIELOS PAVEIKSLAS

Po žemu ir pilku dangumi
Aš einu palenkęs galvą
Ir maštau, kaip sielai artimi
Tie tušti laukai ir kalvos
Rudenio mieguistam nykume.

Kojas vilkdamas drėgna žeme,
Prieinu lapuočių mišką
Ir stebiu, kaip ore tingiame
Raudoni, gelsvi, išblyškę
Supas lapai- negyvi drugiai-

Ir pusiau nusilapoję
Medžiai stūkso tartum kaliniai,
Nuplakti rimbu kandžiuoju,
Šalty kūnais, virpančiais gailiai,
Ant jų kabant paskutiniams skarmalams.

Akys, klaidžiokit laukais, pakol sutems!
Tas rudens paveikslas, mano
Siela, tau patinka, nes jame
Atpažįsti kraštą, kur gyvena
Tavo liūdesys ir pilkuma.

1944.X.4

IŽANGA

Aš vėl dainuosiu jums dainas apie pilkosios šiaurės šalį,
O jūs kas vakarą aplink susėdę ir tyloje klausysite manęs.
Ir ta daina bus panaši į paukštę mėlyną, kuri anksti iš ryto kelias
Ir išskečia sparnus, pakildama į saulėtą erdves.

Nes iš aukštybių matos plotai begaliniai,
Nelygus kraštas ir miškų šilkiniai kaspiniai,
Ir tartum šviesios grandinėlių upės, į pavasarį patvinę,
Ir vėjo gairinami po žiemos pilkėjantys laukai.

Ir tarp pavasario audrų ir vėjų aplankytas šiaurės kraštas
Atgyja paukščių dainose. Ir pasigirsta šūkavimai
smagūs dirbančių laukuos.
Ir tyška vandens nuo kalvų. O virš galvos dangus bekraštis
Toks pilnas vandeningos melsvumos.

* * *

Jų buvo daug. Geri draugai. Visi jauni ir drąsus,
Ir greit per ankšta liko jiems tėvų namuos.
Tai vieną rytmetį, kai pievų plotuose žvilgėjo deimančiukais rasos,
Išėjo į pasaulį jie Jaunystės Nuotykiu ieškot.

Dangus toks mėlynas. Krūtinėj jausmas tyras.
O akyse- ugnis, o lūpose- daina!
Skambėjo vieškeliai, keliai, skambėjo girios,
Ir ten toli žydėjo laimė svetima.

Ir ėjo jie. Į priekį akys smigo.
Ir veržės jie lyg upės nesulaikomai pirmyn,
Vienur ten stiepėsi kalnai, kitur ten buvo lygu,-
Ak, nesvarbu, visais keliais keliaujam ateitin.

Keliavo jie per dykumas, kur vėjas smėlį ginė,
Išvargo, bet nerado nei oazių, nei pavėsių malonių,
Tik kai prie laužo vakare susėdę jie prisiminė
taip tolimą tėvynę, Keistai sužiuro į liepsnas kartu.

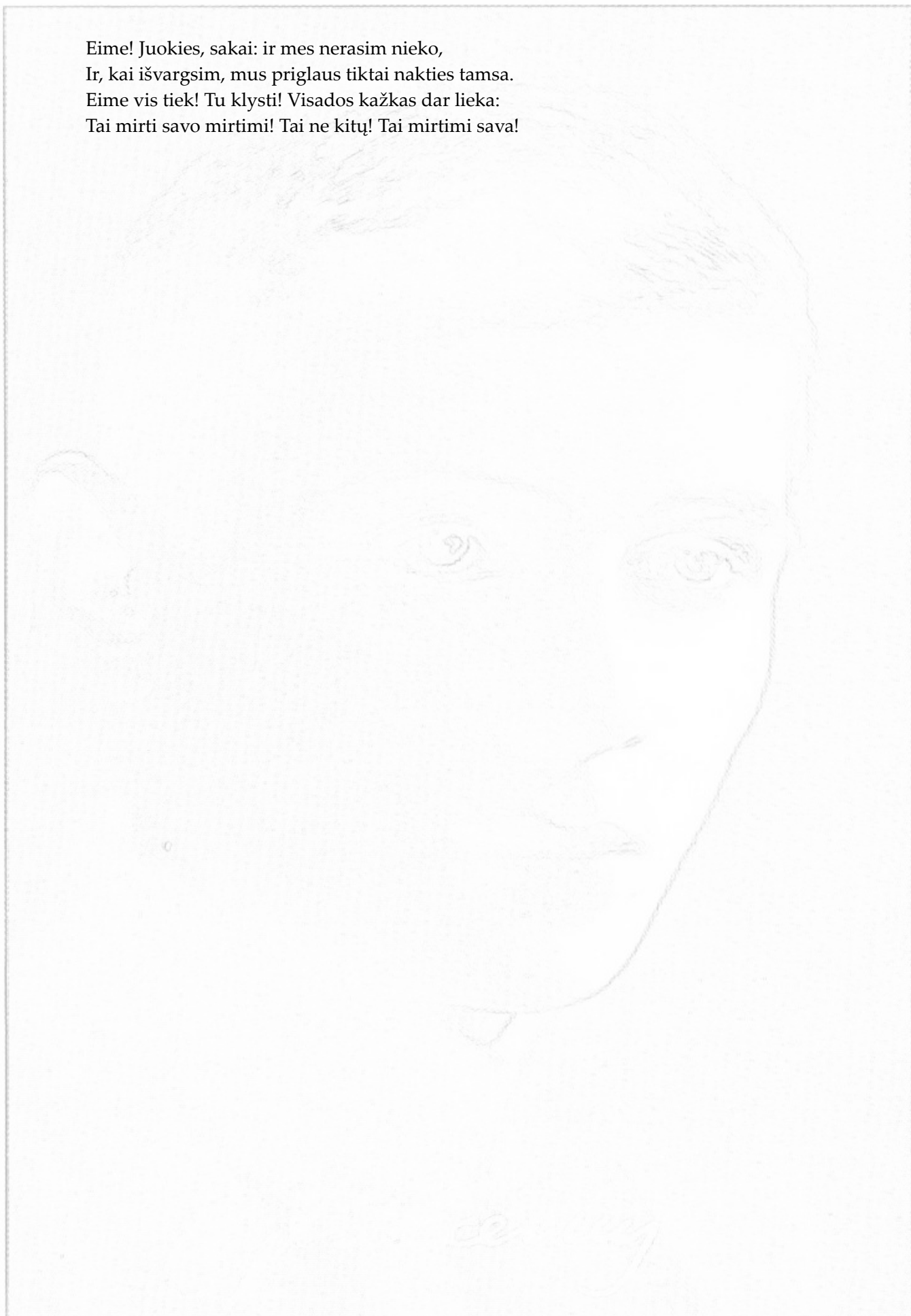
Gal grįžti atgalios?.. Ak, ne! Širdy troškimas didis
Taip vaikė juos iš vietos vieton. Degė nerimu kely;
Tai nesvarbu, kad naktimis sapnavos tėviškės laukai, pavasarį pražydę,
Tai nesvarbu, kad per dažnai vaidenos motinų plaukai balti.

Jie plaukė mariomis. Audra laivus sudaužė
Ir išmetė bevaisės žemės pakrašty.
Bet koks tai nepatirtas jausmas kiekvienam keistai krūtinę graužė,
Ir ėjo jie ir griuvo, kėlės! ir vėl į priekį, vėl tolyn!

Aš nežinau, ar jie dabar tebekeliauja toliais,
O gal jų nė seniai gyvų nėra.
Tačiau vis tiek paduok man savo ranką, broli,
Jeigu ne laimės, tai prasmės ieškot ir mes eime!

Tai kas, kad jie galbūt priėjo tik mirties bedugnę,
Tai kas, kad nepalaidotus jų kūnus draskė sakalai.
Čia niekas neįstengė mums užgesint širdy troškimų ugnį,
Čia visada kančios bus per mažai.

Eime! Juokies, sakai: ir mes nerasim nieko,
Ir, kai išvargsim, mus priglaus tiktai nakties tamsa.
Eime vis tiek! Tu klysti! Visados kažkas dar lieka:
Tai mirti savo mirtimi! Tai ne kitų! Tai mirtimi sava!

ATBAIGIMAS

Gimos pastogės slenkstį peržengęs,
Jis vėl pamatė visa tai, ko taip nekęsdamas
Kadais pabėgęs buvo iš namų.
Ir pirmą kartą jo pasenęs veidas, jo išblėšę akys
Nušvito tobulu džiaugsmu.

Be galo jam dabar patiko toji didelė tylą,
Ir tie ant sienų atsimušę saulės spinduliai...
Ten, kur palangėm vazonėliuos augo blyškios gėlės,
Aplinkui matėsi
Vaikystės tolimų dienų žaislai.

Ir prasivėrė jo sukepę lūpos: „Ašen nieko neradau,
Tačiau galbūt nereikia nieko rast, jeigu ieškot gana.
Kelauja sau žmogus, o prieš akis tik vienas skausmo kelias,
Kol blėstančių troškimų širdį
Pridengia didelė gimtų namų tylą“.

Staiga jisai suprato viską.
Lengvai pasirėmė ant stalo
Ir, saulės spinduliuos panėręs veidą,
m i r è!

2014

LAUŽAS

Ant mūsų žemės dega didis laužas,
Jo dūmai plakasi kaip vėliava juoda,
Mirtis aplinkui šoka šoki žiaurų,
Ugnin suversdama naujas aukas.

Kūnų liepsna nušviečia tamsią naktį-
Iš tolo rodos, kad tenai mūs laimės žiburys,
Ir laimės troškuliu apsvaigę, skrendam kaip plaštakės,
Kol laužo liepsnos godžios mus prarys

Ir dar labiau nudžiugus šoks mirtis,
Ji savo džiaugsmui jau sudegino kartų kartas,
Eilės dar laukia milijonų eisena.

Kūnų liepsna! Mirtis linksma tik godžią ugnį žarsto
Ir dūmais verčia ji žmonių minias,
Ir pelenus laukuos be pėdsakų išbarsto.

2009

SAULĖS LANKAS

Kiekvieną rytą Viešpaties didžioji saulė
Nauja gyvybe budina mane
Ir, spinduliais bepuošdama pasaulį,
Išlenkia lanką erdvėje.

Ir aš turiu įtempt šį saulės lanką
Nauju vis ilgesiu, kančia
Ir siūst į gilų, erdvų dangų
Naujas troškimo vyličias.

O jos... O jos, erdvėj neradę nieko,
Sugrižta žemėn, į mane
Širdy tvyrot įsmigę lieka...

O aš, kai saulė vėl naujam lanke,
Vis tiek tempiu dienų stygas
Ir vėl siunčiu troškimų vyličias...

2007

KAS TU?

Kas vakarą girdžiu: aplinkui namą
Kažkas ten vaikšto pamažu
Lėtučiais žingsniais vienišas ir senas
Ir stebi vis, kaip ašen gyvenu.

Jis rūpestingai ten aplink vis vaikšto,
Kai aš puotauju linksmas per naktis,
O kai nuo klausimų galva apsvaigsta
Ir kaip pašalus paukštė spurda jau širdis,

Jis veržiasi vidun ir tuoj gaivina,
Vingrius kelius nušviesdamas žmogaus
Ir duodams paragauti amžinybės vyno.

Kai praveriu akis, jo niekur nematau,
Tiktai girdžiu ten šiugždesį jo žingsnių nuslėptų
Ir klausiu vis savęs: kas tu, kas tu?

© 2007

GIRIOS MELSVUMA

Matau, giria jau šviečiasi spalva indigo,
Ir vėjas budina apsnūdusias kalvas;
Jau kuždasi beržai, ten slėniuose sumigę,
Laukuos jau švilpauja gairias melodijas kažkas.

Solveiga šiaurėn nulėkė pašliūžom,
Dainuodama, kad baigiasi žiema.
Pavasaris! Pavasaris jau greit atūžaus
Žiedais kaišyta kepure - - -

Naujam pabudusiam rate
Visur jauna gyvybė supulsuos,
Tik į mane senatvės lašą jis įpils slapta,

Neramų karštį prigesys veiduos - - -
Dabar žiūriu su liūdesiu širdy,
O girios melsvuma lengva, skaidri.

2007

PAUKŠČIAI

Turiu aš paukščių didelius pulkus,
Didžiausių grifų, sakalų, erelių;
Ištiesę spindinčius, žvalius kaklus,
Dangaus erdvėn laisvi jie kelias.

Ir kylant jiems vis plečias jų sparnai,
Kaip debesys didi, galingi;
Po kojomis kaip sraigės sukasi kalnai;
Kaip lašas jūros spindi;

Ir jiems nutūpti žemė per maža.
Išdidūs ir sparnais nubraukdami žvaigždes
Ir nepavargę niekada

Per šaltas, dideles dangaus erdves
Kaskart plėtojant sparnais
Manieji paukščiai skrenda amžinai.

1944.V.5

S. J. 1944

Songs of myself

Walter de la Mare

I

Kur galėčiau aš dabar išeit iš savo vienišų namų?
Aš renkuos kelius, tačiau visi jie daugel kartų praeiti...
Nors buvau aš daugely kelių, tačiau labai skubėdamas
aš nemačiau, kas dedasi aplink.
Pakelėse stoviniuodavo žmonių būriai, ir aš galvojau sau,
kodėl jie neskuba...

2004

II

Nors mane dar teatlankė dvidešimt pirmoji vasara,
tačiau jaučiuos susenęs.

Ir dabar aš gyvenu namuos.

Niekas neaplanko čia manęs.

Dvidešimt pirmoji vasara yra liūdna.

Kartais aš žvelgiu į kelią taip, lyg laukdamas kažko.

Aš tačiau nelaukiu nieko.

Akys vien papratę žvelgti į kelią.

2007

III

Niekur jau neinu.
Jeigu saulė šviečia kambarin, ką nors rašau.
Nes draugai kalbėjo man, kad aš kažką rašyčiau.
Aš galbūt ką nors ir parašysiu.
Bet popiet jau nieko neveikiu, bastausi po apylinkę,
liūdnai lyg paukštis švilpdamas.
Paukščiai nei rytais, nei vakarais negieda.
Oras yra šaltas ir niūrus.

2007

IV

Aš dažnai einu ant kalno ir, stovėdamas ten
atsišliejęs medžio, ilgas valandas stebiu,
kaip žmonės dirba laukuose.

Šiemet laukuose žmonių matytis maža.

Dirba jie lėtai judėdami.

Kartais aš pasikalbu su jais, iš darbo grįžtančius
sutikęs.

Ir mes kalbamės apie lietingas liepos mėnesio dienas.

„Vasaros nebus“,- man sako jie.

2004

V

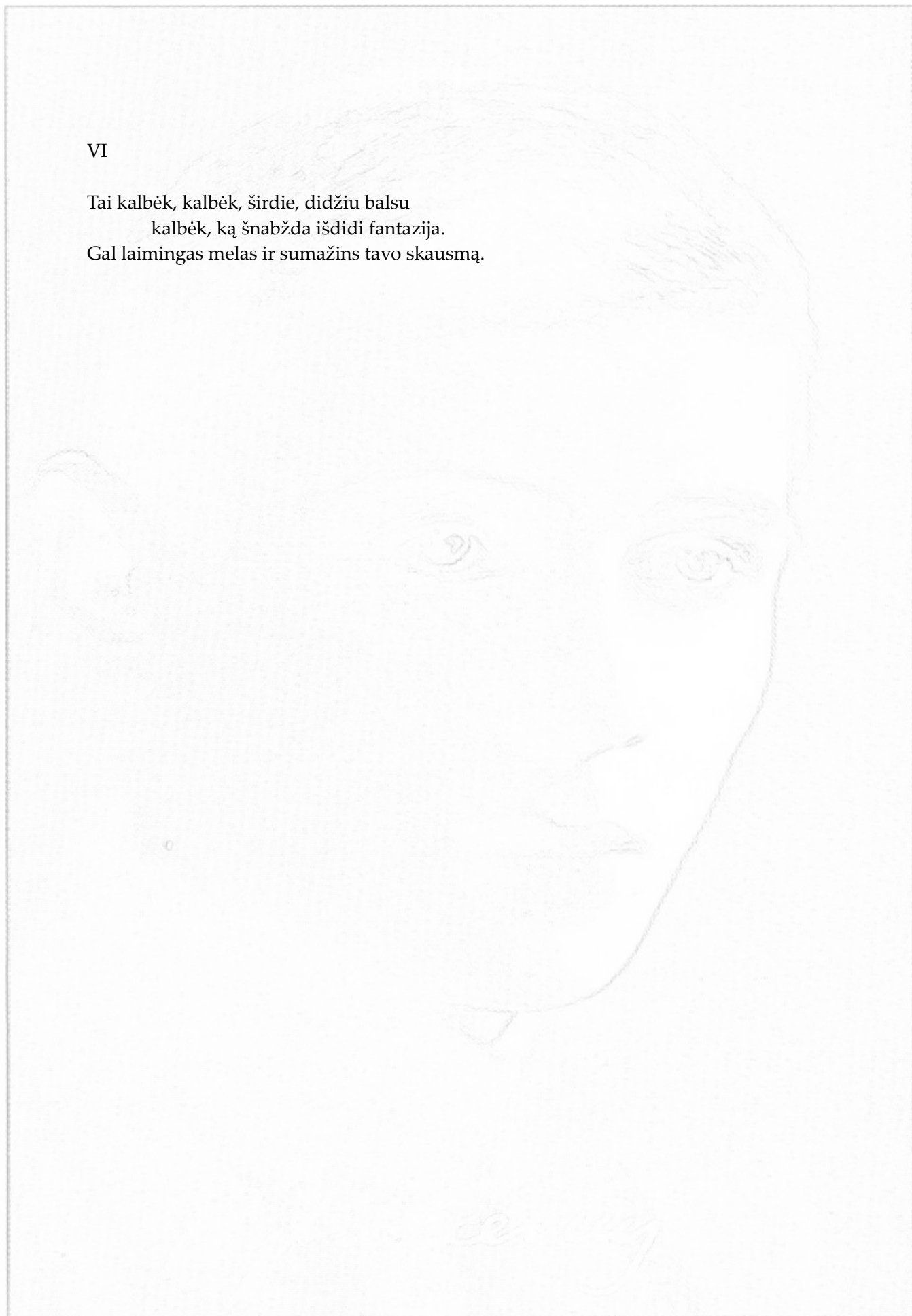
Kai išbundu nakties metu, girdžiu: lietus
plonom kojytėm vaikšto zydamas aplink namus.
Aš keliuos, einu prie lango.
Nieko nematau, tiktai girdžiu, kaip vėjo
blaškomas vanduo nuo medžių žemėn plūsta.

2004

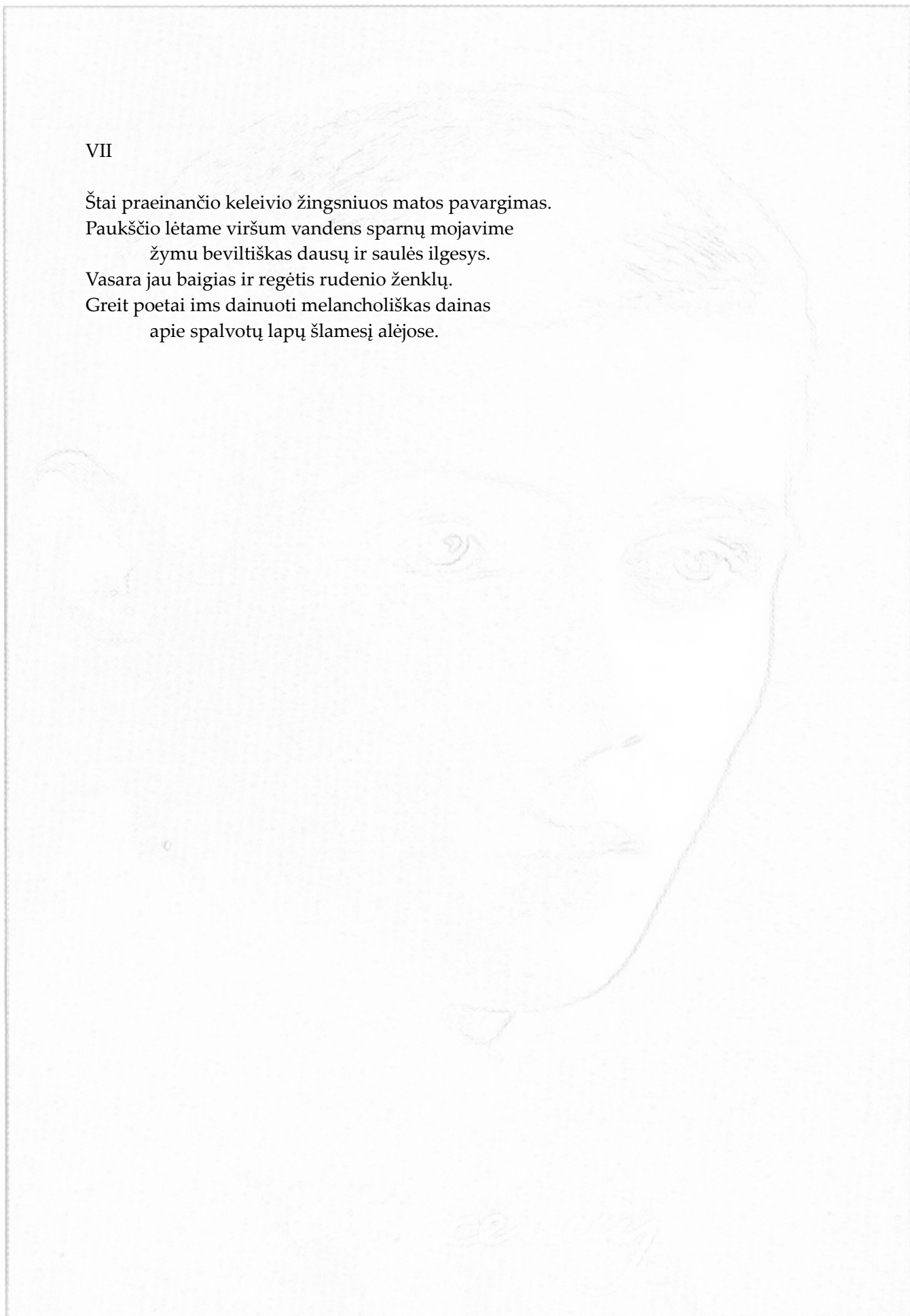
VI

Tai kalbék, kalbék, širdie, didžiu balsu
kalbék, ką šnabžda išdidi fantazija.
Gal laimingas melas ir sumažins tavo skausmą.

VII

Štai praeinančio keleivio žingsniuos matos pavargimas.
Paukščio lėtame viršum vandens sparnų mojavime
žymu beviltiškas dausų ir saulės ilgesys.
Vasara jau baigias ir regėtis rudenio ženklų.
Greit poetai ims dainuoti melancholiškas dainas
apie spalvotų lapų šlamesį alėjose.

VIII

Atėjau aš prie kalnų šaltinio.
Tyras ir vėsus vanduo toli aplinkui liejasi.
Aš skaičiau kažkur apie šaltinį karštą, verdantį
didžioj gelmėj.
Pagalvojau sau: štai mano nerami širdis bus
panaši į vėsų verdantį gelmėj šaltinį.

2004

IX

Aš pasauly neturiu jau mylimų.

Mirę jie yra, mane čia žemėje mylėję.

Tai kodėl nykiais ir neviltiniais vakarais man nesišaukt
prisiminimuose į tuos, kurie kadais mane mylėjo?

2004

X

Vakar lijo.

Ir šiandien mieguistas vėjas klydinėja po laukus.

Ore jaučias uogienojų ir pelkėtų vietų kvapas.

Jis turbūt ateina į mane iš ten, kur auga

kadugiai, maži krūmokšniai, kur šešėliuose
iš lėto sirpsta didelės ir vandeningos uogos.

2014

XI

Atėjus tu sugriovei mano sielos tylumą.
O jinai, laisva lyg paukštis ir rami
tartum subrendus vasara, gyveno vieniša
namuos, kurie stovėjo išdidžių kalnų viršūnėje.

Kai aš pirmą kartą pamačiau tave,
Man patiko šviesios garbinančios akys.
Man patiko tavo lūpos, degančios kaip liepsnos
Ir tačiau nedrįstančios pratarti žodžio.
Meilė, paslėpta giliai tavy, atsimenu, sujaudino mane.
Tu nedrąsiai paklausei: „Ar negalima pažvelgt, kas
slepiama namuos?“

Mes nuėjome į mano šaltą tylumą.
Mes nuėjome į pilko marmuro sales,
Ir nuo sienų gilūs praeities veidai iš patamsių ir
šešėlių žvelgė į tave.

Tau patiko visa:
Vaiko žingeidumas vertė klaust tave: kas čia;
kas ten.

Klausinėjimui, atrodė, jog nebus ir galo...
Bet staiga atsiminei ten slėny paliktus draugus
ir minią, iš kurios buvai tu valandėlei
išsiskyrus.

„Laukia ten manęs draugai“, - tarei ir, nesuskubus
atsisveikinti, išbėgai.

Aš tada tik pirmą kartą pažvelgiau į grindinio
mažytes klotas plyteles.

Tavo pėdos buvo jas giliai išbraižę.

Aš pasilenkiau prie jų.

Ir staiga mane pasiekė slėny susirinkusios
minios šiurkštus ir piktas juokas.

„Ji pasakė jiems ką nors apie mane“, - tariau sau
tyliai ir galvojau vienas:

„Kaip galėjo tos lengvutės kojos taip šiurkščiai
subraižyt grindinio mažytes klotas plyteles?“

XII

Kartais ant manęs užtyška liūdesys
Lyg vanduo, kurs šoka nuo aukštų kaskadų.
Kaip galingos srovės plauna jis mane.
Rodos, jau neišlaikysiu
Ir, ateinančios bangos paplautas,
Pulsiu į putojančias gelmes.
Bet pirmiau pavargsta skausmas ir išsenka
liūdesys nei mano jėgos.
Pamažu nurimsta kurtinantis ūžesys,
Gelmės šviečiasi, vanduo nusenka iki kelių...
Aš matau, kaip veidrodinis, kaip ramus vandens
paviršius atmuša ryžtingą mano veidą.

2014

XIII

Mėgstu aš sėdėt svajodamas prie neaprėpiamos
platybės pelkių pakraščio.

Nepažįstami man paukščiai kyla iš balų ir skrenda nuo
manęs tolyn.

Jie paklysta, išsidraiko danguje lyg mano juodos
mintys.

Pelkės kvepia.

Kažin koks svaiginantis ir slaptas tvaikas kylas iš gelmių.

Negaliu jums pasakyt, kaip man patinka plačios,
neaprėpiamos, bekraštės pelkės.

2004

XIV

Rudens sekmadienis vienkiemy.
Aš sėdžiu ir maštau, žiūrėdamas į mylimąjį kalną.
Ruduo jau palietė lengvučiais pėdsakais laukus.
Kalneliuose visai pagelto avižos.
Šiandien sekmadienis, ir ašen vienas palikau namuos.
Bet man atrodo, esam dviese: aš ir tavo atminimas.
Tavo plaukai nuo kaklo sušukuoti aukštyn lyg
juodos liepsnos supa baltą tavo veidą.
Dvi gyvos linksmos akys žvelgia į mane.
Jos žvelgia į mane iš seno pamiršto paveikslo.
Iš mirties šešėlio žvelgia jos.
Ar atsimeni, sakyk, tą rudenį, kai vieną vėlų ir
audringą vakarą mes ėjome namo pro lauko tvenkinį?
Čia buvo radę prieglaudą balti, pavargę paukščiai.
Jie skrido audroje ir vėjo genami.
Tačiau šiandien tas lauko tvenkinys išdžiuvęs.
Aš tau sakau tai visa.
Nes nežinau, kur rastų prieglobstį tie dideli ir
gražūs paukščiai, jei ruduo šis būtų vėl audringas.
Jei grįžtum į namus, tai savo kambary
atrastum visa tvarkoje.
Aš neliečiau tavo daiktų.
Tik retkarčiais ta paukščio plunksna, su kuria
anuomet šluostydavai dulkes, aš nubraukiu
nuo tavo portreto užumaršties ir laiko dulkes.

1942

XV

Didelė upė teka. Aš vaikštau kranto alėja.
Yra sekmadienio popietė, ir visas jaunimas
ant vandens.
Per vandenį atplaukia į mane jų kalbos ir
juokai.
Bet aš esu čia vienas. Aš norėčiau būt su jais
kartu ant vandens. Bet niekas šiame krašte
manęs nepažįsta.
Aš žiūriu į pakrantės žilvičius, jų šakos
mirksta vandeny.
Man yra truputį liūdna.
Upė yra panaši į gyvenimą. Joje daug
vandens, ir jis amžinai teka. Aš bandau
galvoti, bet mano mintys taip pat teka.
Bangos upėje yra mažos, ir vėjas švelnus.
Jeigu jie ant vandens nedainuotų, aš nebūčiau
liūdnas.
Gera yra žaisti ir mylėti...
Jaunystė yra metas, kada negalima pastebėt,
kaip upė teka.
Jaunimo ant vandens yra daug.
Ten yra mergaičių, ir jų rūbai turi daug
spalvotų dėmių.
Mano akys yra liūdnos, nes jos mato daug
spalvų, kurios blunka.
Mergaitės yra neprotingi padarėliai, ir jos
žaidžia jaunystės spalvomis...

Šarnelė, 1944.X

Proza

Proza

AŠ ATNEŠIAU JUMS SAULĖS PATEKĖJIMĄ

Vieną vakarą grįžau į savo tylų kambarėlį. Saulė ką tik buvo nusileidusi, ir jos rožinis ratas dar tebejuosė visą horizontą. Prie pat horizonto padangė buvo kruvina, bet juo aukštyn skliautais, juo ratas darėsi šviesesnis, labiau ružavas. Toks juodbruvis vakaro raudonumas visada mane kerėdavo, bet šį vakarą aš nebesvajojau apie nusileidusios saulės gražumą, tik jos pačios man gaila buvo...

Atsisėdau kambarėly prie stalo priešais vienintelį langutį ir pažvelgiau į rytinę dangaus pusę. Saulės grįžtant dar nė laukt negalėjau. Buvau labai pavargęs ir pats sau tariau:

- Aš pamiegosiu ramiu miegu iki saulės atėjimo.

Nutarimas buvo eilinis, bet ir neblogas. Juk visi taip daro - laukdami saulės, užmiega jaukiu ir nuoširdžiai giliu miegu.

Atsiguliau. Galva ramiai ilsėjosi ant priegalvio, nes joje nebuvo jokios minties. Tai yra momentas, kada imi savo sielos ūgiu išsitiesti tinginystei ir taip glūdėdamas, pats savęs nejunti. Bet užmigt vis dėlto negalėjau. Langą nuauksinęs vakaro raudonumas kažkaip slėpingai atsimušė mano akyse. Pasikėliau ir, priėjęs prie lango, nuleidau užuolaidą. Tariaus galėsiąs ramiai praleisti naktį. Bet nieko negelbėjo. Manyje kartu su vakaro šešėliais pabudo neramumas, ir staiga širdį užgavo kažkoks slėpinys. Jis atėjo nejučiom lyg koks įkyraus skausmo atsiminimas. Gal jau ne vieną kartą buvo su manim taip atsitikę, ir, tariau, naktį praeisiant, besiblaškant ant pagalvio...

Vieną minutę, kai lange visiškai užgeso juodbruvis raudonumas, mano mažutis kambarėlis prisipildė vakaro slėpinių. Kažkaip keistai, bet varginančiai buvau tų slėpinių pagautas.

Bet tai buvo slopinančiai malonu ir saldu, ir varginąs skausmas turėjo kažkokią didžią vertybę, kurios nei tada, nei dabar negaliu įspėti. Atėjo rytas. Laikrodis paskelbė pirmąsias naujos dienos valandas. Bet vis dar tebebuvo tamsu. Pagaliau pamažėle nusiraminau ir lyg prisnūdau. Kažkoks grįžtelėjimas mane pabudino, ir aš pamačiau aukštą, tvirtą būtybę, ramiai ir lėtu žingsniu besiartinantį į mane. Aš neišsigandau, bet, labai nustebintas, atsisėdau ant lovos krašto. Nepažįstamasis priėjo prie staliuko ir prisėdo vienintelėn mano kėdėn. Jis pažiūrėjo į mane ir pamažėle vėl nūsuko į lango pusę. Aš tuoj sumečiau, kad tai kokių trisdešimt metų vyras, kažkaip patraukiančiai malonus ir geras. Jo akys buvo pilnos ramios ugnies ir judesiai nusistebėtino pranašumo, palyginus juos su žmonių judesiais. Šis žmogus staiga man pasirodė pažįstamas, tik niekaip negalėjau prisimint, kur aš jį buvau matęs: ar karščiu degančiose jaunystės naktyse, ar tyliame dvasios susikaupime. Tik niekaip negalėjau atspėti...

Jis pasikėlė ir patraukė lango užuolaidą. Pirmieji tekančios saulės spinduliai nušvietė Jo veidą ir aš pažinau.

- Viešpatie! - sušukau ir tyliai prie Jo prisiartinau. Man pasidarė be galo baugu.

- Viešpatie! Kodėl teikeisi aplankyti mane?

Jis tik pasilenkė ant stalo ir tyliu patraukliu balsu tarė:

- Aš atnešiau saulės patekėjimą, nes tu laukei.

- Taigi, Viešpatie! Aš jo laukiau.

Jis tik pasižiūrėjo į mane ir liūdnai pratarė:

- Tu laukei saulės, bet jos laukimą pakeitei miegu. Ir taip visi jūs darote! Šviesos laukiate miegodami. „Tegu ji pati ateina“, sakote jūs. Bet budinti aš jūsų nemačiau, nors jūs dažnai skundžiatės ir verkiate, nesulaukę saulės. Bet saulė dažnai pro jus praeina, tik jūs nepastebite jos, nes niekada nebudite sargyboje. Jūs saugote gyvybę, bet šviesos nesaugote. Jūs bijote tamsos, bet šviesos nelaukiate.

- Staiga Jis nutilo, žiūrėdamas į tekančią saulę.

Aš irgi nukreipiau į ją savo akis. Šįrytinė saulė buvo kažkaip neįprastai skaisti. Aš, nutraukdamas tylą, tariau:

- Kokia meili saulės šviesa, Viešpatie. Šitie spinduliai atgaivins laukus ir vasara subręš bereginti.

Žmonėms bus nemaža džiaugsmo.

Staiga Viešpats atsigrėžė į mane ir pilnu užuojautos žvilgsniu palydėjo paskutinius mano žodžius. Aš sumišau, susigėdau.

- Gal tušti mano žodžiai, Viešpatie; gal ir negerai?

Jis atsakė:

- Žodžiai geri, bet ne geriausi. Tu kaip ir daugelis nesidžiaugi pačia šviesa ir saulės spindėjimu, bet tau rūpi spindulys, kuris padės subręsti vasarai ir atnešti žemei vaisių, reikalingų tavo kūnui. Šviesa jau tapo jums ne šviesa, o šviesoje ižiūrimų daiktų tinkamumas, ir jūs patys gyvenate ne šviesai, o Šviesos padarams.

Jis dar labiau pakėlė balsą ir toliau tęsė:

- Aš atnešiau jums saulės patekėjimą, bet jūs nebudėjote, aš įdiegiau jūsų širdyse Šviesą, bet jūs pasišvietėte mano šviesa, savo auksui suskaičiuoti, aš įdiegiau sieloj šilimos liepsną, bet liepsną jūs panaudojote valgių kepimui. Todėl vargstate ir nerandate ramumo. Budėkite, ir vėl atsivers šviesa. Pakelkite galvas ir pastumkite šalin auksą, nes auksas slegia sielą ir sumaišo protą. Šilima atkurkite save ir pasaulį, o Aš būsiu jūsų žingsniuose. Budėkite, nes Aš atnešiau saulės patekėjimą,- baigė Viešpats.

Aš dar kartą pasižiūrėjau saulėn. Ji staiga ėmė nesulaikomu greitumu į mane artėti, ir mano akys pamatė nuostabų dalyką: mano svetys liepsnojo saulėje ir saulė Jame. Aš buvau pagautas neįprasto karščio ir meilės ugnyje apalpau.

Kai aš pabudau, į mano kambarį buvo prisirinkę žmonių. Mano galvą jie trynė šlapiais skudurais ir išsigandę verkšleno... Tačiau pamatė mane vėl sveiką, nudžiugę dėkojo Dievui.

Ar ir su tavim taip pat neatsitiko, mano mielas drauge? Bet štai mes pamažėle pamiršome tą gražų atsitikimą ir galbūt tik retkarčiais jį beprisimename. Pradėkime budėt, saulės laukdami, ir tas malonus saulės užtekėjimas vėl ateis pas mus. Žinoma, tai sunku, nes tavyje pabudusi šviesa bus šlapiais skudurais gedinama, bet tu gali nepasiduoti ir palikti žmogum, kuris niekada neišleidžia saulės iš akių ir iš širdies.

RAMYBĖS BANKAS

Į mūsų miestą atvyko nauji žmonės ir įsteigė naują įstaigą, pavadindami ją Ramybės Banku. Tuo metu neturėjau aš ypatingo jokio rūpesčio, todėl jau kitą rytą peržengiau mane sudominusio namo slenkstį. Į akis krito nuostabiai švelnus, patraukiantis tarnautojų mandagumas ir tvarka. Be to, kaip pirmasis klientas buvau maloniai sutiktas.

- Mūsų Bankas,- aiškino vienas tarnautojų,- nėra toksai, kokių jums iki šiol teko matyti. Čia neišmokami pinigai, nors priimami. Pateikite mums savo turtą, ir mes atsilyginsime jums Ramybe,- baigė jis.

- Bet kad aš nieko neturiu? - paklausiau.

- Nė penkių centų kišenėje?

- Nėra nė tu.

- Tai tada,- maloniai šypsodamas, tarė Banko valdytojas,- jūs priimamas mūsų tarpan. Nuo šios valandos jūs eikite į miesto aikštes ir skelbkite apie naujai atvykusį Banką. Kas nori ramybės ir geros, skaisčios sąžinės, teatinie nešinas savo turtu į mūsų namus. Tačiau negalima atiduoti turto dalį ir pelnyti visišką Ramybę. Reikia visa atiduoti tai, kas žemiška, dėl jos ir nieko nepalikti savo susigraužimui.

Aš dar norėjau kažin ko paklausti, bet nebeišdrįsau ir pamažėl atstupstas išėjau miesto gatvėn. Nusėlinau susirūpinęs miesto aikštėn ir pasidrasinęs užkalbinau keletą keleivių. Vienas praeivis nusišypsojo ir užkalbintas parodė pirštu kakton. Šitas gestas, visiems gerai pažįstamas, nebuvo ir man nesuprantamas. Bet ką daryti, pareigose gražu išverti iki galo.

Iš kitos gatvės kampo pasišokėdamas atskriejo į mane berniokas, rankoje žvangindamas sidabrinus pinigėlius. Aš jį sustabdžiau ir pasiūliau atiduot juos Ramybės Bankui.

- Ką, ar tau galvoj negerai. Man nereikia tavo ramybės. Palaikyk ją, kai aš lazda pasiremdamas ateisiu,- ir nudūmė gatve.

Daugel praėjo žmonių: vieni jų susirūpinę, susitraukę ir slegiami, bet šitie dar labiau bijojo Ramybės, kiti nešėsi sunkius ryšulius ir paklausti grasino už trukdymą antausius apskaldyti, o daugelis visai nieko neatsakė. Ėjo senos moterys ir kalbinamos kuo skubiau traukėsi šalin; skriejo pro šalį jaunos mergaitės, dalino žvilgsnius, bet niekas nenorėjo Ramybės pelnyti. Aš buvau apviltas: niekas nelaukė Ramybės, neišsižadėjo pinigų ir savo rūpesčio. Ir visa šitoji žmonių upė atrodė lyg verpetas, kuris niekad nerimsta, niekad nenutyla. Iš toli ateidavo nauji žmonės ir naujos gajos kartos, bet šitame baisiame rate jų veidai blyško ir smulkėjo. Neretai galėjai pamatyti praeivių akyse paskutinės pagalbos šauksmo žiburėlį, tačiau jų liežuviai juokingai tylėjo. Visi vengė netekti šito baisaus pinigų, stovinčio aikštės vidury ir stumiančio žmones į mirtį, neapykantą, į nesutikimą, kerštą ir panieką. Tačiau jo ratas negailestingai sukosi, ir niekas nemėgino iš jo išsivaduoti. Retkarčiais minios tarpe matėsi pranašų, siūlančių savo pagalbą. Tačiau daugelis jų buvo netikri pranašai ir dar labiau palenkėdavo žmones pinigų valdžiai. Todėl ir nenuostabu, kad žmonėse išaugo didelis nepasitikėjimas mokytojais ir pranašais, o tai pasunkino mano paskirtį ir jos vykdymą.

Du trečdaliai dienos nuėjo amžinybėn, o į Ramybės Banką niekas neatėjo. Be tikslo žvalgiausi aikštėje ir jau rengiausi ją palikti, tik staiga tolimiausios gatvės pačiame gale pasirodė padorus pilietis ir artėjo manęs link. Jis ėjo, švilpaukdamas ir kažin ką su savim kalbėdamas. Man jis pasirodė patogus pakalbėti, ir aš tariau:

- Sveikas, gerasis žmogau! Leiskite man su jumis pasikalbėti.

Nepažįstamasis truputį krūptelėjo, bet vėliau reikiamai susitvardė ir net maloniai nusišypsojo.

- O kas per reikalas? - užklausė jis.

- Reikalo ypatingo nėra, tačiau aš norėjau... lyg ir šiaip sau pasikalbėti.

- Ah, vadinasi, jūs norite pasikalbėti, kitaip sakant, šiaip sau pasikalbėti. Tam tikrais momentais ir aš norėčiau su bet kuo šiaip sau pasikalbėti, ir veik pasakysiu, jūs atspėjote, jūs nuostabiai atspėjote. Aš noriu, net nuoširdžiai noriu, va, kad ir su jumis pasikalbėti. Matote, yra ypatingų momentų, kada mes norime kalbėti, ir pirmas sutiktasis gali būti pokalbio dalyvis.

Šitaip nusiteikę, mes pasiekėme miesto parką ir nuošaliau susėdome pokalbiui. Prieš mūsų akis žėravo vakaro dangus ir toluoj slėpėsi kalnai, o patį parką supo šilta nuošalės vienuma.

- Vadinasi, jūs sakote,- tęsė įpusėtą pokalbį sutiktasis,- kad žmogus nevengia pinigų ir praranda savo Ramybę. Tačiau yra neaišku, kur galima pelnyti Ramybę, atstojančią pinigą.

- Na, tai čia visai lengvas klausimas,- tariau. - Į mūsų miestą atvyko nauji žmonės ir įsteigė Ramybės Banką. Atiduokite ten, ką turite žemiško, ir jūs turėsite visišką Ramybę. Tad jūsų gyvenimas taps kuriančiu, ne ardančiu. Šiame gyvenime žmonės daugiausia rūpinasi vien tik tuo, kas reikalinga pasiekti mirčiai, toliau jie nežvelgia. Tačiau mirčiai pasiekt užtenka primityviausių priemonių, o po jos einančiam gyvenimui reikia pačių didžiausių žmogaus valios ir dvasios pastangų. Todėl eikit ir palikit Ramybės Banke tai, kas lydės jus tik iki mirties.

- Vadinasi, jūs man tai liepiate daryti. Išėitų, kad aš turėčiau eiti... ten ir palikti... atiduoti viską. Na, bet kaip į mane tada žiūrės žmonės. Juk artimieji pažino mane ir vadino pasiturinčiu žmogum. Ar jus suprانتat, ką tai reiškia: „pasiturinčiu žmogum“. O be to, juk štai aš ketinau jiems suteikti staigmeną... pasistatyti namus, kokių čia mieste nerastum. Ir ta mintis taip mane pavergė, taip supančiojo, net dusina, o todėl, kad ji per eilę metų kultivuota ir stiprinta mano sieloj išaugo didžiu medžiu; šaknys sielą jau apipynė ir širdy išsikerojo. Rausi medį, širdį išplėši.

- Bet, žmogau, medį reikia išrauti, nes jis užstoja jums saulės šviesą. Jūs paunksmy gyvenate ir išblyškęs vaikščiojat. Pro tirštą tamsių lapų vainiką jūs nematote kalnų, dangaus ir laisvės. Neretai į jūsų medį atleikia nevalyvūs paukščiai ir susikrauna nešvarius lizdus. Paukštį Turto Meilė paseka kitos paukštės: kumpasnapis Sukčiavimas, kreivaakė Klasta ir landžioji Vagystė. O iškrapštyti juos sunku, jei juos išvytum, nešvarūs lizdai paliktų, jei lizdus išgriautum, ant širdies nuosėdos pultų. Tada jau nėra laiko pasižiūrėti brandžių vasaros naktų ir mėlyno dangaus, tada jau neišvysti kalnų ir neišgirsti piemens ragelio, vedančio kalnais jaunųjų porą.

- Nemaniau, kad šitie dalykai būtų žmogui reikalingi; vadinasi, ir be tokių smulkmenų žmogus negyvena pilnu gyvenimu, - susigalvojęs tarė nepažįstamasis.

- Negyvena, nes tai ne smulkmenos, o tikrojo gyvenimo tikrieji pagalbininkai,- atsakiau aš, ir nutilome. Nutilom ir įsiklausėme. Iš kažkur artėjo žingsniai, pilni sunkumo ir nerimties. Jie darėsi vis aiškesni, ir mes atsigrįžome. Prieš mus stovėjo Pinigas ir už jo gausybė palydovų. Tada jis pasisuko į savo pagalbininkus ir tarė: „Pastatykite namus, kokių šiame mieste nerastum“.

Prieš mus neįtikėtinu greitumu iškilo sienos, ir sužiuro naujai įdėti langai. Pro juos tryško putli šviesa ir lepus svaigulys. Viduje vaikščiojo žmonės ir linksmai tarp savęs kalbėjosi. Dažnai šmėkščiojo moterys, ir žvilgėjo jų nuogi pečiai, bėginėjo maži vaikai ir kėlė triukšmą. Pinigas pasisuko į mus ir tarė nepažįstamajam:

- Įeik į namus, ir jie bus tavo, o visi, kurie čia vaikščioja, tavęs klausys.

Nepažįstamasis pasikėlė ir pradingo duryse. Tą vakarą aš grįžau gatvėmis, žiūrėjau mėlyno dangaus, jaučiau brandžias gegužio naktis ir girdėjau piemens ragelį, laimingai vedantį kalnais jaunųjų porą, tačiau į Ramybės Banką niekas neatėjo.

TUŠTYBĖ

Tada aš atidariau savo tuštybės parduotuvę. Virš durų pakabinau didelį plakatą su šiais jame išrašytais žodžiais: Tuštybė čia gaunama prieinamiausiomis kainomis.

O tuštybės aš turėjau daug. Naujomis jos atsargomis aš nesirūpinau: „kai tik išbaigsiu, vėl grįšiu užmarštin“, - tariu pirmą rytą, praverdamas parduotuvės duris.

Prasėdėjau pusę dienos, bet niekas pas mane neatėjo. Buvo baisiai pikta; negi niekas nenorėtų mano tuštybės? Lauke girdėjosi kalbos šnabždesiai, kartais staigus, užslopintas juokas.

- Įdomu, ką jie kalba,- tariu sau ir pasislinkau prie durų.

Netoli stovėjo kažkokie žmonės ir kalbėjosi.

- Komediantas,- tarė vienas linksmai ir nerūpestingai. - Manau, čia niekas neužeis,- pritarė kitas.

Toliau aš nebegalėjau nugirsti, nes balsai vis tolo ir tolo. Ir taip visą laiką: kažkas ateina ir nueina, balsai ryškėja ir vėl prityla. Vienu metu išgirdau plonus ir miklius mergaičių balsus, paskui pasigirdo storesnis balsas: - Ko tik neprasigalvoja dabar, sakau. - O taip, tikėk manim, ypač šiais laikais, greit visa galėsime gauti,- rimtai pritarė kitas, matyt, paslaugus vyras. Pietų metu pro šalį ėjo dvi ponios, ir viena čiauškėjo tokiu meiliu ir be galo plonu balseliu: - O aš tik žiūriu, šįryt nauja parduotuvė, taip staiga, tiesiog dar susivokti negaliu; iš kur tai? - Staiga jos balsas virsta visai abejingu:

- Ir ką čia, rodos, ar tik ne tuštybę pardavinėja.

- Taip parašyta,- atsakė antroji.

- Bet ašen čia niekad neužeisiu,- vėl užgirdau plonąją balselį: - pasakysiu atvirai, ko, ko, bet tuštybės tai nemėgstu,- nubaigia įtikinančiai. - Tačiau, ponია, jei jūs ketinate užėiti, prašom, galiu palydėti.

- Ak ne, susimylėkit, tik jau nelaukit. Aš to nepadarysiu. Jei jūs nors truputį mane pažįstat... tai...

Man atrodė, kad jos prisiartinio netoli durų. Pirmoji vėl užvedė:

- Jau galėtum eit, nes, jei neketinam užeit, tai nevertėtų čia ilgiau stoviniuoti.

- Tuoj, tuoj- atsiliepė antroji,- mes tuoj skubėsime. Bet... man reikėtų pasikalbėti truputį su parduotuvės savininku, jis mano geras pažįstamas, ir, be to, mano šeima turi šiokių tokių artimesnių ryšių su juo.

Staiga pirmoji suprunksčia: - Ha, ha, sakykit atvirai, kokie čia jūsų ryšiai, o, be to, mano manymu, būtų ko čia slėptis.

- Jūs įtarinėjat, nesitikėjau,- tūždama suspiegia anoji. Juo tolyn, juo ji darosi priekabingesnė. - Šiandien aš tyčia neisiu, nors sakau, reikalas svarbus, ir galbūt vyras barsis, sakys reikalų nežiūri: mano vyras baisus, jis tvarką mėgsta, bet aš geriau nukentėsiu visus jo priekaištus, tik ne, neisiu, jau niekada neisiu... bet pagaliau juk ne tai svarbu, čia būtų niekis, aš tik negaliu, negaliu pakęsti jūsų įtarinėjimų, juk tai savotiškai bjauru.

Įširdusi ponია pagreitina savo žingsnius, o draugė ją vejasi, kažką įsidegus kalbėdama. Pamažėl abiejų balsai išnyksta gatvės užesy.

Toliau vėl ramu. Aš dar palaukiau porą valandų. Ne, sulaukti ko nors tikrai buvo neįmanoma. Sėdėjau prie durų, galvą parėmęs rankomis, ir mažčiau.

Tiktai kažkas staiga pakleveno į užpakalines duris, ir vos tik aš suspėjau pakelti galvą, į kambarį jau ritosi vienas mano kaimynų, toks mažutis ir geru, apvalainu veideliu. Jis atrodė linksmas, sukinėjosi greitai ir vikriai.

- Sveikutis, nagi, ką veiki? Kaip biznes,- mala jis, kratydamas mano ranką apvalioj savo saujoj. Jis sukinėjasi vidury parduotuvės, suneria rankas į šonus ir pleškina: - Na ir sumanei, tikėk manim, aš tai nebūčiau šitaip sugalvojęs. Jau seniai sakiau, kad tu ką nors ypatingo galvoji. Draugai tik ne! ne! bet

aš ramiai pakeliu ranką, kantrybės, mano ponai, kantrybės, pamatysit, aš, sakau, jį gerai pažįstu ir nesiduosiu suklaidinamas...

Valandėlę nutilęs, sugriebia kėdę, prisitraukia prie manęs ir lyg atsipūsdamas taria: - Tokios, tokios naujynėlės, ką padarysi, vis ką nors žmogus sumanai, gyvas padaras, tai kas čia stebėtino.

- Ak tiesą, jus nepykit, kad aš, žinai, ne pro tas duris įsiveržiau. Sakau, eisi iš gatvės, tai pastebės, kam nereikia, paskui ir sakys: žiūrėkit, ir jam mat parūpo... O, be to, aš teisingas žmogus ir nenoriu, kad kiekvienas apie mane nerimtai atsileptų. Ir, svarbiausia, aš visai nenoriu jūsų tuštybės... - pažiūrėjo jis man į akis lyg tyrinėdamas, ar patikėjau.

- Atbėgau draugą aplankyti. Juk tas reikalinga, ar ne? - rimtai pabaigė jis ir atsistojo. Apsisuko, priėjo prie lango, pasižiūrėjo į gatvę, staiga suktelėjo ir klausia:

- O tiesa, parodykit, parodykit, ką turit, juk atėjus pažiūrėti kaip ir būtina. Gal ir gerų dalykų turite, nors, prisipažinsiu, nesidomiu, bet gal ir reikėtų prieš išeinant ką nors paimti.

Jis bėginėja akimis po kambarį.

- Sakysit, ką jūs turit, kokių dar yra prekių be...?

- Aš teturiu tik tuštybės.

- Tuštybės, sakot, hm... - Žmogutis nuleidžia galvą ir prikanda lūpą. - Reikės atsisveikint. O gaila, nėra kitų prekių. Bėgu į namus, na,- jis sustoja lyg abejodamas,- duokit ką turite, duokite dalį, gal paimsiu, žinai, žmona, namie vaikai laukia, visą dieną namuose nebuvau, supranti, kaip su šeima, vakarais dar svečių ateina, vis ką nors reikėtų žmonėms parodyti. Žinot, reikia svečių užbovyt, gal pravers, duokit...

Aš atidaviau jam savo tuštybės dalį. Jis sugriebė ir pasisuko į duris. - Žmonai atiduosiu, sakysiu, draugas įdavė. - Prie durų, pusiau atsigręždamas, sušunka:

- Beje, užmiršau paklausti, kaip sekasi, jau daug tų, tų klientų... atrodo, bus galima verstis?

- Nelabai kas,- nenoriai atsakau.

- Nenusiminkit, neverta,- raminamu tonu, rimtai mojuodamas ranka, iš lėto pasakoja jis. Paskui šypteli, primerkia vieną akį ir sušnabžda:

- Suprantat, žmonės gėdisi truputį, bet vėliau ateis... ot, pro šias duris,- spausdamas durų rankeną, pranašingai tvirtino jis. - Kaip Dievą myliu, neiškęs ir ateis. O toliau seksis ir net labai gerai seksis... Reikia pažint žmones, pažint žmonių psichologiją,- visai majestotiškai užbaigė mano pirmasis lankytojas ir išsprūdo pro duris, baisiai laimingas ir patenkintas, kad viskas taip nuostabiai pasisekė ir pašnekesį užbaigė taip subtiliai ir net moksliskai.

Ir tikrai. Jis nemelavo. Man ėmė sektis. Pavakariais pro užpakalines duris ėmė plūsti tuštybės mylėtojai. Jie teisinosi nieko iš manęs nenorį, bet pirkto su ypatingu godumu ir užsidegimu. Greitai visas miestas aplankė mane. Ateidavo mergaičių, berniukų ir senesnių, labiausiai ponių. Jos visada laikosi rimtai, pirmiausia apkaltina mane dėl neestetiškos kambario išvaizdos. O viena net būtinai įsakė nupirkti veidrodį, daiktas baisiai esąs reikalingas, stačiai tokioj ir tokioj sienoj turįs kabėti didelis veidrodis.

- Žinai, dalykas rimtas,- pasakė ji. - Eini kartais gatve, pasisuka vėjas, na ir atsitinka kas nors, ar skrybėlaitė nulekia, ar, sakysim, susidraiko plaukai. Na, užėini pas pažįstamą, juk nėra kur dingti, o parankiausia tačiau artimiausiomis parduotuvėn.

Ji išsiima veidroduką, sukinėja plaukų sruogas, taisosi.

- Dabar aš tam tyčia užsukau, tualetu reikmenų ieškau, o jūs nė veidrodžio padoraus neturite. Juk taip negalima.

Ji baigia puoštis, paduoda ranką ir atsisveikina. Išeidama ji iškilmingu tonu pareiškia:

- Atrodo, kad kažką čia tokio nematyto pardavinėjate. Duokite ką nors geresnio, man nesmagu, sakys, apibarė, o nieko nenupirko,- ji paėmė ir išėjo.

Man tikrai sekėsi. Mano tuštybė kasdien vis tirpo ir tirpo. Tada mane pagavo kažkokia baisi karštinė. Aš visą laiką sėdėjau krautuvėje ir galvojau apie nykstančią prekybą. Du mėnesius guliau ant parduotuvės suolų ir čia pat gaminaus valgi, nes į namus vykti nebenorėjau.

Pagaliau atėjo valanda ir tuštybė išsibaigė. Mano lankytojai. Mano lankytojai nusinešė paskutinę jos dalelę, ir parduotuvė liko tuščia. Dabar aš po keletos mėnesių pirmą kartą pasijutau

ramus ir patenkintas.

Jau buvo vakaras. Kai užrakinėjęs visas duris, pasukau namų link, gatvėj jau švietė žiburiai. Lengva širdimi žengiau namo. Galva svaigo, buvau išvargęs, kojos pynėsi, o praeiviai mane stumdė; taip aš nuo kasdienio gyvenimo buvau nupratęs. Tačiau širdy ruseno kažkokia ugnis, šilta ir žavinti. Juk ar ne tai, kad aš ėjau į namus, kur nėra tuštybės. Kai, priėjęs savo namų duris, atrakinęs jas pastūmiau, kraujas staiga užplūdo veidus ir mano rankos ėmė virpėti. Greit numečiau drabužius ir užžibinau šviesą. Godžiai sužiūrau aplink: kas namuos buvo likę be mano tuštybės. Mano akys ieškojo didžiųjų ir vertingų dalykų. Bet, Viešpatie, nejaugi... mano kambarys buvo tuščias, visiškai tuščias, jame nieko nebuvo. Staiga mane pagavo siaubas. Ak, juk be tuštybės aš nieko niekada neturėjau. Ir tą paskutinį turtą taip lengvai atidaviau kitiems. Dabar man nebuvo nieko likę. Aš staiga pasijutau nelaimingas, baisiai nelaimingas...

- Bėgt, bėgt ir maldaut, kad sugrąžintų,- šovė į galvą mintis,- bėgt tuoj, kol laikas. - Prieš mane ant stalo gulėjo surinkti pinigai. Jie manęs neviliojo. Kam jie, jei už juos negalima gauti tuštybės? Aš galėjau juos visus mesti į veidą tam, kas būtų pasiūles tada jos bent trupinėlį.

Staiga sugriebiau pinigus ir išbėgau gatvėn. Lėčiau greit ir plakančia širdim. Aš norėjau belstis į namus, prašyt, kad grąžintų mano turtą. Bet kiek klabinau, niekas neatsiliepė, tada puoliau prie lango, kur spindėjo šviesos, kur kambariuose degė žiburiai, ir godžiai sužiūrau. Visur žmonės buvo linksmi: jie kalbėjosi, juokavo, jų širdys buvo pilnos džiaugsmo. Jie svaiginosi, nes tuštybė buvo atėjusi į jų namus. Aš jiems buvau atidavęs tai, kas vienintelis teikia džiaugsmo ir paguodos šioje žemėje. Tuštybė daro žmones gerus ir laimingus, nes ji vienintelė, kuri pridengia mirtį ir nujautimą, ji vienintelis žibąs žavus pajacas, šokas tamsumoj. Ir kas matys aplink siaučiančią tamsą, jei pajacas taip gražiai šaiposi ir šoka. Tada aš supratau, kodėl žmonės taip godžiai pirkto ir grobstė mano tuštybę.

Betiksliais žingsniais tą tamsią naktį aš grįžau gatvėmis namo. Dar kartą pravėriau kambario duris. Dar kartą uždegiau šviesą ir ilgai ilgai žiūrėjau į savo tuščius namus: taip, juose nieko, nieko nebuvo. Kadaisė čia viešėjo tuštybė, ir aš buvau laimingas.

Aš atsisėdau prie stalo ir norėjau verkt, verkt, bet akys buvo sausos, degančios ir ašarų jose nebuvo, o sąnariais bangavo iš skausmų sujudęs kraujas.

Apie literatūra.

Apie cėny

MŪSŲ GYVYBĖS UPĖ

[...]

Nežinau, ar aš patenkiniu jūsų norus, jeigu nukrypsiu nuo tos temos, kuri suformuluota skelbime. Nesu specialiai nagrinėjęs, kas mūsų rašytojų yra vitalistas, kas ne, kuo tas vitalizmas reiškiasi. Man rūpi labiau, ne tai kas jau yra, bet kas bus. Visa tai, ką čia minėsiu, bus daugiau skirta ateičiai nušviesti, remiantis praeitimi, o ne praeities nagrinėjimas. Pagaliau ir paties žodžio vitalizmas aš nevertosiu biologine prasme. Vitalistiška man reikš visa tai, kas yra gyvybinga, aukščiausia gyvybės apraiška, gyvybės pulsavimas. Gyvybė yra jėga, išsireiškianti įvairiausiais atributais: paprastu gyvenimu, sudėtingesniu, galių susikaupimu, kūryba. Todėl man didelis rašytojas yra ryškus vitalizmo reiškiny.

Didelė paslaptis yra toji gyvybė. Mes nenagrinėsime, kas yra jos priežastis. Svarbu tai, kad ji yra. Visa mūsų visata baisiai nepalanki gyvybei. Mokslas nurodo, kad turbūt daugiau niekur, išskyrus žemę, gyvybės ir nėra. Gyvybei palaikyti reikalingos keistos ir sudėtingos sąlygos. Tik palyginus mažoj žemėj, pačiame jos paviršiuje atsirado gyvybė. Atitrūkus nuo žemės 16-17km gyvybė dėl atmosferos stokos išsilaikyti nebegali. Tik kažkokiu keistu būdu susidarė žemėj reikalingas atmosferos kiekis, šiluma, ir iš jos staiga ištryško gyvybė. Kaip ji ištryško, kaip ji atsirado, dar ir dabar neaišku. Gal tai akla medžiagos, materijos išdaiga? Gal tai aukštesnės Galios padaras. Mes to nežinome. Bet kartą ji atsirado, amžių bėgyje ji vegetavo, vėliau ėmė jausti, ir šiandien ji vainikuoja žmogum, kuris sugeba mąstyti, būti sąmoningu, galinčiu reflektuoti apie pačią gyvybę. Nežinia, kokias formas gyvybė gali pasiekti, kuo ji gali virsti. Gal ji neilgai tvers visatoj. Yra reiškinių, kurie nurodo gyvybės galą. Tačiau visi šitie klausimai yra mokslo reikalai. Plačiau mes šiandien jų neliesime. Mums užtenka to, kad yra gyvybė ir aukščiausia jos apraiška žmogus.

Žmogus yra sąmoninga gyvybės forma, tai gražiausias jos pasireiškimas. Laiko bėgyje žmogus pats sau darosi aiškesnis ir ryškesnis. Jis pasijuto gyvenęs laike ir erdvėje. Prisitaikė sąlygoms, ėmė bendrauti su kitais savos rūšies padarais. Sukūrė šeimas, gentis, tautas. Vėliau atsirado valstybės. Išaugo žmonių reikalavimai, išryškėjo gyvenimo supratimas. Žmoguje vis labiau ėmė kauptis didesnės ir didesnės galios. Jis ėmė tarsi žaisti savo galiomis, bandyti pats save. Jis ėmė kurti, daryt tai, kas ne tik gina nuo šalčio, bado, palaiko kūnines funkcijas, bet ėmėsi ir to, kas dar labiau aukšta, nors yra aukščiausia gyvybės apraiška, tai yra žmogus ėmė kurti kultūrinės vertybes. Ir štai turime žmogaus kūrybos istoriją, turime paskirų žemynų, pagaliau Europos ir jos atskirų tautų kūrybą, kaip aukščiausią gyvybės pasireiškimo išdavą.

Tarp tų tautų gyvename ir mes, gyvename mes, lietuvių tauta. Viduramžiais mes sužibome kaip karių ir kunigaikščių tauta. Vėliau ėjo tamsesnis laikas. Mes vis buvome tokiose sąlygose, kad mūsų gyvybės upė vis buvo skaidoma, dalinama, mūsų gyvybingumo ugnis vis prislopinta. Mes daug vargome ir savo vargą netiesioginiu būdu išsakėme dainomis. Nes kas gi yra daina- tai vargo duktė. Rusų liaudies dainos labai gražios, bet rusų liaudis irgi patyrė be galo daug vargo. Ir štai mes atėjome į šias dienas.

Vis dėlto gyvybiškai mes dar pilnai nepasireiškėme: mes neturime kūrybos, kuri galėtų lenktyniuoti ir būti lygi su kitų tautų kūrybomis. Tai kodėl šito neįvyko, kodėl mes neturime savos kūrybos? Gal mūsų tauta nėra gabi. Netiesa. Kiekviena tauta yra lygiai geniali. Nėra išrinktų gabių ir nėra pasmerktų negabių tautų. Visos tautos yra gabios. Tik kitoms buvo palankesnis likimas. Mums jis buvo ne toks palankus. Mūsų gyvybė dar nepasireiškė. Tai kas reikalinga, kad tauta parodytų savo genialumą atskirais individais įvairiose srityse arba kurioj nors srity ypatingiau. Mat dėl tam tikrų vietos, istorijos, laiko sąlygų, ji gali būti tokio ar tokio genijaus: lyrikos, dramos, muzikos, skulptūros. Visų kartu ir taip toliau. Reikalinga laisvė, laisva egzistencija. Būdama laisva tauta pirmiausia prakunta

ekonomiškai. Ekonomiškai susitvarkiusi ji pakelia žvilgsnį aukštyn. Ji sukaupia savy galvas ir ima tartum jomis žaisti. Paskirais individualais prasiveržia tos jėgos ir nušvitę sužiba visatos danguje.

Negalime neigti ekonominio pagrindo. Būdami logiški, galime tvirtinti, žmogaus dvasinės galios pasireiškia geriau tada, kai nors minimaliai sudaroma kūnui funkcionavimo sąlygos. Būdami nelaisvi, kitų valdomi, mes neturėjome progos miklinti savo sąmonę, mes neskaitėme knygų. Iš ten genijai išdygti negalėjo. Sakysim, žydų tautą vadina- su galva. Ypač prancūzuose ji daug davė. Dėl to, kad žydai buvo visada pasiturį, jiems buvo daugiau kas prieinama. Štai iš kur trykšta jų gabumas. Ekonomiškai gerai susitvarkyti tauta gali tik būdama laisva. Ji tada gali šviestis ir kultūrėti. Jei prieš porą amžių mes skaitėme tik maldaknyges ir terašėme maldaknyges, po Didžiojo karo tapus laisviems, susidarė kitokios sąlygos. Atsirado daug norinčių mokytis, gimnazijos vis pilnėjo. Ir šitie gimnazistai išmoko skaityti ne tik maldaknyges, bet didžiuma ir eilėraščius rašyti. Nors daugelis rašo prastai ir neoriginaliai, bet tačiau tarp tautos rašančios eilėraščius ir skaitančios maldaknyges yra didelis skirtumas. Tarp šitų blogai rašančių būtina, kad atsirastų keletas gerai rašančiųjų.

Bene pirmiausia tauta savo gyvybingumo zenitan ima kopti savo raštija, po to eina labiau mokslas. Nebūtina manyti, kad mūsų tauta lygiai apsireiškė lyrikos, epo ir dramos genijais. Gali ir vienu jų kuriuo nors išreikšti savo genialumą. Anglai turi dramą, lyriką, italai vyrauja tapyboje ir skulptūroje, vokiečių gentys išaugino muzikos genijus. Lietuvių tautos genijus turbūt neduos didelių dramos genijų, nes iš viso dabar nėra dramos laikai, gyvenimas dramų nebeduoda. Viskas yra sureliatyvinta, labiau ar daugiau suniveliuota. Gyvenimas nėra masyvus, labiau išsiskaidęs ir skeptiškas. Seniau, sakysim, vieno luomo atstovas įsimylėjo kito luomo atstovą. Tačiau griežti luomų santykiai vestis neleido. Kyla drama. Buvo griežtas moralės ir religijos laikymasis. Iš čia kildavo irgi begalės dramų. Šekspyro laikais vykdavo žudynes ne mažiau kaip ir pats Šekspyras savo veikaluos. Dabar, kai ir yra žudynės, nėra tos tiesioginės atsakomybės. Be to, mūsų žmonės viską labiau išgyvena tyliai, rezignuojančiai. Tauta daugiau pasyvi, įspūdinga. Todėl įtikėtinas labiau lyrikos ir poezijos genijus.

Dabar išgyvename gana liūdnus ir karo metus. Reikia tikėtis Apvaizda ir likimu, kad mūsų tauta iš šito karo[išeis] laisva. Tada ji galės savo gyvybės upę kreipti jai norima vaga. Laisvė būtina, jeigu norime pilnai gyventi ir pasireikšti. Kitaip mūsų tauta mirs nesuklestėjus.

Jeigu tauta bus laisva, jai reikės kam nors vadovauti. Yra reikalingi ne vien tik įstaigų ir valstybiniai vadovai, bet ir dvasiniai vadovai, kurie šiais laikais yra patys svarbiausi. Susidūrus su šituo klausimu, ir iškyla rašytojų ir poetų reikšmė. Poetas nėra vien tik eilėraščius rašęs peckelis, bet tikras savo tautų dvasios įkūnytojas ir jos dvasinis vadas. Jei seniau, vid. tautai vadovavo kunigaikščiai, kunigai, tai ateity jai turės vadovauti dvasios autoritetai, dvasios kunigaikščiai, kunigai, žmonės kunigai iš pašaukimo. Ir šitų ateities vadovų mes negalime ieškoti kur nors ten, tik ne čia, bet štai mūsų pačių tarpe, ne rytoj, o jau šiandien. Mes patys turime ruošti būsimai ateičiai.

Jeigu praeitais amžiais mūsų rašytojai vadovavo tautai, tai jie iškyla retai, lyg atskiri stulpai, kartais dar nesąmoningai imą ant savęs tas pareigas. Pokariniai rašytojai daugelis irgi jau pasakė savo žodį, žinoma, atskirų atsitikimų gali būti, bet šiaip jie stebuklą nebeaparodys. Taigi logiškai visko tauta pareikalaus iš pačių jaunųjų, ir jų rankose glūdi ankstyvesnis tautos suvienijimas ir jos gyvybingumo išvystymas arba dar nutęsimas.

Todėl patys jaunieji žmonės turi rengtis tautos vadovavimui. Jie turės auklėti tautą, kreipti jos gyvybės upę taip, kad ji parodytų savyje sukaupias galias ir kad šitos galios galėtų objektyvuotis.

Pirmiausia reikia žiūrėti, kas yra mūsų tautos pagrindas. Pirmiausia, mes esame ne pramonės, bet žemės ūkio šalis. Mes esame žemdirbių tauta. Todėl žemdirbiais, kaip tautos pagrindu, ateity ir turės būti labiausiai rūpinamasi. Konkrečiai imant mūsų išganymas - pasiturintis ūkininkas. Juk ir nepriklausomybę atgavome jo dėka. Visi pokariniai mūsų vadai buvo pasiturinčių ūkininkų vaikai. Prieškariniai ir pokariniai rašytojai yra taip pat dauguma pasiturinčių ūkininkų vaikai. Reiškia, toks ūkininkas yra visa ko pradžia. Ir ateity turės būt taip. Jeigu norime savo gyvybę kuo aukščiausiai iškelti, turime šituo ūkininku ir rūpintis. Todėl rašytojai, būdami jautri tautos sąmonė, nuolatiniu savo žodžiu ir raštais, kūryba ir autoritetu turės kreipti tautos sąmonę ta linkme. Jie turės priminti valstybininkams, ji tiesiog turės juos mokyti, kad pirmiausia turime tvirtai pastatyti ant kojų ūkininką, sudaryti jam kuo palankiausias sąlygas susidaryti tvirtą ekonominį pagrindą. Tada šitokio ūkininko

vaikai galės niekieno nepriklausomi mokytis, nedirbdami pašalinių darbų. Jie neskaldys savo jėgų pašaliniams darbams, o pakreips išsimokslinimo ir saviuklos keliu. Tokie apsišvietę žmonės bus vieningi ir tinkamai subrendę. Užkart tautos sąmoningoji jėga apsisvalys, liks grynesnė.

Tačiau, kad nurodytų tautai tikruosius kelius, kad eitų jos priekyje, jai vadovauti, jaunieji žmonės turi būti ateities žmonės, turi eiti bent 50 metų pirmiau, negu sugeba pati tauta. Jie turi būti praaugę visa galva tautos vidurkį. Jie turi savyje ugdyti tik ateities idėjas ir jomis bręsti. O kad taptų jie tokiais, jie turi be galo daug auklėtis ir sąmonintis. Jie jau dabar turi būti tobuliausio gentkarčių galių įkūnijimu ir viršūne. Kadangi tautos vadais bus poetai, tai jie negali pasitenkinti vien mokėjimu rimuoti ir eiliuoti, bet turi būti universaliais žmonėmis, pasisavinę visa, kas jau žmonijos sukurta, žiną galimus ateities kūrybinius kelius. Jie turi kuo puikliausiai susivokti šiandieninę ne tik tautos, bet ir visatos situacijoje. Jie turi būti labiausiai šviesūs savo laikotarpio žmonės. Tada į poetus nebus žiūrima su pasigailėjimu, bet su pasididžiavimu ir reikiama pagarba. Tada jie taps autoritetais, tauta ims klausyti jo žodžių.

Aš žinau, jog tokiais tapti yra be galo sunku. Karo sąmonė. Be to, čia neužtenka vien auklėjimo ir švietimosi, reikia jau būti gimusiais, Dievo malonės pažymėtais. Jumyse jau turi būti sukrauta genčių galia, mumyse ji turi būti susitelkusi, belaukianti tik išsiveržti, suklestėti ir apsipavidalinti. Tačiau, kad kartais nenuslėptų ir nenukištų savo gabumų ir susitelkusių gyvybinių galių, jūs turite sąmoningai save bandyti ir reikšti. 95 pasirodys veltui save bandę, bet 5 ar trys iš šimto pasirodys tikrosios tautos gyvybės ir sąmoningumo šaltiniais. Juk kuo pasireiškia tautos jėga ir gyvybė, ar ne tomis galių susikaupimo viršūnėmis, kurios prasiveržia ir sužiba lyg ugnis visai visatai. Savo sužibėjimu jie įrodo savo tautos gyvavimo prasmingumą.

Kaip jau minėjau, savo gyvybės zenitan tautos kopia pirmiausia savo raštijomis, sužiba savo poetais ir rašytojais. Todėl poetai turi būti tautos garbė. Jie turi susirūpinti išreikšti tą tautos gyvybės ir jėgos aspektą, kuris tautai yra būdingiausias, kuris yra originalus tautai, kuo ji yra tokia, o ne kitokia. Todėl reikia ieškoti to pagrindinio jos aspekto. O jį pataikyti galite, eidami tik vienu keliu. Aš jį nurodyti galėčiau maždaug šitaip.

Bendrai poeto didumą mes galime matuoti štai koku kriterijumi. Jeigu poetas kalba apie tai, kuo jis yra, iš kur jis yra, tai yra jo pajėgumo liudijimas. Jeigu batsiuovys yra poetu, ir jis nieko nekalba apie tai, kaip jis kala puspadžius, jis niekada nebus didelis poetas. O jeigu jūs, būdami ūkininkų vaikai, nieko nekalbate apie tėvų laukus, kur vasaromis auga rugiai, apie pievas, esančias prie upių, apie ežerus, telkšančius kloniuose, apie pilkas kalvas, apie vasaros kaitrą, rudens liūtį ir vėją, apie žiemos užšalusias pelkes ir balutes, jeigu pagaliau jūs nieko nekalbate apie sėją, pjūtį, apie sunkiai dirbančius tėvus, jų samdinius, neminite su pasididžiavimu apie turimą turtą, gyvulius, jūs, galima iš anksto pasakyti, visai nesate poetai. Iš jūsų eilėraščių turi būti aišku, kas per sodyba, kur jūs augote, ką jus veikėte, būdami vaikais, kaip atrodo jūsų tėvai, kaimynai ir pažįstami, kas per upės teka jūsų laukais, kokie paukščiai gieda jūsų sodybos medžiuose. Net labiausiai bendrose ir metafizinėse temose turi būti jaučiamas jūsų laukų, jūsų laukinių gėlelių kvapas, kaip akompanimentas visada jūsų eilėse turi užauti tėviškės vėjas. Tada jau bus įrodymas, kad jus esate poetai. Šv. Pranciškus- vėjas, brolis.

Tik šitaip dainuodami, jūs būsite tautos suprasti, būsite palietę jos jautriausias stygas, galėsite veikti ir sąmoninti tautą... Kita visa yra tik prietapai, kurie gali būti įderinti visumon, bet jokia būdu negali eiti leitmotyvu.

Ne jums statyti paminklus Afrikos palmėms ir vandenynams, egzotinių kraštų grožiui, bet jūsų poezijos esmė- iškelti jūsų tėvų sodybų grožį ir prasmę bei vietą universume.

Todėl visko jūs turite ieškoti savo aplinkoj. Praturtinkite savo žodyną tais žodžiais, kuriuos vartoja jūsų tėvas, dirbdamas vasarą laukuos, atneškite daugiau žodžių ir padarykite juos poetiškais, nes dabar taip mažam žodžių kiekiui yra pripažįstama poetinės žymės.

Be visko to jūs turite būti dar savotiški žmonės. Subręsti ir išsiauklėti galite tik tam tikrose sąlygose. Kadangi gyvenimas kartais jų neduoda, tai jūs turite patys jas sau statyti. Nežiūrėkite, kaip gyvena kiti žmonės, mes turim patys susikurti savo gyvenimą. Jūs visados turite būti susikaupę, panėšėti į vyno taurę, kurion renkami vyno lašai. Tada jūs galėsite iš savo pilnybės nupilti tą vyną žmonėms kaip palaimos jos ištroškusiems. Jumyse turi būti nuolatinis savo menkystės jausmas ir

nuolatinis troškimas tobulumo ir begalybės. Net jūsų veido bruožuose turi būti žymus, anot Šopenhauerio, tas metafizinis liūdesys, amžinas nepasitenkinimas esamu, jūsų žvilgsnis visada turi slysti per žmonių galvas tolin, jūs niekada neturite žiūrėti, kas yra po jūsų kojų. Kartu su tuo liūdnumu jūsų jau visoj išvaizdoj turi būti žymus tam tikras pirmapradis džiaugsmas, kažin koks amžinas vaikiškumas, kuris yra lygus genialumui. Jūs stenkitės būti visados nelygios nuotaikos, ugdykite savy priešingus polius, aną šventą pyktį ir šiurkštumą pinkite su begaliniu švelnumu, entuziazmą su abuojumu. Tik iš šitokių sielos svyravimų gimsta impulsyvumas ir noras kurti. Jūs visada stenkitės nesitenkinti esama harmonija didesnės harmonijos dėlei. Jūs turite būti tam tikru būdu nuo žmonių nutolę ir savotiškai paslaptingi ir kažkuo skautūs. Niekada jūs negalite užmiršti, kuo jūs norite būti. Amžinas nerimas. Kad būtume tokie, jūs patys arba mokslo pagalba turit vis statyti sau kliūtis, moralines ar mokslines, arba išgalvotas, lyg ir beprasmes, nes reikia atsiminti lygumų žmonės yra silpnakojai. Jūs turite nugalėti kartais laiko beprasmiškumą, būti be galo kantrūs ir darbštūs.

Reikia stengtis draugauti toks su tokiu. Rasti savo aplinką ir vandenį, kuriam galėtum kaip žuvis plaukioti. Tik šitokioj aplinkoj, tik lygindami savo galvas su kitų galva, tik išitraukę į tą šventą, pasakyčiau, lenktyniavimą, jūs pajusite savo galią, kurią vėliau imsite kuo labiau ugdyti. Žiūrėkite, ar jūsų galioj yra vaizdo kūrimas, ar formos lengvumas, ar dainiškumas, ar nuotaikingumas, ir lavinkitės savoj galioj. Nes objektyviai imant kiekviena žmogaus galia savo nekasdieniškume yra nuostabi ir žavėtina. Objektyviai vertinant didis yra Mocarto tonų aiškumas ir šviesumas. Kaip didis yra Bethoveno rimtumas ir didingumas.

Nors Europa yra pavargusi ir lyg išsisėmusi, tačiau gyvybė ir yra tuo nuostabi, kad ji prasiveržia ir vis gyvena. Mes dar neparodėme tikro savo gyvybingumo. Jis dar ateities dalykas. Taigi geiskime likimo palankumo, Apvaizdos laiminimo, kad po šito karo mes galėtume toliau gyventi laisvi, o patys stenkimės tapti tautos gyvybingumo viršūnėmis, pačiu vainiku.

ŽEMAITIŠKAS CHARAKTERIS MENE

Amžių bėgyje klimatinės, istoriniai politinės ir kitokios sąlygos padėjo susiformuoti kiek savitesniam negu bendrai lietuviškam žemaičių charakteriui. Jis turi jį iš kitų lietuvių tarpo išskiriantį mąstymo ir pasaulio pergyvenimo atspalvį. Meno uždavinys yra kaip tik jį pagauti, išryškinti ir parodyti kitiems.

Šiandien jau ir populiarioji nuomonė naudojami šablonišku, įprastu žemaičio charakterizavimu: žemaitis atkaklus, užsitarėlis, užsispyręs... ir gal ne visai klysta. Tačiau tai nėra išsamus žemaičių charakterio atskleidimas, ir ne kiekvienu atveju mes taip galime pirmą pasitaikiusį žemaitį aptarti, nes ne kiekvienas žemaitis yra tipiškas ir nebūtinai nešasi su savim visiems regimas visas „žemaitiškas dorybes“. Ką mes išsyk galime pamatyti, tėra išorinė žmogaus pusė, jo kasdienis veidas. Juo šiandieninis žemaitis vargu ar kuo skiriasi nuo kitų regionų lietuvių. Jis šiandien saviškių tarpe apsitrynė, supanašėjo, išsilygino, jo išorinis būdo ir dvasios sluoksnis apneštas bendrų šiam laikui dulkių.

Tačiau pro šitą drumstą ir dulkiną kasdieninio žmogaus veidą gilesnis žvilgsnis galės prasiskverbti į gilesnįjį dvasios sluoksnį, daugiau pastovų ir mažiau pigų. Bet kaip ir kuriuo keliu to atsiekti?

Jei kasdieniame gyvenime užtenka šabloniško reikšimosi, elgimosi pagal nesudėtingą bendrą dienos kriterijų, naudojant negausius žodžius, banalią galvojimo eigą ir mažai raiškingus gestus, tai savo tikrojo veido netenka nė atskleisti.

Žinoma, ne ten reikia ieškoti bruožų žemaitiškajam charakteriui sudaryti. Tikrojo žemaitiškojo charakterio turi ieškoti žemaitis menininkas, savy paties savęs ieškodamas. Pirmiausia jis turi ieškoti savęs kaip žmogaus, savo tikrojo veido, o su juo kartu kaip specifiskas atspalvis išplauks ir žemaitiškasis jo charakteris.

Todėl einant tuo keliu atpuola išorinis ieškojimo būdas. Žemaitis menininkas visai neturi „vaidinti“ žemaičio, naudodamas šampuotus ir jau populiariais virtusius išorinius nusakymus. Jei jis yra tikras žemaitis, tai jo žemaitiškumas būtinai išplauks jo kūryboje, nes žmogus gali pasirodyti nuoširdžioje kūryboje tik tuo, kuo jis yra. Pavyzdžiui, dėl Maironio žemaitiškumo mes galime ginčytis, kai iškyla jo gimtosios vietos klausimas, tačiau viskas pasidaro aišku, kai pasiskaitai jo kūrybą. Tiek reikšimosi priemonėse, tiek jo poetiškojo pasaulio logikoje ir struktūroje žymu Maironio žemaitiškasis charakteris. O tačiau jis nerašė nei žemaitiškai, nei apie žemaitiškumą galvojo. Žemaitiškumas jo kūryboje išplaukė savaime, be specialių pastangų.

Šitaip galvodami, žemaičiai neturėtų kartoti kai kurių klaidų, kurias padarė mūsų menininkai ir kitų sričių darbuotojai, ieškodami lietuviškojo stiliaus. Ne vieną kankino problema, koks yra lietuviškasis stilius, koks turi būti lietuviškasis menas? Jeigu esame lietuviai, tai turime ir reikštis lietuviškai. Baimė, kad neapsireikštume kitaip. Buvo surasti kai kurie lietuviški motyvai ir elementai, kuriuos panaudojęs galėjai prabilti lietuviškai. Užteko prie namų pridėti žirgelius, ir jie tapo lietuviško stiliaus, pakako ant kėdės nupiešti stilizuotas tulpes, ir kėdė pasidarė lietuviškojo stiliaus skelbėju. Nežinau, ar daug kas taip paprastai viską suprato, bet jei buvo tokių, tai jie labai klydo. Žinoma, žirgeliai ir tulpės anaipol negadina lietuviškojo stiliaus, bet jis gali puikiai apsieiti ir be jų.

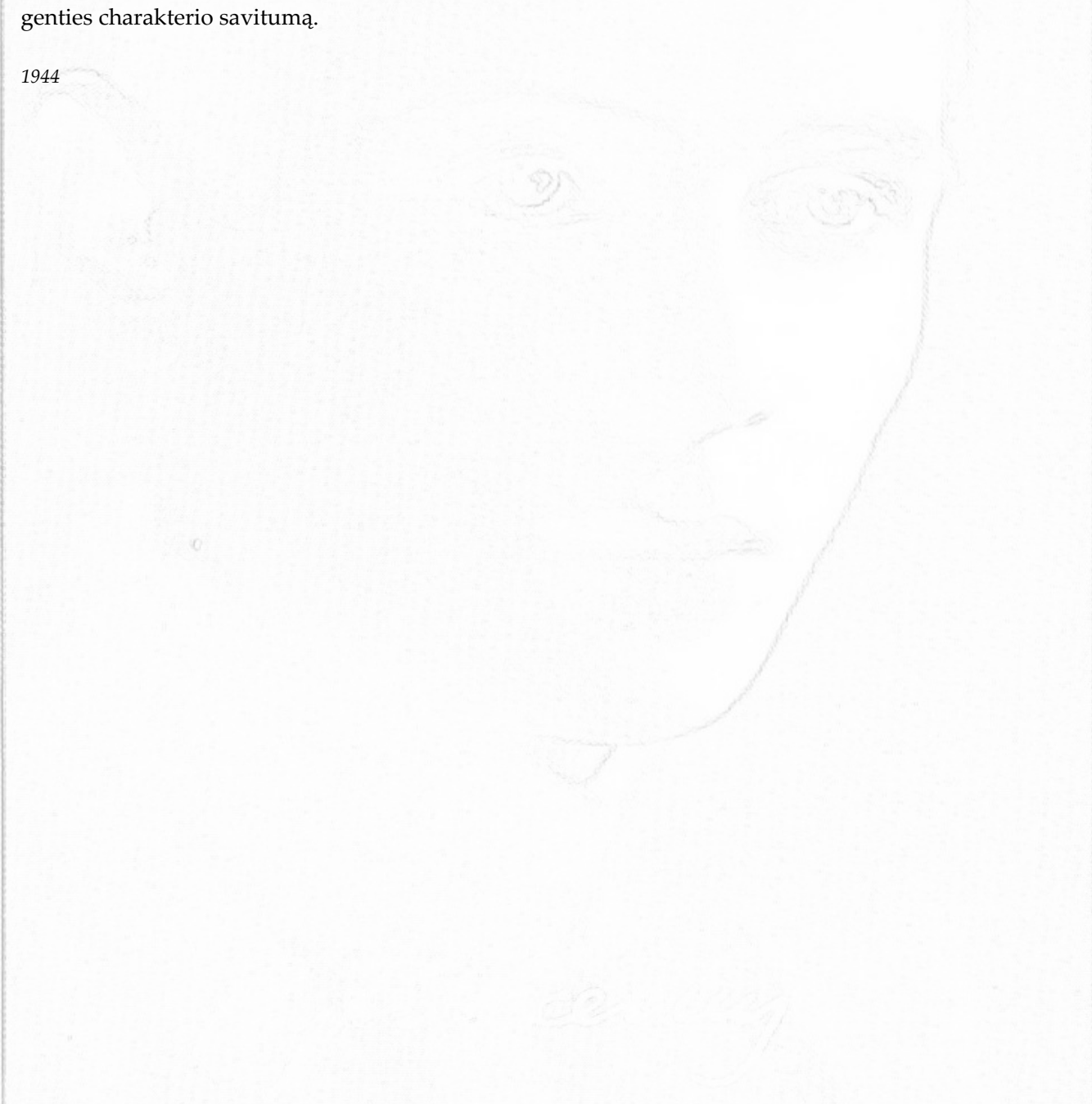
Mes negalime pirmiausiai aptarti lietuviškojo stiliaus sąvokomis, o paskui jį išprausti kūryboje. Tai ne priedas ir ne priesaga, jis visos kūrybiškosios lietuvių asmenybės rezultatas. Jei toksai lietuviškasis stilius greitai nesirodo, tai čia nepaspartinsi reikalo skrupulais. Atsiras dideli lietuviai menininkai ir sukurs lietuviškąjį stilių, ir tada mes jį pamatysime, gal tik ateinančios kartos pamatys. O kol to nėra, pataukime, arba pasitenkinkime „lietuviškais motyvais ir elementais“.

Tą patį gali prisitaikinti sau kiekvienas žemaitis menininkas. Jo kūrybos judinamuoju pradū

turi būti ne žemaitiškojo charakterio ieškojimas, bet bendras kūrėjo likimas reikštis objektyviais kūriniais. Norėdamas kuo sėkmingiau apsireikšti, menininkas brausis į savo dvasios gelmes, į savo nekasdieniškąjį „aš“ ir ten suras jėgos ir įkvėpimo, ten jis suras ir tikrąjį savo veidą, kurį jis paveldėjimo keliu perėmė iš savo senolių ir prosenolių. Jų kraujas būtinai padvelks ta šiluma, kuri bendra ir charakteringa šioms šiaurės ir vakarų giminėms. Žemaitis menininkas, beieškodamas savęs, suras savy žemaitiškąjį charakterį, o šis nuspalvins savą atspalviu jo bendrai žmogiškąjį kūryba pasireiškusi veidą.

Todėl žemaičiams menininkams nėra reikalo skrupuliuoti ir stengtis kitiems kuo greičiau parodyti savo charakteringąjį veidą. Nebūtinai jie turi rašyti žemaitiškai, nebūtinai jie turi minėti žemaičio vardą, visa tai tėra antriniai dalykai. Mes jau turime nemaža žemaitiškojo charakterio kūrėjų: Poška, Stanevičia, Daukantas, Valančius, Maironis, Anglickis, Genys, Butkų Juzė ir kt. Jie gražiai atskleidė ne vieną žemaičių bruožą meniškai vertinguose kūrinuose. Po jų ateis kiti, kurie gal nerašys žemaitiškai, visiškai neprisimins apie žemaičius, o tačiau gražiai atskleis žemaitiškojo charakterio būdinguosius bruožus savoje lyrikoje, prozoje, tapyboje, muzikoje. Žemaitiškasis charakteris susidarė keliolikos amžių bėgyje, todėl jis negali išnykti per keletą dešimtmečių. Net ir tada, kai populiarioji nuomonė apie žemaitį nebeturės ką bepasakyti, jis gražiai prakalbės iš savų kūrinių apie šiaurės vakarų genties charakterio savitumą.

1944

IŠ „LITERATŪRINIO DIENORAŠČIO“

1940.XII.29

Mažas kalbėjimas arba visiškai nekalbėjimas gamina aukštą sielos įtampą. Tai patyriau šiandien. Kai išsiplepi, lengviau pasidaro. O jei ilgai neplepėtumei, jaustum didelį dvasinį įtempimą. Tačiau įtempimą reiktų kur nors išliet Beliktų imt plunksną, sėst ir rašyt. Jeigu aš ką parašysiu, tai bus dėka liežuvio suvaldymo. Plepėjimas žmogų daro laimingą, gal geriau pasakius: gražina į vidutinį stovį, o šis lengviausiai panešamas.

1941.I.14

Dostojevskis- keistas menininkas. Jį galėčiau pasiaiškinti sau tik tokiu palyginimu. Jo menas, tai pavasario dienos dangus, kur labai daug debesų, juodų, tamsių, pilkų. Bet jie visi bėga per dangų, nesustoja vietoj, kartais pro debesis ištrykšta spinduliai, apšviečia jau nuo sniego besivaduojančius laukus, tirpstančius kelius, ir vėl debesys užveina, bet kartais nusigiedrija ilgesniam laikui dangus, ir saulė, lyg išsipraususi debesų vandeny, visu įmanomu ir mūsų laukiamu skaistumu pažiūri žemėn. Prityla vėjas, saulėj suspindi paskutinis sniegas, į darželius atbėga vaikai ir susėdę žarsto kvepiančias dar drėgme smilteles. Ir seka ilgas saulėtas pavakarys, visur taip šviesu ir jauku, ir pilki laukai atrodo tokie puikūs ir ištroškę gyvybės, ir visur taip gyva ir džiaugsminga. Dostojevskio akys tai pro kančios debesis žiūrinčios akys, staiga jos sušvinta tokiu grožiu ir šviesa, jog išnyksta visi skausmo ūkai ir lieka deganti saulės šiluma: ir sušalęs taip puikiai toje saulėje jaučiasi.

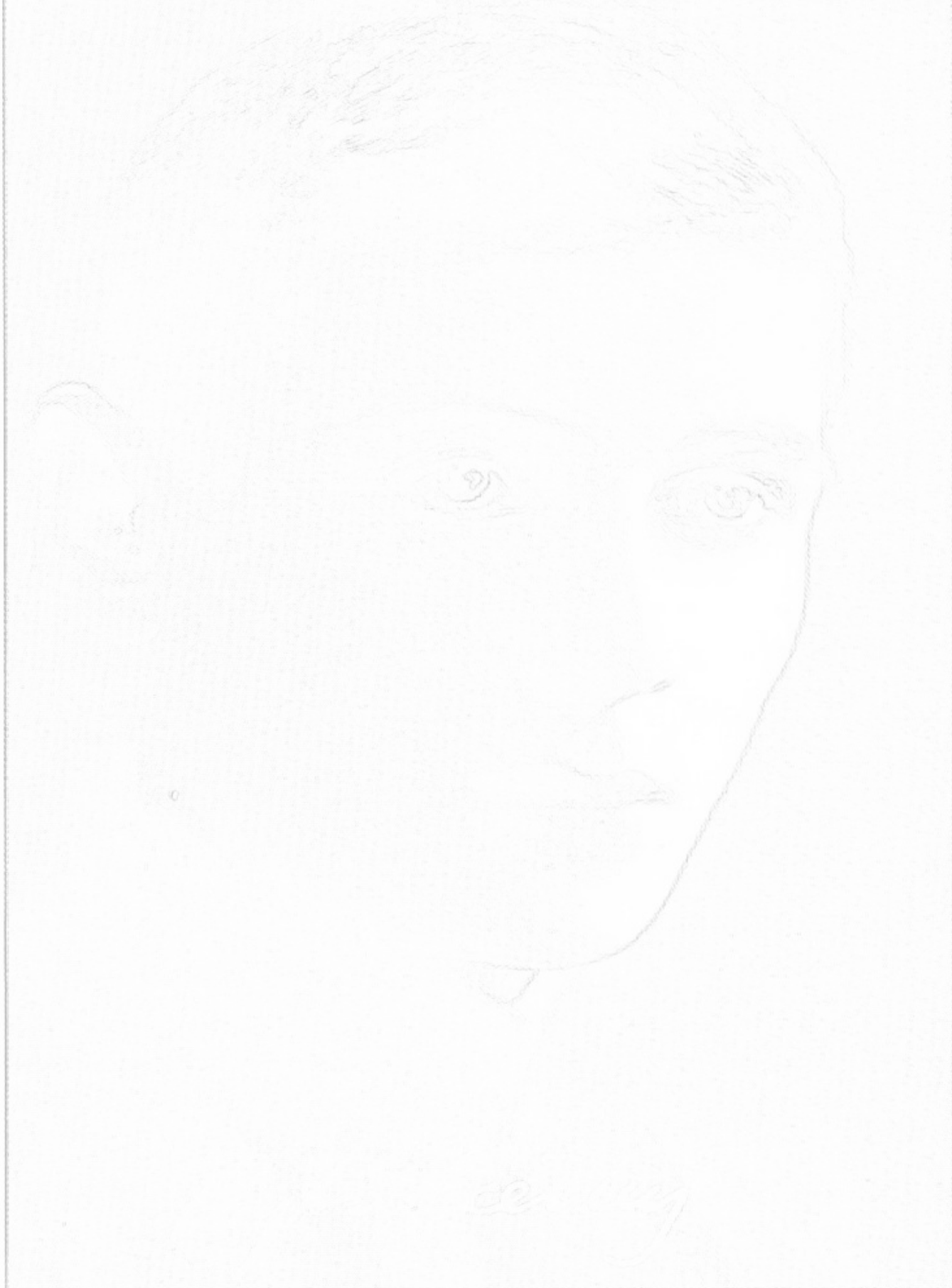
Apie Aleksandravičių: Lietuvos kelias visada buvo graudus. Buvo kadaise toksai sapnas: kunigaikščių galdynė, jis spindi mūsų atmintyje kaip saulėlydžio auksas, bet jis tolimas ir vien tik svajonė. O paskui vis pilkos, ilgos ir graudžios dienos. Ir taip lietuviai gyveno iki šių dienų. Paskui mes lyg prisikėlėm, mūsų gabesnieji sūnūs išėjo į miestus, išėjo mokytis ir pažiūrėt Europos sukrautų mokslų ir menų šviesos. O pasirodo, Europoje jau saulės leistas. Taip mūsų sūnūs jos atbėgo pažiūrėti vakare besileidžiančios. Ir kad ir kaip nyku ir šalta, ir beviltiška tarp tų mokslų ir menų, vis dėlto jie - bernužėliai nebegriš į namus, nebebus jų tikrieji sunus, o pasiliks prie knygų apraudoti mirstančios Europos saulės. Nieko nebeпадės beviltiškas ir žemę pajudinęs sesulės šauksmas: „Mesk, broleli, rašyti, imk grėblelio taisyti; užeis juodas debesėlis, sulis lankoj šienelį“. Ką padės, sesule, grįžus; nebeišbėgsim mes nuo juodo debesėlio, nebeišbėgsime, ir ne tik šienelis žus, žūsime ir mes kartu.

Kai buvau dar vaiku, atsimentu, užein, būdavo, senutė už svirno kampo ir, visa palinkusi į priekį, įtempus akis, žiūri į vakarus bėgančio vieškelio link. „Ko žiūri, senutėle?- pribėgęs klausdavau aš. - Juk vakaras, ir niekas nebeatvyks“. Tada pasijudindavo iš vietos, tarsi iš sunkaus sapno senolė ir sakydavo man: „Niekas, niekas, sūneli, bet iš papratimo žiūriu, lyg laukia kažin ko širdis, pati suprasti negaliu“. Tada aš nesupratau, ko senolė laukia, dabar lyg ir suprantu, Aleksandravičių skaitydamas suprantu, tai jis yra sesulės šaukiamas brolelis poetas, tai jis besileidžiančios saulės poetas, tai jis kartais užbėga už svirno ir ilgai ilgai žiūri į vakarų kelią, kurio smiltyse žaidžia gėstanti vakarinė saulė.

1941.II.5

Žmogus neturi gyventi be rūpesčio ir be, nors ir mažų, siekimų. Bet koks uždavinys, atsistojęs žmogui prieš akis, reikalauja jį nugalėti, reikalauja šio tokio jėgų įtempimo, vilties kliūtį nugalėti, baimės, nerimavimo, susikoncentravimo. Taip, kaip imtyninko raumenys nesigimnastikuojant suskystėja, tampa nebetvirta, taip žmogaus gyvenime dvasinės jėgos, bėgant lygiam gyvenimui,

susiniveliuoja, išblunka, žmogus lieka bevalis, nežinaš, kas jis yra. Siela it guma, jei ji netampoma, vėliau nebeišsitempia. Ją reikia lavinti, kaip sportininkas lavina savo kūną, kuris galėtų pasiekti vis didesnius rezultatus. Lygiam gyvenime siela apmiršta, ir žmogus nebežino, ko jis vertas.

Iš laiškų

IŠ LAIŠKO PAULIUI JURKUI

„...Rašei apie naujus poezijos kelius. Maža dar aš apie juos tegalvoju, bet mano principas: rašyk, ką širdis sako. Jei turėsime jėgos, paskelbsime kovą snobams ir visiems tiems, kurie dėl mados rašo. Visiems dabar tinka paeiliuoti, bet skausmo, jėgų formavimo ir apvaldymo niekas nenori pakelti. Kad tik taip sau lengvai, pavėjui eiti, ir daugiau nieko. Aš kūrėjo pareigą statau šalia kunigo pareigos. Kuo blogu kunigu būti- geriau nebūti; kuo blogu rašytoju būti, geriau malkas kapoti. O pretenzijų dabar į rašytojus visi turi, tačiau rašytojo vargo visi kratosi. Rašytojas tai: nenumaldomas teisėjas kitiems ir sau, tai aukščiausio laipsnio moralinė asmenybė. Rašytojas turi būti šventas, tačiau niekad nepasitraukti iš purvinių žmonijos aikščių ir, visą tą purvą sendamas ir naikindamas, žmonijos aikštes švარიom paversti. Poezija turi būti kelianti, tik ne už kaklo virvę užnerianti, bet žmogaus žingsnius palengvinanti. O tokią poeziją rašyti reikia būti amžinai degančiu, amžinai liepsnojančiu. Ramybė, pasitenkinimas ir geras, laimingas gyvenimas turi būti užmirštas. Kas šito kelio nebijo, tas gali stoti į skausmo didvyrių eiles. Tas kelias, tai vizionierių kelias: pirmyn ir aukštyn, nuolat geresniu žingsniu, taip ligi amžinybės. Už tai užmokesnio jokio nereikia, nes kas jau paėmė, tas nebevertas toliau eiti. Rašytojo vienintelis užmokesnis- tai amžinybė. Visa kita niekai. Jei minia siūlo, reikia atmesti, nes minia yra lyg tas vaikas, kurį tenka dažnai pabarti ir paplakti, kitaip jis bus pilnas kaprizų ir prisidarys sau nemalonių dalykų... Tai štai kokios mintys apie „naujus“ kelius...“

Šarnelė, 1939.VIII.19

IŠ LAIŠKŲ BRONEI VILDŽIŪNAITEI

„...Aš menkas poetėlis, rašinėjas eiles, negražus, niūrus ne tik pasižiūrėti, bet ir pakalbėti. Aš, be to, niekam nežinomas, ir gal negreit būsiu žinomas, tačiau manyje visada degė toji ugnis, kuri kartais ir mano išorėj nušvisdavo: aš degiau nerimu, vedančiu į pažinimo gelmes, ir klydinėjau aplinkui. Tačiau nerami širdis, padarius paskutinį žygį, pateko į tą kelią, iš kurio aš jau nebeįsisiu. Ir aš gyvenimui tariu Taip! Visuotinysis Taip! Tas karžygių žodis! Ir todėl šiandien aš jau be baimės tariu: „Ir jau po kojom dunda vieškelis, vedąs ligi didžiųjų aukštumų“. Mano naktis finita est! Pro begalinį skausmą kažin kas šviesėja. O toj šviesoje Tu mano pirmas spindulys...“

„...Aš visada, kai sėdžiu žmonių draugijoje, žiūriu per jų galvas tolyn, kai skaitau knygą, visados domiuos sekančiu puslapiu, ne skaitomu, gerdamas vandenį, užmirštu troškulio patenkinimą, bet galvoju apie būsimą troškulį. Aš visas kažkaip netikęs žemės gyvenimui (ne su pasididžiavimu tai sakau), visas kažkokia liūdnos ateities anticipacija, ir vienintelis dalykas, kuris mane laiko dar tampriai surišęs su žeme, esi Tu. Be Tavęs aš pakilčiau oran, pradingčiau. Aš žiūriu, kaip tie „nežemiškieji“ moka puikiai kalbėti apie idealus ir tik atsigrįžę plakti ir pudruoti veidus. Aš taip nemoku...“

Redakcinės pastabos

Redakcinės pastabos

Knygų serijai, iš naujo atveriančiai XX amžiaus lietuvių literatūros lobius, V. Mačernio kūrybos rinktinė parengta pažvelgus ir istoriniu, ir šiauriniu žvilgsniu. Remtasi įžymaus literatūros tyrinėtojo V.Kubiliaus rūpestingai parengta Vytauto Mačernio raštų išsamiausia knyga „*Po ūkanotu nežinios dangum*“, kurią 1990m išleido „*Vaga*“ (joje spausdinama poezija, proza, laiškai, E.Matuzevičiaus įvadas, V.Kubiliaus paaiškinimai, T.Balčiūnaitės iliustracijos, pateikta ir nuotraukų). Taip pat atsižvelgta į Viktorijos Daujotytės, šios knygų serijos uolios talkininkės ir rinktinės įvado autorės, patarimus.

Vytauto Mačernio poezijos - ir unikalios, ir sugėrusios savojo laiko kūrybos ir gyvenimo sąlyčių dėsninumus- publikavimo istorija yra ypatinga. Kas atidžiau perskaitys 1990m leidinio paaiškinimus, supras šios sutelktinės motyvaciją. Trumpai tariant, atranka ir rinktinės sandara remiasi išlikusiomis žiniomis apie paties poeto apsisprendimus (tai visa, kas liudytų autentiškumą) ir išliekamosios vertės kūrinų pajautimu. Pastarasis aspektas už knygos ribų palieka ciklus „*Žmogaus apnuoginta širdis. Canto I-XVI*“, „*Žmogiškoji komedija*“, kai kuriuos eilėraščius.

„*Mano akys yra liūdnos, nes jos mato daug spalvų, kurios blunka*“ - šis sakinytis iš ciklo „*Songs of Myself*“ baigiamosios giesmės, parašytos Šarnelėje 1944m spalį. P.Aukštikalnytės-Jokimaitienės nuoraše yra pastaba: „*Tai pats paskutinis kūrinys autoriaus rankraštyje*“. Prisiminkime, kad 1944m spalio 7d Vytautas Mačernis žuvo, kliudytas atsitiktinės artilerijos sviedinio skeveldros. Dėl šios žinios, liečiančios kūrybos chronologiją, ir dėl to, kad „*Songs of Myself*“ galima suvokti kaip V.Mačernio poeziją apgaubiantį ciklą, šioje rinktinėje jis užbaigia poetinės kūrybos visumą. Šis sprendimas knygos sandaros požiūriu yra savarankiškas (ankstesniuose leidiniuose „*Songs of Myself*“ priskiriamas didžiajam ciklui „*Žmogaus apnuoginta širdis*“).

Suprasdamas, kad poezija, o ne proza yra V.Mačernio kūrybos centras, prozos tekstus sudarytojas įtraukia į rinktinę kaip poetinės raiškos prozos kalba savitus pavyzdžius, mūsų literatūros istorijos išklotinėje ganėtinais įspūdingais. Ir proza, ir straipsniai (čia spausdinami ne visi), ir dienoraščiai bei trys laiškų fragmentai atskleidžia Vytauto Mačernio bendresnes kūrybines nuostatas.

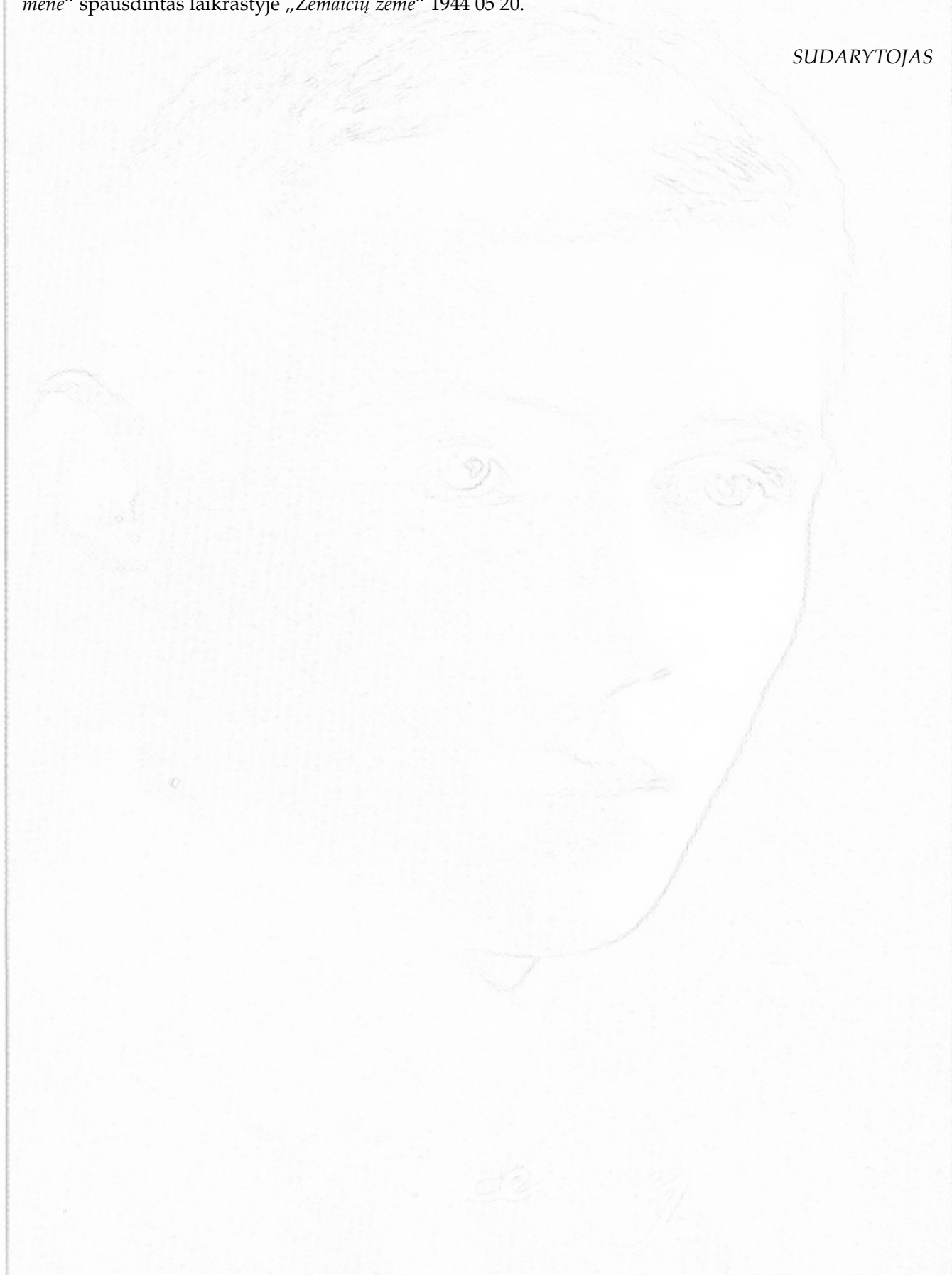
V.Kubilius, rengdamas Vytauto Mačernio kūrybos publikacijas, laikėsi įmanomos autentikos ir ši principą įteigė to meto leidėjams. Kas paskelbta remiantis V.Mačernio aprobuotomis redakcijomis, kas patikimais nuorašais,- nurodė minėto 1990m leidinio paaiškinimuose. LLL serijos leidėjai, apsisprendę skelbti kanoniškus tekstus, V.Kubiliaus darbu galėjo pasikliauti. Šioje knygoje spausdinamuose tekstuose teko pataisyti vos vieną kitą atsitiktinę klaidą, atsisakyti sakinio prasminę tėkmę trikdančių skirtukų (tokių atvejų nedaug). Kiek pasitaiko nenorminių žodžių, santrumpų, kirčių, savaip užrašytų svetimvardžių,- paliekame kaip rašęs V.Mačernis. Ir be dvejonų, nes pasitaikantys nenuoseklumai šiandien neturėtų nieko trikdyti gėrintis apskritai gana taisyklinga Vytauto Mačernio literatūrine kalba.

Detalaus V.Mačernio rankraščių ir publikavimo šaltinių aprašo reikia ieškoti minėtame 1990m leidinyje. Čia trumpai tebus pasakyta tiek: Vytautas Mačernis galutinai buvo sutvarkęs tik „*Vizijas*“ (mašinosraštis); svarbūs publikavimo šaltiniai buvo poeto sužadėtinės B.Vildžiūnaitės turėti du rankraščiniai sąsiuviniai, D.Banionio, P.Aukštikalnytės-Jokimaitienės, V.Ambraso nuorašai, P.Jurkaus archyvas, publikacijos spaudoje, muziejų fondai.

Reikia paminėti Vytauto Mačernio kūrybos ankstesnius leidimus: 1947m Romoje išėjo V.Sauliaus paruoštos „*Vizijos*“, 1961m Čikagoje- K.Bradūno redaguota „*Poezija*“, 1970m Vilniuje- V.Kubiliaus parengta knyga „*Žmogaus apnuoginta širdis*“. Reikšminga buvo Vytauto Mačernio poezijos publikacija antologijoje „*Žemė*“ (1951m, Los Angeles).

Skyriuje „*Apie literatūrą*“ spausdinamas pranešimas „*Mūsų gyvybės upė*“, skaitytas studentų literatū būrelyje, parašytas 1941m pabaigoje arba 1942m pradžioje; straipsnis „*Žemaitiškas charakteris*“ spausdintas laikraštyje „*Žemaičių žemė*“ 1944 05 20.

SUDARYTOJAS

Turinys

JAUNIAUSIAS KLASIKAS *Viktorija Daujotytė*

VIZIJOS

Ižanga
Pirmoji
Antroji
Trečioji
Ketvirtoji
Penktoji
Šeštoji
Septintoji
Pabaiga

METAI(sonetai)

RUDENS SONETAI

- 1 [Prie lango parimus nubodo]
- 2 [Dieną pilką ir šaltą- nejaukią]
- 3 [Pirmą kartą sutikau ją vieną]
- 4 [Ruduo. Jau ilgesio gėlė]
- 5 [Pasipuošę lapais ažuolu, draugai]
- 6 [Rudens užkopęs kalną]
- 7 [Vidunaktį dažnai]
- 8 [Mylimosios aukštumos lapuočių miškas]
- 9 [Visa tai, kas šiandieną Tave]
- 10 [O amžinasis nuodėmių šaltini!]
- 11 [Mergaitė, mylimo glėby apsvaigus]
- 12 [Savo sielą, alkaną kaip žvėrį]
- 13 [Mes nežinome kam, bet gyventi]
- 14 [Vėlų rudenį, kai įdienojus saulė]
- 15 [Pažinimo troškulį kenčias]
- 16 [Aš esu karalius]
- 17 [Vakaro sutemos mėlynai pilkos]
- 18 [Kaip alchemikas viduramžių metu]
- 19 [Ateik, naktie, ir būki mano mylima!]
- 20 [Aš vaiduoklis vienišas ir senas]
- 21 [Mano siela šiandien sunkiai serga]
- 22 [Nežinau, kodėl dievai tave sukūrė]
- 23 Michel Angele Dovydas
- 24 [Aš prisimenu: buvai paika mergaitė]
- 25 [Einu, bet nežinau, į kur nueisiu]
- 26 [Atsiliepdamas geismo ritman]

ŽIEMOS SONETAI

- 1 [Nauji ir negirdėti žodžiai naujame cikle]
 - 2 [Pasiilgau savo mylimos dukrytės]
 - 3 [Kasdienybės pilkuma kaskart sunkėja]
 - 4 [Aš buvau visada per daug rimtas]
 - 5 [Tavo kūną aš regiu prie jūros]
 - 6 [Ateina jis. Uždekite šviesas!]
 - 7 [Man, senam bendrakeleiviui, vėjas pasakoja]
 - 8 [Nėra pasauly nė vienu namų]
 - 9 [Garsus Toreador, Mirtis baisioji]
 - 10 Don Juan
 - 11 [Vakaropi mėlynu dangaus ledu]
 - 12 [Liūdesys atėjo pas mane kaip vėjas naktį]
 - 13 [Vargo žmonės geidžia didžio turto]
 - 14 [Kaip atšalusio paviršiaus planeta]
 - 15 [Kai pavargęs keleivis]
 - 16 Don Quijote
 - 17 Zanchi Panza
 - 18 Don Kichoto ir Sančo Pansa pokalbis
 - 19 [Mano siela kaip membrana]
 - 20 [Aš esu girtuoklis, palaidūnas]
 - 21 [Einu, sustoju ir klausaus]
 - 22 [Naktį sapno angelas prieina tyliai]
 - 23 Poeto pasikalbėjimas su Pegasu
 - 24 [Būk, gyvenime, man neteisingas]
 - 25 [Man neramu. Aš savo nerimą bandau]
 - 26 [Temsta... Horizonto juosta mėlyna pilkėja]
 - 27 [Mano karalaitė grojo smuiku]
 - 28 [Norėčiau jums kaip knygą nuo pradžios atskleisti]
 - 29 [Neatimki, Dieve, iš manęs klydimą teisės]
 - 30 [Aš negaliu pamiršti tų dienų]
 - 31 [O buvo metai, gyvenau kaip neregys]
 - 32 [Žiema tapytojas kaip niekas kitas]
 - 33 [Už lango regis vakaro dangus ugninis]
 - 34 [Kiekvieną rytą mylima, praeidama pro mano langą]
 - 35 [Tyli ir saulėta diena]
 - 36 [Kaip Budos mokinys, seniai į vieną tašką]
 - 37 [Gyvenimas - tai geidžiamas apsigavimas!]
- Šokėja ir asketas*
- 38 [Galva išvargusio asketo]
 - 39 [Kol nesutikau tavęs, aš niekad]
 - 40 [Kaip pavasario audra iš pumpurų lapus]
 - 41 [Tu pro tamsias blakstienas į mane pažvelki]
 - 42 [Moteris gyvenimą ir džiaugsmą lemia]
 - 43 Asketas

PAVASARIO SONETAI

- 1 [Dideli ir monotoniški, ir abejingi]
- 2 [Uždamas per dangų šiltas marių vėjas]
- 3 [Praeinančiam pasaulyje praeisiu]
- 4 [Miško gilumoj srauniam šaltiny]
- 5 [Ant linkstančių, ilgų kotelių pasikėlę]

- 6 [Šiandien norėčiau išsitiest kur miško aikštėj]
7 [Ramus ir saulėtas sekmadienis miške]
8 [Šilta pavakarė: žavi šviesiais plaukais mergytė]
9 [Vieną vakarą nerūpestingą]
10 [Sapnuojančio medžio pavėsy]

VASAROS SONETAI

- 1 [Atleisk, režisieriau, aš taip esu išsekęs]
2 [Iš varginančio triukšmo, gatvių dulkinų ir saulės]

ŽMOGAUS APNUOGINTA ŠIRDIS

TRIOLETAI

- 1 [Gyveno duobkasys kapuos]
2 [Bet vieną kartą vakare]
3 [Aš kadais šventai tikėjau meile]
4 [Aš dabar esu labai protingas]
5 [Kadaise žemėj buvo daug velnių]
6 [Dabar pasauly daug yra žmonių]
7 [Aš laimingas esu]
8 [Ubagas nupirktų dvarą]
9 [Ponas plikas, gal tarnaut reikėtų?..]
10 [Amžinai tamsybėse paskendęs]
11 [Jaunas ir savim patenkintas ponaitis]
12 [Aštuoniolikos linksma, daili mergytė]

EILĖRAŠČIAI

Sapnas
Tėviškė
Rudens žodžiai
Nėra laimės
Snaigių muzika
Susigalvojimas
Laiškas Kristui
Miražai
Snaigės
Damai „par excellence“
Į viršūnes
Mergaitei
Kapuose
Pasikalbėjimas su mama
Kalnų pasiilgimas
Mirties paveikslas
[Ten saulė rytmečiu sugrižta!]
Ne ji
Karalius
Aš pažinau karalių tavyje
Šešėlis
Pavargimas
Gal dar pameni
Poetas
Les Méditations sur la Vie Triste
Žmogus
Senas namas užmiesty
Pajūrio vaikai

[Ar liūdnesnio kas būti galėtų]
[Vasaros popietėm saulė ir vėjas]
Mano gyvenimas
Kvaila istorija
Laiškas mirusiam draugui
Apie trūnijantį medį
[Rūpestis padidint ūgio neįstengia]
[Visi tikėjimai- fantazijos žaislai]
[Buvo spalvis. Vėjo katinukai]
[Aš pakeliu akis nuo knygos]
[Norėdamas surast save, jįsai paliko šeimą ir draugus]

Rondo

Pamišėlio užrašai

[Išiklausyk: kaip skamba laiko pakrašty]

[Maža tauta su dideliu žodynu]

[Aš, dar tik įpusėjęs dvidešimt trečiuosius]

Portretistas

Kaip pagydyt nuo poezijos

Linksmo valkatos pasipasakojimas liūdnam poetui

Nubudimas

Malda į Šv. Kazimierą

Rugsėjo naktis

Sielos paveikslas

Įžanga

[Jų buvo daug. Geri draugai. Visi jauni ir drąsūs]

Atbaigimas

Laužas

Saulės lankas

Kas tu?

Girios melsvuma

Paukščiai

SONGS OF MYSELF I-XV giesmės

PROZA

Aš atnešiau jums saulės patekėjimą

Ramybės bankas

Tuštystė

APIE LITERATŪRĄ

Mūsų gyvybės upė

Žemaitiškas charakteris mene

Iš „Literatūrinio dienoraščio“

Iš LAIŠKŲ

Iš laiško Pauliui Jurkui

Iš laiškų Bronei Vildžiūnaitei

REDAKCIŅĖS PASTABOS